

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1922.

Andra kammaren.

Nr 32.

Tisdagen den 2 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 25 och den 26 nästlidna april.

§ 2.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 252, med förslag till lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond; och

nr 255, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 27 maj 1921 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 253, angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 254, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; samt

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 250, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.; och

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 32.

nr 256, med förslag till lag om ändrad lydelse av 93 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag.

§ 4.

Vidare föredrogos var för sig och remitterades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 304 av herr *Holmgren m. fl.* och nr 305 av herr *Fjellman*.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtanden och memorial nr 4 A och 4 B samt nr 50—53 blevo ånyo bordlagda.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 54, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående förändring av professor C. Wimans personliga professur till en ordinarie professur i paleontologi och historisk geologi m. m.; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 7.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32, bankoutskottets memorial nr 31, andra lagutskottets utlåtande nr 16 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 8.

Ordet lämnades nu till herr förste vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att först bland två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för morgondagens plenum måtte uppföras statsutskottets utlåtanden nr 4 A, 4 B, 50, 51, 52 och 53 i nu nämnd ordning samt därefter ärendena i den ordning, vari de äro upptagna på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *Jonsson* i Hökhult under 2 dagar fr. o. m. den 5^a maj,
 » *Hansén* » 6 » » » 4 » och
 » *Andersson* i Höör » 2 » » » 4 » .

Kammarrens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 3 maj, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarrens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 252, med förslag till lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 255, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 27 maj 1921 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo.

§ 2.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 4 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Anderson* i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att statsutskottets utlåtanden nr 4 A och 4 B måtte punktvis föredragas och att endast kantrubrikerna uppläsas i den mån ej annat särskilt påyrkas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11, angående anslaget till arméns reservstater.

*Ang. anslaget
till arméns
reservstater.*

Uti den till riksdagen den 7 januari 1922 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t under punkten 11 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 512,300 kronor, med 268,650 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Holmgren m. fl.* inom andra kammaren väckt motion, nr 40, däri hemställts, att riksdagen måtte i avvaktan på försvarsrevisionens förslag i förevarande hänseende för första halvåret 1923 bevilja för arméns och marinens reservstater å extra stat ett anslag av 88,500 kronor, därav för arméns reservstatspersonal 82,500 kronor och för marinens reservstatspersonal 6,000 kronor, i enlighet med de grunder, som förslaget den 30 maj 1919 av arméns och marinens avlöningssakkunniga angåve.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, i vad densamma anginge arméns reservstatspersonal, upptaga ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 512,300 kronor, med 268,650 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Holmgren*, som yrkat bifall till den av honom m. fl. i ämnet väckta motionen.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Holmgren*: Herr talman! Frågan om reservstatspersonalens avlöning var förelagd även förra årets riksdag till behandling, men den godtogs då icke av riksdagen. Jag ber att få framhålla, att när jag nu återigen besvarar kammaren i denna fråga, så är det icke för att komma med någon okynnesmotion. Jag har icke heller varit utsatt för någon hård påtryckning från mina valmän, ty inom min valkrets tror jag knappast, att det är flera än ett par stycken personer, som tillhöra den kategori, varom det nu är fråga, och ingen av dem har för mig framlagt sina bekymmer. Men då jag satt mig in

i denna fråga, har jag kommit till den uppfattningen, att reservstatspersonalen icke har blivit så väl behandlad av riksdagen. Och det har därför känts för mig som en plikt att ställa mig i breschen för denna ganska fåtaliga personal och att frambära en motion till förman för den och därjämte i kammaren föra dess talan.

*Ang. anslaget
till arméns
reservstater.
(Forts.)*

När reservstatsinstitutionen på sin tid upprättades, så var det för att åt armén skapa en reserv av fullt fältdugliga officerare och underofficerare och därjämte bereda bättre befordringsutsikter för personalen på aktiv stat. Det var på den tiden ett statsintresse att få reservstatsinstitutionens alla platser fyllda, och man uppmuntrade därför på många sätt personalen på aktiv stat att övergå till reservstaten. Bland annat satte man också därför reservstatspersonalens avlöning så pass högt, att den motsvarade ungefär 90 procent av den avlöning, som tillkom närmast lägre grad på aktiv stat. Det fanns vid tiden för reservstatens upprättande en hel del äldre kaptener inom armén, som visserligen voro fullt kompetenta att befordras till majorer men som på grund av konkurrensen icke avsågos att komma i fråga till sådan befordran. För denna personalkategori förelägo då två alternativ: antingen att kvarstå som kaptener på aktiv stat och sedermera i vederbörlig ordning redan vid 50 års ålder avgå med pension eller också att söka sig över på reservstaten som majorer och därvid fortfarande få behålla ungefär samma avlöning, som skulle tillkommit dem, därest de kvarstått som kaptener på aktiv stat. Det är ju då icke att undra på att de så att säga med uppräckt händer omfattade detta tillfälle att få komma in på reservstaten, helst som utsikterna på denna tid voro särdeles gynnsamma för att de skulle kunna skaffa sig väl avlönade platser i civil verksamhet. Med hänsyn till den tidiga pensionsåldern för kaptener på aktiv stat, 50 år, var det alldeles nödvändigt att i tid se sig om efter anställning inom det civila livet för att icke stå inför den eventualiteten att vid 50 års ålder som pensionär uteslutande ha att lita till den knappa pensionen för sitt eget uppehälle och sin familjs, som ofta nog bestod av barn i uppväxtåldern. Det är också tydligt, att det är bra mycket lättare för en major vid 45 års ålder att skaffa sig inkomstbringande arbete än det är för en femtioårig pensionerad kapten.

Jag vill icke säga, att statsmakterna på något vis, juridiskt sett, ha behandlat reservstatspersonalen illa. Statsmakterna ha aldrig förbundit sig till, att en löneroglering för den aktiva personalen nödvändigt också skulle medföra en löneroglering för personalen på reservstat, men man har faktiskt uppmuntrat till övergång från aktiv stat till reservstat. Ett är i alla fall visst och säkert, och det är, att knappast någon enda en av den nuvarande reservstatspersonalen skulle ha vågat kasta sig in i detta äventyr att övergå från aktiv stat till reservstat, därest han vetat, vad framtiden skulle bära i sitt sköte.

Jag kan för min del icke komma till annat resultat, än att statsmakterna här icke ha behandlat reservstatspersonalen på sådant sätt, som en god husbonde i regeln behandlar trogna tjänare. Rättfärdighetsprincipen har alltid här i denna kammare haft ett gott stöd, och

Ang. anslaget
till arméns
reservstater.
(Forts.)

jag ber att få uttala den förhoppningen, att kammaren genom ett bifall till min motion allt fortfarande ville hävda en så hög grundsats. Och, herr talman, jag tillåter mig därför att yrka bifall till såväl Kungl. Maj:ts under punkten 11 upptagna förslag som min i förevarande ämne väckta motion, i vad den angår arméns reservstatspersonal.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Med hänsyn till det tillstånd, vari mina röstresurser nu befinna sig, skall jag endast tillåta mig att påpeka ett par saker.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att samma krav som nu är före var framme vid fjolårets riksdag och då avvisades av statsutskottet och riksdagen. Att nu, när man kommit fram ett år längre i tiden, d. v. s. ett år närmare vår försvarsfrågas lösning, komma och begära, att riksdagen skall bifalla ett förslag, som då avvisades, finner jag fullkomligt omöjligt. Även om jag för min del måste erkänna, att det kan ligga åtskilligt berättigat i de synpunkter som av reservstatspersonalen framlagts, kan jag icke finna det möjligt att i nuvarande läge gå på bifall till den framlagda motionen, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Holmgren under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Holmgren, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 11 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Holmgren under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 139 ja mot 56 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24 och 25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 25 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen medgiva att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1922 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Vidare hade uti två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen nr 45 i första kammaren av herr *Elof B. Andersson m. fl.* och nr 75 i andra kammaren av herr *Holmgren m. fl.*, hemställt, att riksdagen ville dels medgiva, att skarpladdade 6,5 m/m patroner m/94 med stålmanlad kula måtte få till det frivilliga skytteväsendet utlämnas från statens ammunitionsförråd till ett beräknat pris av 5 öre per stycke, dels ock till det frivilliga skytteväsendets främjande å extra stat för första halvåret 1923 anvisa ett belopp av 850,000 kronor, att fördelas på sätt, som i motionerna närmare angäves.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I) i anledning av förevarande motioner

a) till det frivilliga skytteväsendets befrämjande å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa under fjärde huvudtiteln ett reservationsanslag av 656,000 kronor; och

b) medgiva, att av detta anslag ett belopp av 400,000 kronor, motsvarande ammunitionsbidraget till äldre anslagsberättigade skyttar, finge ställas till förfogande av arméförvaltningens artilleridepartement för anskaffning av mobiliseringsammunition, mot det att departementet till skytteförbundens överstyrelse utlämnade 4,000,000 skarpladdade patroner m/94 med skyldighet för överstyrelsen att återställa tomhylsor och laddramar, svarande mot 75 procent av det utlämnade antalet patroner, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle sådant påkalla, till överstyrelsen kontant utbetala sistnämnda belopp;

II) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1922

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst; samt

III) avslå motionärernas förslag om utlämnande från statens ammunitionsförråd av skarpladdade 6,5 m/m patroner m/94 med stålmanlad kula till ett beräknat pris av 5 öre per patron i större omfattning än som vid anslagsberäkningen för tiden 1 januari—30 juni 1923 avsetts.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Nils August Nilsson, Oscar U. B. Olsson, Johan Nilsson i Malmö, Carl Johansson, Anderson i Råstock, Eriksson i Grängesberg, Rydén, Jansson i Falun, Carlsson-Frosterud och Ljungberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å motionerna i ämnet bifalla Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Anderson* i Råstock: Herr talman! Jag skall icke bli långgrandig utan endast återropa vad reservanternas anförde och däröver göra ett par små proposer. Såvitt jag kan förstå, har man i år alldeles särskild anledning att taga hänsyn till den statsfinansiella situationen. Jag skall i det sammanhanget be att få anförto herrarna och damerna, att, såsom man även tidigare funnit, regeringen gjort vad den kunnat för att spara på utgifterna, och vid behandling av årets statsverksproposition har statsutskottet liksom förut gjort allt för att spara. Men man har dock ej lyckats spara mera än 585,350 kr. ifråga om statsutskottets utlåtande nr 4 B. Så kommer utskottets majoritet och säger, att vi skola anslå 656,000 kr. till skytterörelsen, en rörelse, som det stått strid om i många år, för att icke säga hela tiden sedan dess uppkomst, och som jag fortfarande anser icke vara av den beskaffenhet och det värde för landets försvar, att man från statsmakternas sida behöver gå in för så stora anslag, som här ifrågasätts, och överhuvud icke alls några anslag, ty enbart namnet frivillighet borgar för att rörelsen borde kunna reda sig utan statsunderstöd. Detta krav från utskottsmajoriteten på 656,000 kr. gör, att alla besparingar, som statsutskottet lyckats göra ifråga om fjärde huvudtiteln, äro borta, och man får i stället en nettoökning av cirka 67,000 kr. Nu antar jag, att samma utskottsmajoritet, som har dikterat beslutet i en annan fråga, vilken senare kommer före, också vid detta tillfälle skall visa sig behjärta vikten av att spara så långt som möjligt, och att härvidlag *kan* sparas framgår i synnerhet av försvarsministerns anförande till statsrådsprotokollet, där det heter, att man icke tagit slutgiltig ställning till skytterörelsens vara eller icke vara.

Jag skall inskränka mig till detta och uttala en förhoppning, att det icke rives upp någon lång debatt i frågan. Med den erfarenhet jag har sedan 1912 vågar jag säga, att det är omöjligt att framföra nya argument från någondera sidan. Och på de skäl jag för

övrigt åberopat ber jag att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*

(Forts.)

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Det är ovanligt, att ett anslag, som i många år utgått, blir bortstruket med ett enda penndrag. Ett sådant tillvägagående är försvarbart endast under två förutsättningar. Antingen nämligen så, att vi icke längre ha något behov av ett försvar, eller under motsatt förutsättning, att skytterörelsen icke har någon betydelse för detta försvar. Vad det förra beträffar har hittills ingen i politiskt ansvarig ställning vågat förorda den rena avrustningen, och försvarsministern har själv i motiveringen för sin strykning av anslaget till frivilliga skytterörelsen som sin mening framhållit, att man icke borde taga slutgiltig ställning i själva principfrågan. Och nu är det ju så, att försvarsrevisionen har under utredning frågan om försvarets organisation i dess helhet. Under sådana omständigheter synes det mig, därest man utgår från de principer, som jämväl försvarsministern tycks omfatta, att man under den tid denna utredning pågår icke bör rubba på de olika försvarsanstalternas inbördes läge i förhållande till varandra. Detta är fullgiltig anledning för oss att, tills saken blir utredd, bevilja anslag till den frivilliga skytterörelsen. Förutsättningen för ett motsatt tillvägagående måste ju vara, såsom herr Anderson i Råstock nyss framhöll, vilket väl förmodligen omfattas även av försvarsministern, att skytterörelsen icke har någon betydelse för försvaret i dess helhet. Men detta skulle innebära, att alla föregående försvarsministrar och riksdagsmajoriteter, som beviljat anslag till det frivilliga skytteväsendet, icke varit mäktiga att bedöma dessa saker utan kastat ut pengar i onödan. Nu har jag stor respekt för försvarsministerns och reservanternas sakkunskap, men jag hoppas, att herr försvarsministern ursäktar mig, om jag icke beträffande denna sak tillmäter hans omdöme större auktoritet än alla föregående försvarsministrar och alla föregående riksdagsmajoriteter, till vilka jag själv hört. Jag tror åtminstone, att under den tid försvarsutredningen pågår och intill dess man fått konstaterat, huruvida skytteväsendet kan inrymmas i försvarsorganisationen, bör man bevilja åtminstone något anslag för ändamålet, och statsutskottet har gjort sitt bästa för att pruta ned anslaget, varom utlåtandet bär vittnesbörd. Vi ha sänkt årsanslaget till skyttarna och tagit bort hela anslaget till de minderåriga skyttarna samt sänkt ammunitionsbidraget. Resultatet blir då, att det uppkommer en reducering ungefär till hälften mot föregående år. Ehuru det anslag, varom här är fråga, endast beviljats för halvår, täcker det större delen av det belopp, som behövs för ett helt år. I anslaget ingår som den mest betydande posten anslag till ammunition. Med detta anslag förhåller det sig så, att det är av vikt för försvaret i allmänhet, att mobiliseringsförrådet, från vilket ammunitionen uttages, omsättes regelbundet, och i det avseendet har skytterörelsen den betydelsen, att den bidrager till en ordentlig omsättning av ammunitionsförrådet. Ty visserligen beviljas det 400,000 kr. till am-

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

munition, men alldenstund den ammunition varom här är fråga kanske förstöres därest den icke tillräckligt hastigt omsättes, kan man sätta den verkliga statsutgiften lägre. Nu har ju under de föregående åren påståtts, att man i skytteföreningarna mera sörjde för det personliga nöjet än för övningarna. Men jag är övertygad om, att samma kritik kan riktas mot enskilda föreningar av vad slag som helst samt att man icke i stort sett kan framställa några befo- gade anmärkningar mot den frivilliga skytterörelsen.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a n s s o n: Herr talman, mina herrar! Jag har all anledning att till statsutskottet uttala mitt tack för den välvilliga behandling, som ägnats huvudtiteln, och det är egentligen endast på föreliggande punkt, som allvarligare meningsskiljaktigheter råda mellan utskottet och mig. Emellertid måste jag, då jag talar om skytteanslaget, också säga några ord om utskottets utlåtande i dess helhet.

Om man granskar utlåtandet, finner man, att utskottet har letts av en särskild art av sparsamhetssträvan. Utskottet har i detta fall som i andra givetvis sökt i och för sig nedbringa utgifterna, där så varit möjligt, men utskottet har tydligen haft en alldeles särskild sporre att försöka spara precis så mycket som behöfts för att få ihop anslaget till den frivilliga skytterörelsen. Man har också på olika poster föreslagit minskningar i de äskanden, som gjorts av Kungl. Maj:t, med sammanlagt 589,000 kr., och då man till skytteväsendet föreslår 656,000 kr., har man således en nettoökning på endast 67,000 kr. Om man närmare granskar de besparingar, som utskottet trots sig kunna göra, kommer man emellertid rätt snart till det resultatet, att detta är besparingar utslutande på papperet, besparingar på förslagsanslag, som kunna överskridas och som också på grund av förhållandenas makt komma att överskridas. Det kommer att visa sig, att den ytterligare minskning av utgifterna, som utskottet trots sig kunna åstadkomma, icke blir någon verklig minskning. Jag tror, att det omdömet kan gälla om i runt tal den halva miljonen av de 589,000 kr., som föreslagits till besparing.

Om man ser på en av de första punkterna, där det prutats 145,000 kr., nämligen ifråga om anslaget till rekryteringskostnader, finner man, att denna besparing alls icke avser att undgå några verkliga utgifter. Nedräkningen av summan har blivit möjlig endast därigenom, att man tillgripit en reservation. Man gör alltså samma utgift, men täcker den genom en reservation i stället för genom av riksdagen beviljade nya medel. Går man till nästa besparing, finner man, att utskottet ifråga om arméns tryckningskostnader ansett sig böra nedsätta det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med 40,000 kr. Hela anslaget för första halvåret 1923 skulle bli 150,000 kr. eller för helår 300,000 kr., och utskottet säger sig vara övertygat, att det genom iakttagande av största sparsamhet

skall vara möjligt att hålla anslaget nere vid detta belopp. Går man till de faktiska utgifterna under de föregående åren, finner man, att tryckningskostnaderna 1920 uppgingo till 510,000 kr. och för 1921 till 635,000 kr. Nu tror sig utskottet kunna reducera anslaget till mindre än hälften av vad som faktiskt utgått under fjolåret. Detta hade kanske varit möjligt, därest det funnits anledning till förmodan, att anslaget hittills varit utsatt för slöseri. Jag tror mig emellertid kunna försäkra, att landförsvarets kommando-expedition, som huvudsakligen övervakar anslagets användning, har under de senare åren gjort de allra allvarligaste och för övrigt mycket framgångsrika ansträngningar att hålla kostnaderna nere. Jag skall icke på denna punkt närmare uppehålla mig vid den saken. Men jag har vid prövning av vad som redan gjorts och vid undersökning om, hur anslaget använts, kommit till den uppfattningen, att även Kungl. Maj:ts förslag på 190,000 kronor för första halvåret 1923 är räknat i underkanten, och att det icke finns någon möjlighet att för första halvåret 1923, om icke en rent sensationell sänkning i tryckningskostnaderna skulle inträda, hålla anslaget vid det av utskottet beräknade beloppet. Där försvinna således 40,000 av »besparingarna».

Går man sedan till nästa större besparing, som gjorts på furageringsanslaget, där utskottet trott sig kunna nedsätta Kungl. Maj:ts äskande med 88,592 kronor genom att minska medelrationspriset från 1 krona 30 öre till 1 krona 25 öre, så finner man, att även beträffande denna prutning största anledning föreligger att antaga, att det är prutning endast på papperet. Under fjärde kvartalet 1921 utgick medelrationspriset med 1,69, under första kvartalet 1922 hade det sjunkit till 1,46 $\frac{1}{2}$, och under andra kvartalet 1922 har det åter stigit till 1,55 $\frac{1}{2}$. Enligt vad man meddelat från intendentsdepartementet väntas ytterligare stegring av rationspriset under tredje kvartalet. Under sådana förhållanden är det föga troligt, att under första halvåret 1923 en så avsevärd sänkning åter skall inträda, att man kan komma ned till en kostnad, lägre än den av Kungl. Maj:t beräknade, eller 1,30 per ration. Även där måste man sålunda säga, att besparingen är en skenbesparing.

Jag tror att detsamma gäller om den största posten i nedprutningarna, nämligen anslaget till hästlega, där utskottet på tilläggsstaten för år 1922 och på riksstaten för första halvåret 1923 föreslagit en nedsättning av det av Kungl. Maj:t beräknade beloppet med sammanlagt 193,000 kronor. Utskottet kommer till det resultatet genom att räkna med ett legningspris av 4 kronor per häst och dag, under det Kungl. Maj:t räknat med 6 kronor. Jag erkänner, att jag har en väldig respekt för herr Jönsson i Revinge, när det gäller hästar. Han besitter på det området en obestridd sakkunskap, och han har varit med om nedprutningen ifråga. Men när jag ändå vågar ställa mig tvivlande till denna nedprutnings effektivitet, så beror det därpå, att enligt uppgifter, som jag erhållit från fördelningarna, har fjärde fördelningen i år betalat ett

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

legningspris av 11 à 12 kronor — legning har ännu förekommit endast i ringa omfattning — och i sjätte fördelningen har man betalat i genomsnitt 8 kronor, d. v. s. 2 kronor mera än även Kungl. Maj:t har beräknat. Jag tror icke på en sådan hastig reducering av legningskostnaden, att man skulle kunna komma ned till en legningskostnad per dag av den litenhet, som utskottet ansett sig kunna räkna med. Där försvinna alltså ett par hundra tusen av de gjorda besparingarna.

Slutligen har det gjorts en besparing på bränsleanslaget för marinen av 77,600 kronor. Kungl. Maj:t har räknat med en bränslekostnad av 100 % på 1913 års pris, utskottet tror sig kunna räkna med endast 73 % ökning. Enligt uppgifter, som jag erhållit från en av de största kolfirmorna, ligger emellertid grosshandelspriset i dag 95—100 % över 1914 års pris, och en av de största kolimportörerna konstaterade häromdagen den sannolika utsikten att kolpriset kan komma att visa en mycket fast och stigande tendens. Att då komma ned så långt som utskottet förutsätter tror jag icke vara möjligt.

Medan man sålunda ägnar en saklig granskning på olika punkter åt de nedprutningar, som utskottet gjort för att få ihop den summa, som är föreslagen som anslag till den frivilliga skytterörelsen, så finner man, att besparingarna stanna på papperet, men den nya utgiften på 656,000 kronor blir mycket verklig; den kommer inte att stanna på papperet. Faktum blir, att utskottet här föreslår en ökning på fjärde huvudtiteln med minst en halv miljon kronor.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet rörande den frivilliga skytterörelsen har jag uttalat, att Kungl. Maj:t icke vid detta tillfälle eftersträvar ett principiellt avgörande, huruvida skytterörelsen framdeles skall erhålla från statsmakterna bidrag till sin verksamhet. Jag har framhållit lämpligheten av att i samband med försvarsrevisionen en undersökning igångsattes om möjligheten att skapa nya former för skytteväsendet, sådana former, att skytteväsendet ingår som ett mera direkt led i den militära utbildningen. Och jag tror mig finna av utskottets skrivsätt, att utskottet för sin del ansluter sig till tanken på en sådan undersökning.

Nu har herr Jönsson i Revinge här försökt göra gällande, att man måste, därest man i år vägrar anslag till den frivilliga skytterörelsen, antingen anse, att vi icke alls behöva upprätthålla något försvarsväsen, eller också anse, att skytteväsendet är totalt värdeöst ur försvarssynpunkt. Man behöver säkerligen icke tillgripa någon av dessa extrema förutsättningar för att komma till det resultatet, att i en tid av finansiell nöd man icke beviljar anslag till den frivilliga skytterörelsen.

När budgeten för 1923 gjorts upp, har, såsom jag en gång förut framhållit inför kammaren, frågan icke varit den: är det eller det önskemålet så behjärtansvärt, att man nu skall anstränga sig till det yttersta för att få medel till anslag, utan i stället har hela frågeställningen varit den: finnes det på den punkten någon möjlighet att

göra en besparing, kan det anslaget anstå, kan det behovet uppskjutas? Efter den regeln är budgeten uppgjord. Man har då kommit till det resultatet, att anslaget till skytteväsendet för första halvåret 1923 icke är så trängande nödvändigt, att icke därmed kan anstå. När man har nödgats pruta ganska avsevärt på de ordinarie anslagen till trupperförbandens övningar, när man nödgats tvinga ledarna för de militära övningarna att iakttaga den största begränsning, även när det gäller utbildningen av de inkallade värnpliktiga, utbildningen av det fast anställda manskapet, när man även på de områdena måste iakttaga den allra största sparsamhet, så kan det icke vara orimligt att man säger, att under sådana förhållanden får också skytteväsendet reda sig ett halvt år utan anslag ifrån statsmakternas sida.

Då söker utskottet göra gällande, att, om icke sådant anslag beviljades för första halvåret 1923, så skulle hela den nuvarande organisationen av skytteväsendet förfalla, och om man därefter, när försvarsrevisionen är klar, ville gå att göra en organisation, som inplacerar skytteväsendet direkt i försvarsväsendet, så skulle man vara hänvisad att skapa en helt ny organisation. Med förlov sagt, herrar ledamöter av statsutskottsmajoriteten, tro ni själva på den saken, tro ni själva att den frivilliga skytterörelsens bestånd är beroende på detta anslag på något över en halv miljon kronor för första halvåret 1923? Jag tror icke, att ni utan vidare äro beredda att besvara den frågan med ja. Och jag har under det samtal jag haft med representanter för skytterörelsen, med män i skytterörelsens ledning, icke hört framföras ett sådant argument, som att skytterörelsen skulle vara så beroende av detta halva års anslag, att, därest det icke beviljades, skytterörelsens organisation skulle gå till sin upplösning.

Utskottet har försökt hålla nere utgifterna på denna post så mycket som möjligt, försäkrade herr Jönsson i Revinge. Det tror jag också att utskottet har gjort. Men man skall icke låta sig förledas av den mindre siffran på papperet och tro, att detta är ett helårsanslag. Herr Jönsson i Revinge fällde något yttrande, som kanske kunde tolkas dithän, att utöver det beräknade anslaget skulle icke tillkomma mer än vissa administrationskostnader och sådant, och att man alltså i själva verket skulle hålla sig nere på ett anslag för 1923, som vore endast hälften av de tidigare anslag, som utgått till den frivilliga skytterörelsen. Men man blir tämligen på det klara med, att denna siffra icke representerar stort mer än halvårsanslaget, om man granskar de olika posterna. Man skall finna t. ex. att för 1922 har till skytteförbundens överstyrelse utgått 103,400 kronor; nu tar man upp 50,000. Till skytteförbunden ha för år 1922 beviljats 153,400 kronor; utskottet tager upp 45,000 kronor. Till skytteföreningar ha i ammunitionsbidrag och till målskjutningsmateriel beviljats för år 1922 1,083,000 kronor; utskottet tager upp 551,000 kronor. I »övriga utgifter» beviljades 25,000 kronor; utskottet beräknar 10,000 kronor.

Om man nu ser på den största posten, nämligen ammunitionsbidraget, är den precis hälften så stor som den var år 1922. Och

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

för att intet missförstånd skall uppstå, har utskottet självt i sin motivering påvisat, att det här endast gäller ett halvårsanslag. När man sålunda går att bevilja dessa 656,000 kronor, bör man hålla i minnet, att man, därest man skall följa de principer, som äro nedlagda i utskottsbetänkandet, har att för 1923 räkna med utgifter till frivilliga skytteväsendet av ungefär samma storlek som tidigare eller omkring 1,400,000 kronor.

När av Kungl. Maj:t intet anslagsäskande gjorts på denna punkt, har nödvändigheten att göra besparingar varit i första hand bestämmande. Även om situationen varit den, att dessa 656,000 kronor stått tillbuds utan vidare, skulle jag ha ansett, att det funnes så starka behov i avseende å det ordinarie utbildningsarbetet, att det varit mera berättigat att anslå även dessa medel för sådana ändamål än att lämna anslag till det frivilliga skytteväsendet. Emellertid har inte från Kungl. Maj:ts sida den frågan framställts, om det frivilliga skytteväsendet över huvud skall understödjas eller icke. Vi ha tagit frågan såsom avseende en tillfällig åtgärd för första halvåret 1923. Jag tror inte — jag upprepar det från ett föregående tillfälle — att skyttesaken skulle vinna på, om man här tillspetsade saken så, att en votering nödvändigtvis skulle betyda ett principiellt avgörande för eller mot skytterörelsen som sådan. Detta har icke avsetts; det gäller helt enkelt ett avgörande, huruvida man för första halvåret 1923 skall bevilja ett anslag eller icke, med frågan i övrigt lämnad fullkomligt öppen för framtiden. Jag hoppas, att denna kammare skall finna, att situationen är sådan, att det är fullt ansvarigt att icke bevilja något anslag till skytteväsendet för första halvåret 1923.

Herr Holmström i Gävle: Herr talman, mina damer och herrar! Jag skall icke riva upp någon debatt angående den sista delen av herr statsrådets anförande. Han yttrade, att en votering här i dag ej skulle ha någon inverkan på det principiella avgörandet av statsmakternas ställningstagande till det frivilliga skytteväsendet, utan att frågan skulle vara öppen. Ja, efter herr statsrådets ord i remissdebatten tvivlar jag icke ett ögonblick på att icke detta också är hans ärliga och uppriktiga mening; men detta är en personlig uppfattningssak, och många ha en helt annan mening. Herr statsrådet har själv alldeles nyss gjort en spekulation om, hur det i framtiden komme att te sig, därest riksdagen skulle bevilja anslag till det frivilliga skytteväsendet i samma proportion, som utskottet nu föreslagit, vilket ju tyder på, att tankarna på framtiden beträffande följden av dagens beslut dock äro inom ganska nära räckhåll. Jag undrar också, om vi icke nästa år, i fall vi nu avslå anslaget, skola få höra vid det principiella ståndpunktstagandet samma ord, som alldeles nyss yttrades av herr Anderson i Råstock, när det gällde anslag till reservstaterna. Han sade nämligen, att det är omöjligt att bifalla ett anslag, som i följd avsågs. Det ligger nära till hands att tro, att vi även få höra sådana yttranden i debatten om skytteväsendet nästa år. Jag anser sålunda, att vi icke kunna komma ifrån, att

denna debatt är, om icke ett direkt principavgörande, så dock en förpostfäktning till själva principavgörandet, som riksdagen medvetet eller omedvetat kommer att vara bunden av vid behandlingen av detta ärende nästa år, då, som man hoppas, frågan efter försvarsrevisionens utredning äntligen skall komma upp till slutgiltigt avgörande.

Nåväl, detta är icke huvudsaken! Huvudsakliga anledningen till att herr försvarsministern och regeringen samt reservanterna ställa sig emot anslaget till den frivilliga skytterörelsen är den — och därom talade ju också herr Anderson i Råstock alldeles nyss — att de anse, att det frivilliga skytteväsendet icke är av den betydelse för vårt lands försvar, att det bör stödjas med statsmedel.

Motionärerna och utskottsmajoriteten äro av en motsatt uppfattning. Vi anse, att det är av sådan betydelse, att det bör stödjas med statsmedel åtminstone tills försvarsrevisionens utredning föreligger. De båda uppfattningar, som här stå emot varandra, grunda sig sålunda på ett olika värdesättande av det frivilliga skytteväsendets betydelse för vårt lands försvar. Det är detta värdesättande, som sålunda är det centrala i denna fråga och varom, enligt mitt förmenande, debatten huvudsakligast bör röra sig.

Vi hava talat om det statsfinansiella läget. Och jag vill då i förbigående säga, att när reservanterna nu peka på just detta, så hoppas jag, att de därmed icke vilja förutsätta, att motionärerna och utskottsmajoriteten skulle ha lämnat tanken på det statsfinansiella läget helt ur räkningen när det gäller detta anslag. Det är ju en hänsyn, som man måste ta vid avgörandet av *varje* fråga här i riksdagen. Men motionärerna och utskottsmajoriteten anse, att det frivilliga skytteväsendet är av sådan betydelse, att det icke kan vara överensstämmande med klok hushållning att vägra ett anslag, utan att detta kanske fastmer är en yttring av den snålhet, som bedrager visheten. I sammanhang härmed, när man talar om att besparingar skola göras på alla håll, måste man ju erinra sig, att högst avsevärda indragningar redan gjorts på fjärde huvudtiteln, bl. a. inställandet under en följd av år av reservtrupper- och landstormsövningar o. d., så att tämligen långt gående sparsamhetsivrare borde därmed kunnat känna sig tillfreds.

Nu vill jag försöka visa av vilken betydelse det frivilliga skytteväsendet är för vårt lands försvar. Jag har i riksdagens protokoll från föregående debatter i detta ärende tagit del av de yttranden, som fällts. Av många framgår det, att motståndarna till skytteväsendet tyckas vara av den mening, att detta *nu* är av mindre betydelse än vad det tidigare varit för vårt lands försvarskraft. Jag vägar påstå tvärtom. Och den uppfattningen grundar sig icke på några teoretiska spekulationer, några förmodanden el. dyl., utan den grundar sig på ett faktum, som visat sig i världskriget.

Jag ber om ursäkt att jag för ett ögonblick uppehåller mig vid några rent fackliga detaljer; sådana äro ju oftast tråkiga, men det är dock de, som äro avgörande för frågan, varför jag anhåller, att kammaren ändå är vänlig och lyssnar därpå. Jag skall försöka att fatta mig kort.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Portis.)*

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

De olika stridande arméerna i världskriget hade tidigare icke ägnat någon särskild uppmärksamhet åt utbildningen av precisionsskyttar. Men under krigets gång framträdde så småningom behovet av en sådan utbildning. Och redan under krigets andra år finner man särskilda skolor anordnade för utbildning av precisionsskyttar. Man finner sålunda dessa särskilt goda skyttar sammanförda i vissa avdelningar, i regel på en pluton under en officers befäl. Och dessa plutoner voro ställda direkt under högste befälhavaren för de truppförband, på vilka de voro placerade, varierande i olika arméer från bataljonen ända upp till armékåren. Dessa precisionsskyttar voro i en del arméer försedda med gevär med kikarsikte, och mången gång hade de vid sin sida en särskild man med kikare, som skulle göra observationer och reglera elden. På en del håll voro de också försedda med velocipeder för att kunna göra hastiga förflyttningar. Dessa precisionsskytteavdelningar hade sina särskilda uppgifter: de hade att beskjuta fiendens officerare, rapportkarlar, observations- och eldgivningsplatser o. dyl., sålunda alla fiendens viktigaste och därför också ömtåligaste organ. De hade också att med sin eld hindra fienden att göra tekniska anordningar i skyttegravarna, vid observationsplatserna, vid utförandet av mineringar o. dyl., liksom ock att förhindra fienden att verkställa reparationer på de tekniska anordningar, som artilleriet hade förstört. Slutligen hade dessa precisionsskytteavdelningar också att verkställa vissa raider. Näväl, detta var det fall, att det var en grupp precisionsskyttar sammanförda till en särskild avdelning. Men vi finna också, att precisionsskyttar voro utplacerade här och var på de lägre infanteritruppförbanden. Det, som var karakteristiskt för världskriget, var ju skyttegravsstriden. Man låg i långa skyttegravar mitt emot varandra under långa tider, då den stora massan av trupper höll sig nere, under det att blott en del var i verksamhet. Om t. ex. från en fientlig skyttegrav stack upp ett huvud eller bara en del av ett huvud, gällde det att hastigt få en träff. Och det var just precisionsskyttarna, som stodo på spänn för detta. Därjämte hade dessa naturligtvis rent lokalt samma uppgifter, som jag nyss nämnde beträffande de särskilda precisionsskytteavdelningarna. Jag vill nu icke trötta med flera fackdetaljer.

Men det var också en annan art av verksamhet i kriget, för vilken precisionsskyttar hade en särskilt stor betydelse.

En förutvarande ledamot av denna kammare, som har ägnat stor energi åt att motarbeta det frivilliga skytteväsendet, anförde i följd debatten härom bland annat följande: »Men så mycket begriper även en lekman, att den enskilde infanteristens skjutskicklighet har dock åtskilligt fått maka åt sig med hänsyn till maskingevärens och kulsprutornas betydelse.» Jag vill icke här säga min innersta mening om ett sådant sätt att argumentera. Men det är väl i alla fall att sätta bra liten tro till kammarens förmåga av eftertanke att anförda något dylikt. Tror någon, att maskingevär och kulsprutor äro så sinnrikt konstruerade, att de själva kunna *sikta*? Nej, det måste vara en man, som gör detta. Det måste vara en man, som sköter kulsprutan, och självfallet en man, som är en synnerligen god och tränad

skytt. Det är ju självklart, att en kulspruta, som i eldkraft motsvarar en hel infanteripluton, bör skötas av en man, som till det yttersta kan tillvarataga vapnets skjutförmåga. Det är sålunda tvärtom på det sättet, att just maskingevären och kulsprutorna kräva större enskild skjutfärdighet.

Jag har nu försökt påvisa, att skötseln av dels vanliga infanterigevär och dels maskingevär och kulsprutor kräver ett antal särskilt goda skyttar, som avsevärt höja sig över det stora flertalets färdighet. Därtill fordras det en mycket grundlig första utbildning, och det fordras också, att dessa män ligga i ständig träning för att kunna vidmakthålla denna goda skjutskiicklighet.

Nu frågas sålunda: kunna våra värnpliktiga med den nuvarande utbildningstiden bibringas en sådan färdighet, och medger vår försvarsorganisation, att de på äldre dagar kunna bibehålla denna färdighet? Jag svarar nej. Och jag tror icke, att någon kan svara ja på den frågan.

Men den frivilliga skytterörelsen skänker vårt försvar just sådana skyttar. I de frivilliga skytteföreningarna finnas just dessa goda precisionsskyttar. Och där ha de tillfälle att genom ständig årlig övning hålla sig i form ända tills långt över landstormsåren.

Det är just det frivilliga skytteväsendets utomordentligt stora förtjänst, att det ger oss en handfull män, varav vårt försvar oundgängligen är i behov, och som vårt försvar med sin nuvarande organisation — och helt säkert inte med den tillkommande — icke självt kan ställa upp. Är då icke det frivilliga skytteväsendet av sådan betydelse ur försvarssynpunkt, att det bör stödjas med statsmedel? Jo, det är helt enkelt ett statsintresse, att det existerar.

Må vi besinna, att vi, såsom jag nyss nämnde, avsevärt minskat de värnpliktigas första utbildning och under en lång följd av år inställt reservtrupp- och landstormsövningar, sålunda övningar för de äldre årsklasserna! Och må de, som äro av den uppfattningen, att detta också i framtiden kan ske, besinna, att ju kortare utbildningstid vi ha och ju färre övningar för äldre årsklasser, desto nödvändigare blir det att bibehålla det frivilliga skytteväsendet.

Nu har det sagda helt gällt den frivilliga skytterörelsens betydelse med tanke direkt på kriget. Men den har betydelse även för den rena fredsutbildningen, särskilt för utbildningen på kulsprutekompanierna. När man vid inryckningen tar emot de värnpliktiga, så letar man ut dem, som i frivilliga skytteföreningar förvärvat sig utmärkelsetecken i skjutning. Och de placeras på kulsprutekompanierna. Det är alldeles naturligt, med den specialutbildning, som där bedrivs, att det skall vara av icke ringa betydelse att slippa offra tid på första grunderna för skjutning. Och detta är av betydelse icke blott ur ren utbildningssynpunkt utan även ur ekonomisk. Ty kulsprutorna sluka en stor mängd ammunition och äro därför jämförelsevis dyrbara att skjuta med. Då är det självfallet, att får man från början vana skyttar, måste detta samtidigt vara ekonomiskt, i synnerhet som dessa skyttar också i regeln ha de största förutsättningarna att bliva goda kulspruteskyttar.

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Nu kommer frågan: kan den frivilliga skytterörelsens organisation äventyras genom att anslag uteblir? Är så fallet, då måste det vara en bjudande nödvändighet, enligt mitt förmenande, att bevilja anslaget.

Det gäller sålunda här att undersöka, vilken roll statsanslaget spelar för den frivilliga skytterörelsen. Det är nämligen endast till en del, som organisationskostnaderna täckas av statsanslag; de totala omkostnaderna äro betydligt större.

Herr statsrådet riktade den frågan till statsutskottet och dess majoritet samt därmed också till dem, som stå bakom denna, om vi själva tro på att skytterörelsens fortbestånd verkligen äventyras genom att statsanslaget indrages. Låt oss då se, hur den saken ligger till. Statsanslaget användes till själva organisationen, vilket ju för övrigt framgår av den tablå, som finnes i handlingarna, alltså till de omkostnader, som skytteöverstyrelsen bestrider, till avlöningar åt funktionärer, instruktörer och till allt annat, som i utskottsutlåtandet står specificerat, medan de övriga omkostnaderna täckas med insamlade medel, såsom utgifter för skyttepris vid tävlingar och dylikt.

Det är sålunda skytterörelsens stomme, som uppbäres av statsanslaget, medan övriga omkostnader, vilka kunna variera, såsom för tävlingspriser o. s. v., täckas genom frivilliga bidrag. Det är nämligen naturligt, att det är lättare att få ihop pengar på frivillighetens väg för sådana ändamål än t. ex. till avlöningar. Nu skola vi betänka — och det vet var och en, som haft det minsta att syssla med rörelser och ändamål, som måste lita till den allmänna offerviljan — att det i dessa tider är hart när omöjligt att få ihop penningar på frivillighetens väg. De största inkomsttagarna, som förr kunde offra betydande summor, äro ju nu praktiskt taget borta. Detta har också, som naturligt är, skytterörelsen fått känning av. Förut betäckte de frivilliga bidragen ända upp till 80 % av hela skytteväsendets omkostnader; det var sålunda endast 20 %, som bestredes av statsanslag. Nu är det redan så, att 40—50 % av samtliga kostnader måste täckas genom statsanslaget. Det är sålunda ganska självklart, att om man rycker bort statsanslaget, så borttager man därmed själva grunden för skytteväsendet, själva organisationen. Och faller denna sönder, så är det ur statlig synpunkt föga bevänt med skytterörelsen. Det är visserligen inte tu tal om, att denna kan frivilligt fortleva på en del håll. Men är organisationen förstörd, så får den aldrig det värde, som den nu har. Och förresten: faller statsanslaget bort, upphör också statskontroll över skytterörelsen, såväl i sin helhet som över varje enskild förening, en kontroll, som är av mycket stor betydelse.

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på ännu en sak, vilken berördes av herr Jönsson i Revinge, nämligen posten å 400,000 kronor till ammunition. Hela anslaget är ju 656,000 kronor. Den ojämförligt största posten är 400,000 kronor till bidrag för ammunition, som lämnas från artilleridepartementet ut till den frivilliga skytterörelsen. Vilken roll spelar då denna post ur statsfinansiell

synpunkt? Ja, beloppet i fråga betalas aldrig ut till den frivilliga skytterörelsen; den får endast ammunitionen. Staten ger en summa med den ena handen, som den tager tillbaka med den andra. Det blir en utgift på ett konto och en inkomst på ett annat under samma huvudtitel. Jag menar då, att denna utgift inte kan spela samma roll som övriga utgiftsposter. Jag vill därmed icke säga, att det inte är en ekonomisk uppoffring av staten att lämna ammunition. Men ur statsfinansiell synpunkt har summan praktiskt taget ingen betydelse, så mycket mer som det är, som herr Jönsson i Revinge sade, nyttigt och nödvändigt, att den ammunition förbrukas, som finnes lagrad. Det förhåller sig på det sättet, att staten under krigsåren, som helt naturligt är, producerade en mycket större mängd ammunition än vad som under vanliga förhållanden behövdes. Det blev med den ammunitionen som med så mycket annat: den blev en kristidsvara. Det fanns inte kopparnickel att tillverka med, utan man fick tillgripa andra saker, vilket gjorde, att denna ammunition icke kan ligga lagrad lika länge som den övriga. Det är enligt mitt förmenande — och jag har i det fallet fackmän på detta område bakom mig — av utomordentligt stort värde, att staten får göra sig av med denna kristidsvara hastigare än vad som betingas av det närmaste militära behovet.

Jag skall be att få sluta med en liten reflexion. Våra uppoffringar för försvaret bestå ju dels i kostnader, som drabba de enskilda i form av skatter, och dels i personliga bördor, som påläggas var och en vid fullgörandet av värnplikten. Det är utan tvivel de sistnämnda försvarsbördorna, som äro de mest betungande och besvärande. När nu den frivilliga skytterörelsen ger vårt land ett så betydelsefullt tillskott i försvarskraft utan att tvinga till personliga uppoffringar — sådana förekomma ju även här, men de göras av fri vilja och av intresse för saken — så frågar jag: böra icke de, som sträva att nedbringa de lagstadgade personliga försvarsbördorna, men som dock anse att vårt land måste hava ett försvar, böra icke de först och främst hava intresse av att stödja det frivilliga skytteväsendet?

Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Lithander, Norman, Magnusson* i Skövde, *Gustafsson* i Älvsjered, *Petersson* i Broaryd, *Eurén, Olsson* i Kalmar, *Johanson* i Hörninge, *Lundquist, Andersson* i Storegården, *Sommelius*, andre vice talmannen *Nilsson, Gustafsson* i Örebro, *Ros, Gustafson* i Kasenberg, *Svensson* i Långelanda, *Fjellman, Wiklund, Nilsson* i Antnäs, *Lorichs, Persson* i Fritorp och *Bengtsson* i Kullen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Herr försvarsministern tackade för den vänliga behandling, som hans huvudtitel fått i statsutskottet, men tillät sig göra en liten insinuant antydning om, att utskottet möjligtvis vid sina prutningar låtit leda sig av en strä-

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

van att finna plats för detta skytteanslag. Jag kan försäkra herr försvarsministern, att detta inte alls varit utskottets avsikt, och den bästa borgen härför är ju, att även hans egna partikamrater, vilka ju inte alls önska bevilja något skytteanslag, gått med på dessa prutningar. Jag nödgas emellertid med anledning av den kritik, som herr försvarsministern bestod utskottets utlåtande, ingå en smula i svaromål å utskottets vägnar.

Herr försvarsministern försäkrade, att anslaget till tryckningskostnader hade varit tilltaget i det allra nättaste laget, så att man därvidlag absolut inte kunde göra några ytterligare besparingar. Utskottets prutningar äro emellertid föranledda av en statsrevisorernas hemställan, som är citerad på ifrågavarande punkt. Revisorerna göra gällande, att det med hänsyn till de stora tryckningskostnader, som åtgå på de olika huvudtitlarna, vore alldeles nödvändigt, att besparingar göras. Särskilt i fråga om fjärde huvudtiteln torde detta var säkert, och herr försvarsministern lär väl näppeligen kunna bestrida, att man slösar alldeles kolossalt isynnerhet med blankettryck. Man har en alldeles oerhörd massa blanketter, som i många fall äro mycket onödiga, och det är ju klart, att detta blankettryck skall draga högst betydande kostnader. Utskottet har låtit leda sig av den allmänna principen, som synes böra gälla även vid beräkning av förslagsanslag, nämligen att man bör göra beräkningarna så låga som möjligt för att därigenom direkt mana till sparsamhet med anslagen i fråga, även om dessa äro *förslagsanslag*.

Han riktade sig vidare mot sänkningen av furageberäkningen, och jag medger, att om det förhåller sig så, att furageringskostnaderna snarare ökats än minskats, så kan man tvista om, huruvida denna lilla nedprutning är sakligt försvarbar. När vi inom utskottet företogo denna sänkning, utgingo vi emellertid ifrån att man beträffande havre och annat furage ännu icke kommit ned till normala priser, motsvarande priserna på brödsäd. Ännu i dag är havren minst lika dyr och kanske dyrare än både vete och råg, och detta är ju icke fallet under normala tider. Utskottet har dock räknat med att nu rådande förhållande icke skall bli bestående i framtiden, d. v. s. för år 1923, utan att då ett normalt prisläge skall hava inträtt mellan dessa olika slag av spannmål.

Herr statsrådet riktade sig vidare mot utskottets prutning på hästlegan, där han för övrigt gav mig en extra komplimang för den sakkunskap jag skulle besitta i fråga om hästar. Nu vill jag påpeka, att detta anslag är ett förslagsanslag högst, och sänkningen innebär således, att om de militära myndigheterna icke kunna lega hästar för 4 kronor, så få de minska antalet hästar. Jag kan icke finna att det är något annat att göra, och det får jag bestämt påstå, att om det verkligen förekommit vid fjärde arméfördelningen, att man betalt 10 kronor i hästlega, så har man skött inlegningen mycket illa. Detta sammanhänger troligen därmed, att det finnes en del entreprenörer, som tagit hand om denna hästlegning, och regementena tyckas helt och hållet ligga i händerna på dessa entreprenörer. När staten leger ut sina stamhästar, stipulerar den ett pris, som var och en, som

tar emot en häst, är skyldig att erlägga. Varför icke försöka något liknande i fråga om inlegningen, 4 kronor pr dag tar man emot hästar för, men icke ett öre därutöver? Sådana förhållandena på hästmarknaden nu äro, skulle det nog gå att få tillräckligt antal hästar för denna lega till och med vid fjärde arméfördelningen, där förhållandena i detta avseende givetvis äro svårast.

Herr försvarsministern gjorde vidare gällande, att det icke skulle vara så alldeles riktigt, när jag sade, att detta anslag skulle vara beräknat för att i huvudsak täcka hela årskostnaden, så att därutöver endast skulle behövas bidrag till vissa administrationskostnader. Herr statsrådet åberopade sig särskilt på anslagen till ammunition. Men var han har läst i utskottets motivering, att detta skulle gälla endast ett halvår, det förstår jag icke. Åtminstone var det den bestämda avsikten på utskottsavdelningen, att detta ammunitionsbidrag skulle täcka hela årets behov. Vi ville därmed göra en besparing och trodde, att vi kunde göra en sådan genom att låta detta anslag avse hela årsbehovet. Det heter visserligen i motiveringen, att ammunitionsbidraget skulle motsvara hälften av det beräknade ammunitionsbehovet, men därmed är icke sagt, att skytterörelsen skulle kunna komma och begära lika mycket till för nästa halvår. Detta är absolut icke meningen. Det förhåller sig precis lika med alla andra poster. De äro avsedda att vara helårsanslag, och endast i fråga om vissa administrationskostnader har man gjort en fördelning på halvår. Det är ju självklart, att beträffande en sådan rörelse som skytterörelsen måste huvuddelen av det beviljade anslaget komma på första halvåret, ty det är då som föreningarna skola ha sitt statsbidrag, sitt ammunitionsbidrag o. s. v.

Jag tror således, att riksdagen kan vara fullt försvarad, om den bifaller anslaget i fråga. Jag erkänner visserligen den svåra statsfinansiella situationen, men man har ju trots denna svåra situation genomgående nöjt sig med att göra nedprutningar på de olika anslagen. Men i fråga om detta anslag har man — liksom i ett fåtal övriga, vilka dock icke kunna jämföras med detta i vikt och betydelse — tagit sig för att helt och hållet stryka anslaget. Om försvarsministern och regeringen kommit med en, låt vara högst betydande, nedprutning, så skulle varken jag eller någon annan, tror jag, opponerat sig däremot, utan vi skulle böjt oss för det nödläge regeringen i detta fall åberopat. Men här har man som sagt helt och hållet strukit anslaget och detta i en sådan situation som denna, då vi absolut icke ha någon klarhet om vilken plats, som kan komma att anvisas åt skytterörelsen i en blivande försvarsorganisation. Jag måste därför opponera mig mot att icke giva något anslag till den frivilliga skytterörelsen, ty det är ett anslag, som är i högsta grad påkallat för att rörelsen skall kunna existera även under denna mellantid. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Samuelsson: Herr talman! Vi kommunister äro principiella motståndare till hela fjärde huvudtiteln, till hela det borgerliga försvarsväsendet. Varför vi icke förut eller redan i början

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
del frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

av denna huvudtitel yrkat avslag på det hela beror icke på, att vi uppgivit denna vår ståndpunkt, utan det beror fastmera därpå, att vi ha på känn, att ett sådant yrkande med den sammansättning, som denna kammare har, icke skulle vinna något gehör utan endast bli en demonstration.

Men när det nu gäller den frivilliga skytterörelsen, när man vidare på denna punkt har en hel del reservanter, som yrkat avslag på motionerna om anslag till skytterörelsen, och när man därtill ser på läget ute på arbetsmarknaden och på den stora nöd, som råder bland de arbetslösa, då måste man förvisso säga sig, att detta anslag, som nu är begärt, skulle kunna användas till ett bra mycket bättre ändamål än till att kastas ut i en sådan rörelse, som skytterörelsen. Herr Holmström har för övrigt i sin relation av förhållandena mycket väl skisserat denna rörelse, och jag får för min del säga det, att när man hörde herr Holmströms anförande och hans redogörelse för denna organisation, dess arbetsätt och allt det andra, då måste man i motsats till herr Holmströms eget yrkande, ovillkorligen få detta som en stark motivering för *avslag* på framställningarna om bidrag till rörelsen i fråga.

Herr talman, jag skall med dessa ord be att få yrka bifall till reservationen.

Herr L a u r é n: Då herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet nu förklarade, att om det hade stått pengar till buds, så skulle han hellre lagt dessa på det ordinarie försvaret än på den frivilliga skytterörelsen, så var det dock icke utan att man tyckte sig finna en underton i hans anförande, att skytterörelsen ändå inte var honom alltför motbjudande. Detta är ju en sak, som vi med glädje och tacksamhet få konstatera, då man förut märkt, att det hittills funnits rent motstånd mot skytterörelsen.

Herr Holmström har här påvisat betydelsen av den frivilliga skytterörelsen och vad den kan utträta i händelse av krig, och jag vill med några siffror understryka vad den kan ha för betydelse. När man läser statsverkspropositionen, så finner man på sidan 203, att arméförvaltningen efter att hava omräknat kostnaderna för försvaret kommit till det resultatet, att det för ammunition till eldhandvapen och kulsprutor för hela övningsåret 1923 bör beräknas aderton miljoner patroner. När man nu vet att i skytterörelsen förbrukas årligen omkring elva miljoner patroner, så finner man alltså att det antal skott, som lossas av skyttarna, icke är så försvinnande litet i förhållande till det, som lossas inom armén. Från dessa aderton miljoner patroner, som armén förbrukar, har man nämligen att draga det stora antal patroner, som åtgår vid skjutning med kulsprutor och kulsprutegevär. Under sådana förhållanden är det ju klart, att skytterörelsen måste ha stor betydelse för försvaret, och då detta framhållits flera gånger förut, tror jag att även herr Anderson i Råstock, som började med att säga, att de skäl, som han sedan framförde, icke skulle komma att beaktas vare sig från den ena eller andra sidan, måste erkänna riktigheten i mitt nu framförda påstående.

Vad beträffar risken av att nu avslå utskottets förslag, så består ju denna däri, att om skytterörelsen härigenom skulle ställas utan statsanslag, så skulle, även om det är troligt att ett fåtal skyttar skulle fortsätta, i alla fall det stora flertalet tröttna och gå ut ur skytteföreningarna. Och då är det min uppfattning, vilken jag stöder på mångårigt medlemskap i skytteförening, att det blir betydligt svårare att på nytt få till stånd en sådan rörelse, som, hur man än ställer sig, dock torde vara av sådan betydelse, att man icke får helt och hållet slopa densamma.

Under sådana förhållanden skall jag, herr talman, be att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Lindberg: Jag ber, att på den vänstersocialistiska gruppens vägnar i korthet få meddela, att då vi yrka avslag på anslaget till skytteväsendet, så är detta icke endast av statsfinansiella hänsyn utan i anslutning till vår principiella uppfattning i militära frågor, enligt vilken vi sträva mot avväpning.

Jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att riksdagen i dag måtte vägra anslaget till skytterörelsen samt att detta beslut därjämte må betraktas som ett principavgörande, åtminstone i så måtto, att Sveriges riksdag icke vidare skall komma att bevilja något anslag till det frivilliga skytteväsendet.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet Hansson: Herr talman! Det senast hållna anförandet ger mig, liksom herr Holmströms i Gävle, en anledning att ytterligare betona, att jag för min del i det blivande avgörandet icke inlägger något principiellt, utan att den principiella frågan är öppen för framtiden och att den från Kungl. Maj:t ifrågasatta undersökningen rörande skytteväsendets framtida organisation skall göras fullkomligt fördomsfritt. Jag tror, att det är nödvändigt, att detta säges än en gång mot försöken att här vid voteringen ställa frågan på ett plan, där den icke från början befunnit sig.

Beträffande vissa yttranden från herr Jönsson i Revinge och herr Holmström skall jag endast be att få säga ett par ord. I fråga om tryckningskostnaderna är det nog alldeles riktigt, att slöseri kan ha förekommit, men jag kan försäkra, att i fråga om arméns tryckningsanslag har det sedan ett par år tillbaka pågått oavlåtliga strävanden att bringa ned kostnaderna. Man har till och med vidtagit en så drastisk åtgärd som att återfordra instruktionsböckerna från beväringen för att använda dem för en ny grupp, som rycker in, trots alla de avrådanden, som från olika synpunkter gjorts. Man har sålunda icke försummat något tillfälle att söka begränsa kostnaderna, men — jag upprepar det — det finns ingen möjlighet att från en kostnad på 635,000 kronor i hast ramla ned till mindre än hälften.

Beträffande legningsanslaget vet jag ju inte, för vilket pris hästar kunna komma att ställas till förfogande, men den omständigheten, att anslaget är ett förslagsanslag, högst, innebär i och för

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Ports.)

sig ingen garanti. Man måste räkna med ett visst mått av övningar. I dessa ingår också, att man måste lega en del hästar. Statsutskottets ståndpunkt är icke den, att prutningen skall betyda en begränsning av de planerade övningarna, och då går det väl i detta fall som i en del andra — även då det gäller reservationsanslag — att man får återkomma till riksdagen och begära täckning av det överskridande, som uppkommer. Jag tror icke, att det är klokt att göra sina beräkningar på detta sätt.

Vad angår anslaget till ammunition, gjordes av herr Holmström gällande, att detta i själva verket icke var någon statsutgift. Jag förstår icke det resonemanget. Det är ett faktum, att vi skulle betala ut 400,000 kronor. Det svaras, att dessa penningar gå till artilleridepartementet. Men, herr Holmström, den ammunition, som går ut, måste ersättas, och penningarna gå åt.

Rörande vad statsutskottet menat med sina beräkningar, har det försäkrats av herr Jönsson i Revinge, både offentligt här i kammaren och privat, att utskottet har menat, att detta skall utgöra ett helårsanslag. Jag har redan svarat herr Jönsson i Revinge privat, och jag gör det nu offentligt, att i så fall har utskottet ganska grundligt misslyckats i att uttrycka, vad det menat. Om man ser på den förteckning, utskottet gjort upp, skall man finna, att beträffande anslag till överstyrelsen och skytteförbunden står »under år 1923». Det kan alltså med skäl göras gällande, att dessa anslag beräknats såsom helårsanslag. Beträffande de övriga posterna står icke någonstans angivet, att det är helårsanslag, och den omständigheten, att man beräknar ammunitionsåtgången till hälften av åtgången för år 1922, ger också anledning till det antagandet, att man har ansett sig tillgodose endast halvårsbehovet.

Här kan uppkomma en ganska stor svårighet. Skall Kungl. Maj:t, därest riksdagen beviljar anslaget, när Kungl. Maj:t går att utfärda sina föreskrifter, följa vad som är skrivet i statsutskottets utlåtande och som blir skrivet i riksdagens skrivelse, eller skall Kungl. Maj:t taga reda på vad herr Jönsson i Revinge sagt vara meningen med det skrivna och handla därefter? Är avsikten med den gjorda beräkningen, att här skall lämnas ett helårsanslag, borde detta på helt annat sätt ha sagts ifrån. Som det nu skrivits, finnes det ingenting, som kan hindra skytterörelsen att göra anspråk på att få taga den beviljade ammunitionsmängden i anspråk under första halvåret 1923. Jag tror naturligtvis på herr Jönssons i Revinge uppgifter, att man haft den angivna avsikten inom utskottets första avdelning, men jag upprepar, att utskottet i så fall har kapitalt misslyckats i att uttrycka sin mening.

Herr E d é n: Herr talman! Jag hade knappast ansett anledning förefinnas för mig att begära ordet i denna debatt, eftersom jag redan vid remissdebatten uttalade mig i frågan. Men de anföranden, som här hållits av herr statsrådet och chefen för försvardepartementet — icke minst det sista — nödga mig att dock besvära kammaren några ögonblick.

Herr statsrådet har först och främst sökt att med all kraft göra gällande, att det belopp, som här av statsutskottet föreslås till beviljande, skulle utgöra en ren ökning av fjärde huvudtiteln, och att de besparingar, som statsutskottet har gjort på andra poster, icke skulle vara reella. Om den saken är det icke möjligt för mig att i detalj yttra mig, men jag tror mig dock kunna säga det, att dessa besparingar väl måtte få anses reella i samma grad som många andra besparingar, vilka äro gjorda under behandlingen av olika frågor vid denna riksdag, då de nämligen grunda sig på nedsatta beräkningar av utgifterna på grund av sjunkande pris, och då jag tar för givet, att statsutskottet i denna del följt samma grundsatser som i andra delar. Detta må vara nog om den saken.

Sedan har statsrådet rörande det nu föreslagna beloppet för skytteväsendet alldeles särskilt sökt visa, att de 656,000 kronorna skulle vara ett halvårsanslag och sålunda motsvara ett helårsanslag på ungefär det hittills utgående — 1,300,000. Gentemot detta ber jag att få fästa herr statsrådets uppmärksamhet på att i utskottets utlåtande är uttryckligen utsagt rörande samtliga poster, som ingå i de 240,000 kronorna, att de äro beräknade för helår. Jag förstår icke, varför statsrådet skall uttrycka någon tvekan om detta, när det rörande årsunderstödet åt äldre skyttar — 150,000 kronor — uttryckligen säges, att det avser »ett för helt år beräknat belopp», och när det på sidan 19 säges på samma sätt såväl om anslaget till överstyrelsens administration som om anslaget till skytteförbunden. Rörande de partierna är saken sålunda fullkomligt klar, och herr statsrådets framställning var — jag kan icke begagna något annat uttryck — missvisande.

Vad återigen beträffar den största posten — ammunitionsanslaget på 400,000 kronor — står ju om denna endast, att den är beräknad för ett antal av 4 miljoner patroner eller hälften av det för år 1922 beräknade antalet. Jag skall för min del medgiva, att det icke tydligt framgår av vad utskottet skrivit, om beloppet är avsett att täcka hela året 1923 eller endast första halvåret. Men så mycket är åtminstone klart, att under inga förhållanden kan med den utgångspunkt, statsutskottet här lagt, det vara ifrågasatt att lägga till mera än 400,000 till de 656,000, som nu föreslås. Och därtill kommer, att det ju uppenbart måste bli en fråga för den budget, som sedermera skall uppgöras, huruvida man kan fortsätta och bör fortsätta för det senare halvåret år 1923 med ytterligare anslag till ammunition. Jag kan icke finna, att det är det minsta hinder att rörande den posten ställa det så, att ifall det ser illa ut vid uppgörandet av nästa års budget man ger vederbörande i överstyrelsen en varning att icke räkna på ett ytterligare bidrag eller i alla fall icke på något väsentligt bidrag för senare halvåret 1923. Med andra ord: riksdagen har sålunda obestriddligen i sin hand att, om den beviljar detta anslag, låta det bli i det väsentliga ett anslag för hela året 1923. Och om så sker, innebär det en nedsättning med icke mindre än 50 procent av det hittills utgående anslaget. En sådan nedsättning måste jag för min del anse vara ungefär det högsta, som

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

man på något område tänkt sig att komma till, när det nämligen gäller en bestående organisation.

Därmed kommer jag över till det, som var huvudargumentet i herr statsrådets anförande, nämligen att man under det nuvarande finansiella läget icke kunde offra medel på detta skytteanslag. Någonstans måste man pruta, och herr statsrådet uttalade, att detta var ett område, där en sådan prutning kunde ske. Det anslaget kunde anstå; man kunde alltid reda sig till ett annat år o. s. v.

Jag skall först be att få anmärka, att detta, att fullständigt stryka ett anslag, som utgår till en sedan många år för att icke säga årtionden verksam organisation, det är dock ett så våldsamt sätt »att pruta», att det icke mig veterligen har någon motsvarighet i vad som skett på andra områden. Och vidare: när herr statsrådet säger, att med detta anslag »kan anstå», och när han försöker visa, att »inte går skytterörelsen fullständigt under», om man nu icke lämnar ett anslag för första halvåret 1923, då kan jag icke finna annat än att detta innebär att fullständigt förbise, hur organisationen är byggd, och likaledes att förbise, varför man icke vill — såsom herr statsrådet själv har uttryckt det — gå till ett principiellt avgörande just nu. Jag vill icke påstå, att om detta anslag strykes, därmed hela skytterörelsen på en gång dör bort. Det tror jag inte skulle bli förhållandet. Men vad som är uppenbart och även ådagalagts av föregående talare för statsutskottets förslag, det är att skytterörelsen icke kan på villkor fortsätta i den omfattning, som den nu har, med den organisation, som den nu har, med den kontroll ifrån staten, som den nu har. Ty det väsentligaste av anslaget, vilket också illustreras av utskottets betänkande, det går ju dels till ammunitionsbidrag, sålunda lättnader för dem av skyttarna, som ha svårast att av egna medel åstadkomma ammunition, och dels till administrations- och kontrollanstalter av olika slag, d. v. s. vad som just är statens intresse att kräva av skytterörelsen. Även om sålunda skytteföreningarna utan tvivel skulle i någon mån fortleva, vilket jag tar för givet, måste hela sammanhållningen av rörelsen, hela organisationen av densamma, hela kontrollen över densamma från statens sida, så vitt jag kan förstå, bli så gott som omöjliggjord, när inga medel från statens sida för sådant ändamål beviljas. Ty det kan man väl ändå inte göra anspråk på, att skytteföreningarna skola av sina egna fattiga medel också åstadkomma penningar för sådana ändamål, som egentligen äro statens ändamål och icke deras.

Ur den synpunkten är det som jag måste anse, att det skulle vara ödesdigert, om man ströke detta anslag från halvårsbudgeten, låt vara att det uttryckligen säges, att detta icke skulle vara ett principiellt avgörande. Det skulle vara ödesdigert, därför att skytterörelsen i och med detsamma skulle komma i dödvatten och börja på att falla sönder — icke upphöra, men väl falla sönder från sitt hittillsvarande fasta och väl uppbyggda sammanhang. Det förfaller mig, som om herr statsrådet själv skulle ha haft något sinne för detta. Herr statsrådet har ju nämligen så starkt betonat, att det principiella avgörandet om skytterörelsen bör fattas, först se-

dan försvarsrevisionen blivit i tillfälle att se till, i vad mån skytterörelsen kan infogas i en ny lag för hela försvarsväsendet. Men då frågar jag: är det någon rimlighet i att i samma ögonblick, som man säger detta, också säga: vi undandraga skytterörelsen de anslag, som äro själva förutsättningen för att den skall kunna hållas i en sådan form, i en sådan organisation, att staten kan göra något utav den? I samma ögonblick som organisationen försvagas eller upplöses, i samma stund som statsverket tar sin hand ifrån skytterörelsen, tillintetgöres naturligtvis möjligheten att utträta någonting med denna organisation inom försvarsväsendet. Jag måste upprepa vad jag sade redan i remissdebatten, att ur denna synpunkt kan jag icke finna, att statsrådets hela argumentation håller streck. Herr statsrådet varnade för att man i omröstningen nu skulle lägga in mera av principiellt avgörande än han för sin del har velat inlägga däri. Jag kan för min del gärna ansluta mig till, att så får det naturligtvis heller icke vara, att detta innebär något principiellt avgörande. Men det kan ej hindra, att man ser konsekvenserna av det avgörande, som nu fattas, principiellt eller icke. Och jag upprepar vad jag anförde i remissdebatten: har man en gång under ett finansiellt tryck strukit detta anslag helt och hållet från försvarsbudgeten, tror någon då, att de som nu hava yrkat på dess strykning skola kunna låta förmå sig att vara med på dess uppförande igen? Är det inte i själva verket så, att om också herr statsrådet inte i dag för fram de principiella skälen mot anslaget, så ligger dock i hela den hållning han har intagit, icke blott nu utan även vid föregående tillfällen, just ett bestämt och principiellt motstånd mot det hela. Och sanna mina ord, ärade ledamöter på den sidan av kammaren — skulle ni nu lyckas att fälla detta anslag helt och hållet, att få det ut ur budgeten, då komma nog de principiella skälen fram, när det gäller försök att få in anslaget igen. Ur den synpunkten också, icke blott ur den faktiska, är det som detta avgörande nu har en ovanligt stor betydelse.

Jag skall i alla händelser för min del inte ge mig in på principdiskussionen; den har förut hållits utanför, och det kan hända är så gott. Jag skall bara i korthet helt enkelt deklarerera, att för mig är det tydligt, att om någon form av övningar för landets försvar, av anstalter för att vi skola vara beredda att tjäna landets försvar, därest det behöves, om någon sådan form kan anses vara verklig demokratisk, så borde det väl vara denna form, det frivilliga skytteväsendet. Däröfver är jag inte ensam. Och för några år sedan fanns det ännu flera än de, som nu hava den uppfattningen, vilka till fullo anslöto sig till densamma. Det är ej allt för många år sedan man hade den glädjen att vid behandlingen av en sådan fråga som denna se synnerligen framstående representanter för det parti, som herr försvarsministern tillhör, demonstrativt stiga upp i sina bänkar här i kammaren och instämma i ett yrkande om anslag till det frivilliga skytteväsendet. Ja, det fanns ibland dem till och med en så framstående man som den, som nu är försvarsministerns regerings chef. Sedan dess hava förhållan-

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Ang.
öfverfrivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

dena ändrats. Jag vet det väl. Det har pågått någon slags upp-
slutning omkring yrkandet på rent avslag på denna anslagspost
inom det socialdemokratiska partiet. Det kan inte hindra, att den
tanke, som har haft den anslutning jag nyss antydde, åtminstone
bör få åtnjuta den förmånen att anses vara till fullo demokratisk,
en demokratisk form av försvarsåtgärder.

Jag tror också, att om här i denna kammare i dag skulle fin-
nas en något annan stämning i frågan än den som gav sig uttryck
senast vid förra riksdagen, så beror det egentligen på de finansiella
hänsynen, som herr statsrådet också med beprövad parlamenta-
risk taktik har skjutit i förgrunden. Jag är fullkomligt villig att
respektera dessa hänsyn. Men jag måste än en gång understryka,
att om man har sänkt anslaget till ungefär hälften av vad det hit-
tills varit, och om riksdagen behåller i sin hand att hålla det vid
detta belopp, så bör man väl ha gjort nog ur den synpunkten. Än-
nu har icke riksdagen i andra anslagsfrågor, där det gällt fullkom-
ligt lika umbärliga anslag som detta, gått så långt, att den utan
vidare helt och hållet strukit alla åtgärder för en bestående stor
organisation. Jag skulle vilja uttala den livliga önskan och för-
hoppning, att sålunda inte de argument, som här förts fram, nu
skola göra, att man i förhastande går och stryker denna anslags-
post, vilket skulle medföra efter min mening synnerligen betänk-
liga följder. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hem-
ställan.

Med herr Edén förenade sig herr *Osberg*.

Herr *Lövgren*: Herr talman! Jag skall icke ingå på nå-
gon debatt med herr Edén om huruvida man ur demokratisk syn-
punkt bör giva ett anslag på mer än 600,000 kronor för att lära
folk att dräpa varandra. Men jag vill erinra om, att denna kam-
mare tidigare under riksdagens lopp har avslagit en motion av herr
Lindberg om höjda ersättningar åt dem, som hava skadats i mili-
tärtjänst; jag vill vidare erinra om, att denna kammare i sitt spar-
samshetsnit avslag en motion av mig om bibehållande av det gamla
anslaget till utrotande av ett av de värsta skadedjur som finnas,
för resten det värsta skadedjur som finns här i vårt land. Om man
nu ginge med på bifall till detta utskottsförslag, så vore det enligt
min mening och helt säkert även enligt den stora massans av detta
lands befolkning mening en riksdag, som vore sysselsatt med att
sila mygg och svälja kameler.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr *Eriks*son i Grängesberg: Herr talman! Endast några
ord! Det har varit ett resonerande om huruvida de besparingar, stats-
utskottet velat åstadkomma, äro verkliga eller endast av räknemäs-
sig natur. Det är nog så, att framtiden kommer att utvisa, huru
därmed förhåller sig. Men när man vet, huru dessa öresanslag över-

skridits under en följd av år, icke endast under kristiden utan även vid andra tillfällen, så kan jag omöjligen se annat än att den senare meningen har ett visst berättigande. Anledningen till att vi gått med på detta är, att vi ansett, att det icke finnes skäl att motsätta sig det. Det finns nämligen en förhoppning, att man kan komma ned i kostnaderna, och då är det ju bra. Men något alldeles bestämt kan därom ej sägas. Det är en förhoppning, och vi vilja för vår del, att den förhoppningen skall taga sig uttryck i budgeten, men vi vilja ingalunda, att denna besparing skall tagas till intäkt för höjning av anslag å fjärde huvudtiteln på en annan punkt. Nu har det varit tvist i dag om hur statsutskottets yttrande skall tolkas, om detta anslag till skytterörelsen avser ett halvt år eller ett helt. Herr Edén har själv medgivit, att majoritetens skrivsätt, åtminstone vad beträffar en del av anslaget, är tvetydigt men säger, att det ligger i riksdagens hand att avgöra, huruvida det skall vara helårs- eller halvårsanslag. Om nu riksdagen antager statsutskottets uttalande, är det icke denna riksdag utan den nästkommande, som kommer att bedöma huru utskottets yttrande skall tolkas. Om man nu får läsa detta yttrande så, att man kan betrakta anslagen i vissa väsentliga delar som halvårsanslag, så blir det ju därigenom rätt väsentligt mera i bidrag till skytterörelsen.

Som ett av de vägande skälen gent emot det yrkande, som vi i statsutskottet tillåtit oss framställa, — vilket förslag även gjorts av Kungl. Maj:t — om indragning av anslaget, har nu anförts, att denna indragning skulle vålla ett så väsentligt avbräck i skytterörelsen, att rörelsen skulle helt äventyras. Man säger, att det vore ytterligt beklagligt, om så skulle ske, då vi nu stå inför ett avgörande i försvarspolitiskt hänseende. Jag vill erinra kammaren därom, att det anslag, som staten lämnar till den frivilliga skytterörelsen, är icke allt vad den rörelsen har i inkomster, utan rörelsen har att räkna med bidrag från enskilda håll och andra inkomster. Inte kan det vara så, att rörelsens vara eller icke vara under ett halvt års tid, den tid varom det här är fråga, uteslutande beror på det bidrag som lämnas av staten. Herr Edén har också medgivit i sitt anförande, att han icke kunde se, att rörelsen skulle komma att gå alldeles under, även om det skulle bliva inknappningar och svårigheter samt omöjligt att utöva den statliga kontrollen.

När man ser de svårigheter, som vi hava att täcka statsbehoven, måste alla synes det mig ställa sig betänksamma. Det har erinrats om anslagskrav, som varit utomordentligt behjärtansvärda men som vi måst avslå. På en av de följande punkterna på föredragningslistan är det fråga om, hur man skall ordna med ersättningen till statens befattningshavare, och om några dagar komma vi till arbetslöshetsanslaget. Då gäller det hur mycket vi kunna lämna till de arbetslösa. Nog är en sådan post som denna, på över 600,000 kronor, att räkna med.

Det är således efter mitt förmenande av utomordentligt stor betydelse att man såvitt möjligt gör en effektiv besparing. Och en effektiv besparing blir det icke genom att man räknar med det som

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

är ovisst utan därigenom att man underlåter att lämna ett direkt anslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Eriksson* i Stockholm instämde häruti.

Herr *H a m r i n*: De ledamöter av kammaren, tillhörande samma parti som jag, som hitintills hava haft ordet i frågan, ha samtliga ställt sig på statsutskottsmajoritetens ståndpunkt. Då jag intager en ståndpunkt, som sammanfaller med reservanternas, har jag ansett mig böra vid detta tillfälle deklarerera denna min ståndpunkt, så mycket mer som jag är övertygad därom, att många av mina politiska meningsfränder i kammaren hysa samma mening som jag i detta avseende.

Jag skall icke närmare ingå på alla de frågor, som sammanhånga med detta ärende, utan blott understryka vad som förut blivit sagt beträffande sparsamhetssynpunkten. Jag vill då säga, att därest man skulle hava gått till en förutsättningslös och opartisk granskning av anslagen under denna huvudtitel, vilken regering som än haft att handlägga detta ärende eller vilken försvarsminister som än haft att utarbета huvudtiteln, man icke kunnat undgå att få sin uppmärksamhet fästad just på detta stora anslag.

Det är ju alldeles uppenbart, att när man överhuvud taget går till en indragning och inknappning, man gång på gång måste komma till den punkten, att man kommer att tangeras de nödvändiga anslagen. Det finnes väl icke något anslag, som riksdagen under de gångna tiderna beviljat, som är så fullkomligt obehöfligt, att det utan att någon protest höjes däremot kan indragas. Det synes mig i detta avseende alldeles naturligt att man här protesterar mot att det mångåriga anslaget till den frivilliga skytterörelsen blivit föreslaget till indragning. Men jag vill å andra sidan säga: Kan man icke anlägga precis samma synpunkter på snart sagt allting? Det var häromdagen fråga om ett stort anslag, som utgått under loppet av många år. Det fanns många i denna kammare och i medkammaren också, som med smärta sågo att man strök det anslaget, men man fick finna sig i det. Nu hava vi här ett anslag, som man visserligen försöker kompensera på det sätt statsutskottet gjort, men jag måste säga för min ringa del, att i den mån jag förmått intränga i behandlingen av detta ärende, så tror jag, att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet står på den starka ståndpunkten, då han kritiserar de nedprutningar, som här ägt rum. Alltså, menar jag, kommer man fram till den ståndpunkten beträffande penningarna, att desamma måste förr eller senare anvisas på annat sätt än vad som här av statsutskottet föreslagits. Vidare skulle jag, herr talman, vilja säga det, att beträffande framför allt försvarsangelägenheterna det synes mig vara riktigt — och jag skulle vilja säga, att man har rätt att beträffande dessa frågor mera understryka den synpunkten än beträffande andra — att regeringen framför allt bär ansvaret.

Nu är det så, att under de gångna åren ha de olika regeringarna

— det gjorde också den regering, för vilken herr Edén var chef — prutat på hithörande anslag. Även den Edénska regeringen vidtog ju åtgärder i syfte att nedbringa kostnaderna för försvaret. Det fanns en mycket stark opposition mot dessa avprutningar och ned-sättningar. Men när nästföljande års fjärde huvudtitel har förelegat, har man tagit hänsyn till riksdagens vilja i det fallet, och man har funnit sig i dessa nedprutningar. Jag säger därför, att om riksdagen i dag beslutar följa Kungl. Maj:t i denna fråga och sålunda icke beviljar det motionsvis begärda beloppet, så är jag livligt övertygad därom, att regeringen ett annat år, vilken regering som än sitter, skall respektera riksdagens vilja och finna sig i att anslaget har blivit indraget och att man har kommit in på en ny ordning beträffande jämväl den frivilliga skytterörelsen. När jag talar härom, erinrar jag mig vad som skedde förra året, då ju här indrogs anslaget till de frivilliga landstormsovningarna. Anslaget beviljades ej. Och dock ha ju dessa övningar ändå inte avstannat, utan man har på frivillighetens väg fått fram ganska betydande belopp för att uppehålla denna rörelse. Jag skulle vilja säga beträffande skytterörelsen precis detsamma. Det är ju en frivillig skytterörelse, och jag är livligt övertygad därom, att det finns så många på det ekonomiska området mäktiga män i detta land med stort intresse för denna rörelse, att det skall bli möjligt att på frivillighetens väg uppbringa de belopp, som äro nödvändiga för att uppehålla rörelsen och densammes organisation. Jag vill också nämna, att jag för min personliga del snarare sätter likhetstecken mellan den frivilliga skytterörelsen och idrottsrörelsen än mellan den frivilliga skytterörelsen och försvarsväsendet.

På grund av vad jag nu anfört, ber jag, herr talman, att få avsluta mig till reservationen.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag kan börja med samma ord som den föregående talaren, att när ingen av statsutskottets ledamöter från det liberala partiet står på reservanternas sida, så kunde ju detta tydas så, att det liberala partiet i denna fråga skulle stå på utskottets sida. Men jag för min del vill deklarerera, att jag, trots att jag tillhör det liberala partiet, inte kan vara med utskottet i denna fråga. Då vår chef, herr Edén, säger, att det skulle vara ödesdigert, om vi inte bevilja dessa medel, så vill jag gentemot honom säga, att jag inte kan finna det. Jag tror tvärtom, att det är ödesdigert, om vi inte söka spara pengar denna riksdag. Och jag instämmer till fullo med herr statsrådet, då han säger, att de besparingar, som i övrigt äro av statsutskottet gjorda på denna huvudtitel, äro endast besparingar på papperet. Jag tror inte, att det är några besparingar i verkligheten. Jag säger om igen, att jag tror, att det skulle vara ödesdigert, om inte denna riksdag söker spara allt vad sparas kan, och jag anser denna utgift inte vara så oundgängligen nödvändig, att den inte kan sparas. Jag har heller inte samma uppfattning, som herr Edén uttalade, nämligen att om man slopar detta anslag nu, så skall det aldrig kunna komma upp igen. Jag har en motsatt mening. Kommer försvarsrevisionen t. ex. med det för-

Ang.
det frivillige
skytteväsendet.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.

(Forts.)

slaget, att man skall ordna den frivilliga skytterörelsen så, att en god skytt får avkortning på sin övningstid som värnpliktig, då skall jag vara med om att upptaga detta anslag. Ty då blir det någon verklig mening med det, och då kommer det också att bli intresse hos folket i landet att öva sig i den frivilliga skytterörelsen. Ty då vet man, att man får någon avkortning på den egentliga övningstiden, och då blir det någon mening med det hela. Men som det nu bedrives, så är det ofta så, att det endast är en nöjesrörelse. Vid de skjutbanor, jag känner till, uppstå vanligen dans och supgillen och varjehanda nöjeställningar, och det är intet allvar i leken, om jag så får säga. Men det tror jag att det skulle kunna bli, om man ordnade saken så, som jag hört sägas att det är ordnat i Schweiz, att man får en verklig avkortning i övningstiden, därest man uppövat sin skjutskicklighet inom den frivilliga skytterörelsen.

Jag skall nu inte längre uppehålla kammarens tid. Jag har endast med detta velat giva tillkänna min ståndpunkt i frågan, och jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr H a g m a n: Herr talman! Under den riksdag, som nu pågår, ha vi ju varit vana vid att från statsutskottets sida jämt och ständigt återfinna samma stereotypa avslagsmotivering för en hel rad av i och för sig synnerligen betydelsefulla och nödvändiga anslag. Men vid den anslagsfråga, som nu här föreligger, ha vi i varje fall inte från de ärade representanters sida, som i regel inte vilja bevilja anslag, återfunnit just dessa ord om den statsfinansiella situationen, utan man har på det hållet i så stor utsträckning som möjligt stuckit huvudet i busken och blundat för det ekonomiska läge, vari vårt land för närvarande befinner sig. Man har i stället från den andra sidan fått taga fram dessa synpunkter. Och då jag i min verksamhet i alldeles speciellt hög grad dagligen kommer i beröring med hithörande förhållanden, så har jag velat begagna tillfället att under den överläggning, som nu pågår om ett sådant anslag som detta, vilket jag för min del anser utan någon som helst olägenhet kunna strykas, framföra just dessa synpunkter.

Det förhåller sig på det sättet, att om en sak borde vi alla här kunna vara ense, och det är därom, att den ekonomiska situationen i vårt land för närvarande är synnerligen brydsam. Den bör mana samtliga representanter, från vilken synpunkt vi än se sakerna, att iakttaga den största möjliga sparsamhet. Och jag är viss därom, att vi, när vi om någon vecka komma till exempelvis, såsom här redan erinrats, anslaget till understöd åt offren för den rådande arbetslösheten, då skola få höra talas om hur den statsfinansiella situationen är synnerligen brydsam och hur vi helt enkelt inte ha råd att anslå de medel, som behövas för att hjälpa dessa arbetslöshetens offer. Jag måste för min del säga, att när man skall välja mellan dessa båda anslag, ett anslag, som skall ge folk möjlighet att leva och möjlighet att dra sig fram, och ett annat anslag, som skall ge möjlighet att öva sig i vapens bruk, så kan det väl inte för någon, som känner till de verkliga förhållandena och vill bidra till att vårt folk överhuvud

skall kunna leva, vara någon svårighet att träffa sitt avgörande. Jag har här för en stund sedan haft överläggningar med ett par representanter från en viss landsända, och de ha framfört sina mycket allvarliga bekymmer över den situation, i vilken denna trakts arbetslösa komma inom de närmaste dagarna. Det är som bekant på det sättet, att betydande avstängningar från understöd skola äga rum, och man förklarar överallt, att det finns icke arbetstillfällen, utan de avstängda komma att trafikera landsvägarna, att belasta fattigvården och att svälta. Redan i detta ögonblick är ställningen på en hel del håll sådan, att matförråden äro slut, och att t. o. m. de små barnen lida nöd. Att då stå här i kammaren och vittna om hur ödesdigert det är, om man inte beviljar över en halv miljon kronor till skytterörelsen, det måste jag för min del beteckna såsom fullständigt upprörande. Jag hoppas, att andra kammaren, med hänsyn till läget i landet och i känsla av nödvändigheten av samförstånd mellan landets olika delar, här skall träffa ett riktigt avgörande och ett rätt val och avslå statsutskottets hemställan om understöd åt den frivilliga skytterörelsen samt i stället bifalla reservanternas här föreliggande yrkande.

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Borggren, Olovson* i Västerås, *Eklund, Pettersson* i Köping, *Hansson* i Trollhättan och *Svensson* i Skönsberg.

Herr *Jönsson* i Revinge: Herr talman! Mina damer och herrar! För att få slut på diskussionen om hur statsutskottets utlåtande bör tolkas, skall jag be att få göra den ändringen i mitt yrkande, att i utskottets motivering på sidan 19, 14:e raden uppifrån, efter orden »till skytteföreningarna» tilläggas orden »under år 1923». Därav skall väl framgå, att utskottet menar, att anslagsbeloppet beviljas för hela året.

Beträffande herr *Olofssons* i Digernäs yttrande vill jag säga, att det förvånade mig, att han på samma gång yrkade bifall till reservationen och i alla fall gjorde gällande, att om försvarsrevisionen eventuellt komme med ett förslag, som medgäve avkortning i värnplikstiden för dem, som tillägnat sig skjutskicklighet, så skulle han rösta för ett anslag till skytterörelsen. Jag tycker, att om detta är hans mening, så borde han betänka sig mer än en gång, innan han bidrager till ett beslut, varigenom man kan riskera, att det, när den dagen kommer, inte finns någon skytterörelse organiserad, utan att man måste ge sig i färd med att skapa en sådan organisation. Jag tycker verkligen, att det skulle vara klokast att fortsätta åtminstone ännu ett år och bevilja det begränsade anslag, som ger trygghet därvidlag.

Beträffande herr *Hagmans* yttrande nyss, tror jag verkligen, att jag är minst lika sparsam som herr *Hagman* i allmänhet i fråga om statsutgifter. Jag tycker det inte är riktigt, att man just på det hållet står och himlar sig och pratar om sparsamhet beträffande ett anslag på 656,000 kronor. Så utomordentligt stor roll spelar detta

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

ändå inte i statsbudgeten, att det precis är någon anledning att härvidlag göra sig till sparsamhetens riddare. Detta tal skulle herr Hagman ha bättre bruk för vid ett senare tillfälle i dag. Ty här har man satt ned anslaget med mer än hälften, och då tycker jag, att man fyllt alla rimliga fordringar i fråga om sparsamhet. Och när herr Hagman talar om, att statutskottet på så många punkter kommit med den stereotypa motiveringen, att ställningen icke medger några anslags beviljande, så skall jag be honom påvisa, huruvida på någon enda punkt i fråga om något mera betydande anslag man helt och hållet strukit ett anslag som utgått under många, många år. I fall herr Hagman verkligen vill göra en besparing som ger något, så kan han ju följa utskottet i fråga om dyrtidstilläggen. Men då tror jag inte, att han ens tänker på att med hänsyn till arbetslöshetsanslaget det kan behövas att spara.

Herr H o l m s t r ö m i Gävle: Herr talman! Jag skall endast be att få replikera herr Hamrin. Herr Hamrin anförde, att landstomsövningarna ha kunnat fortgå tack vare medel, insamlade på frivillighetens väg, trots att statsanslaget upphört. Ja, lyckligtvis är detta fallet, men det är fråga om, hur länge det kan fortgå så. Jag trodde, att herr Hamrin skulle ha reda på hur det är ställt i det privatekonomiska nu för tiden. Såsom jag i mitt förra anförande påpekade, är det nu hart när omöjligt att få in från enskilda personer frivilliga bidrag till någon form av verksamhet. Och det kommer naturligtvis också att bli fallet beträffande den frivilliga skytterörelsen.

Men det var särskilt en sak, som jag ville opponera mig emot, och det är när herr Hamrin säger, att det kan sättas likhetstecken mellan idrottsrörelsen och skytterörelsen, när det gäller att bevilja anslag. Ja, både idrottsrörelsen och skytterörelsen äro av betydelse för vårt försvar. Men idrottsrörelsen kan själv förtjäna pengar. Den anordnar stora tävlingar och fotbollsmatcher med entréavgifter, som äro av högst avsevärd betydelse för idrottsrörelsens ekonomi. Detta kan icke den frivilliga skytterörelsen göra. Och därför får man icke sätta det likhetstecken mellan dessa båda rörelser, som herr Hamrin ville göra.

I debatten hava nu skälen för och emot vägts. Jag vill icke utmana till en fortsatt debatt, men jag vill konstatera, att kvar står av de anföranden, som jag har hört, att den frivilliga skytterörelsen är av synnerligen stor betydelse för vårt lands försvar, varför jag anser, att den bör stödjas med statsmedel. Och då detta är kärnpunkten i frågan, så anhåller jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr L i n d m a n: Jag hade verkligen icke heller tänkt delta i denna debatt, då min ståndpunkt är känd sedan tidigare debatter. Och jag antager att den är sammanfallande med vad som man så gott som undantagslöst tänker inom mitt parti i denna fråga. Men det var ett par yttranden i slutet av denna debatt, som jag fäste mig vid och som jag har svårt att låta bli att uttala mig om.

Herr Hamrin säger, att detta skall vara en regeringens sak och att detta skall vara regeringens ansvar. Och därmed tvär herr Hamrin sina händer, d. v. s. herr Hamrin lägger saken i försvarsministerns händer och anser sig därmed ha gjort, vad som av en riksdagsman bör krävas. Jag skulle vilja säga, att jag är icke tillfredsställd med något sådant för min egen del, utan jag både har och uttalar härutinnan en ståndpunkt, liksom man bör ha och även uttala en ståndpunkt i övriga försvarsfrågor, som försvarsministern kommer med. Till dem av kammarens ledamöter, som möjligen skulle vilja låta förleda sig av vad herr Hamrin yttrade, skulle jag därför vilja säga: Är det icke bättre att taga hänsyn till sin egen ansvarskänsla och vad den säger en vara riktigt, än att helt och hållet överlåta en sådan sak till regeringen?

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Vidare var det ett yttrande, som direkt framkallade mig, ett yttrande av herr Hagman, som jag har mycket svårt att låta stå oemotsagt. Herr Hagman talade om, att det är ett utomordentligt bekymmersamt ekonomiskt läge i landet och att det är så besvärligt och svårt för näringslivet, och att folk lider nöd etc. etc. Ja, det är ju mycket intressant, att herr Hagman kommer med detta tal nu och utgiver det som sin egen uppfinning samt lägger det i hans och hans meningsfränders mun. Jag tager fasta på detta. Och jag erinrar om, hurusom jag och mina meningsfränder i fjol vintras upprepade gånger alldeles för döva öron framhöllo den förfärliga faran i ekonomiskt avseende, som vi sågo komma oss till mötes. Men som sagt talade vi för döva öron, ty ingenting kunde förmå denna kammares majoritet att vara med om att försöka några åtgärder för att förbättra dessa förhållanden. Nu finner herr Hagman upp efteråt det, som vi framhållit för mer än ett år sedan. Det är rätt så intressant, att man äntligen börjar vakna på det hållet. Och om detta skulle komma att åtföljas av en önskan att verkligen vilja vidtaga några åtgärder för att undanröja orsakerna till detta onda, så skulle detta naturligtvis vara utomordentligt tacknämligt från deras sida, som ständigt yrkat på, att sådana åtgärder skulle vidtagas. Men när herr Hagman säger, att just på grund av detta ekonomiska nödläge kan man inte vara med om att bevilja detta anslag, som dock är väsentligt nedsatt, nämligen till mindre än hälften, så synes det mig, att detta kan man naturligtvis i så fall säga även om många andra anslag, som föreslås av regeringen, och således på denna grund yrka, att de icke skola upptagas i budgeten. Men därför får man icke säga, att den som vill vara med om ett anslag, han är icke lika sparsam som den, vilken talar emot det och för att stryka ett sådant anslag. I det fallet, med den stora mångfald av anslag, som vi ha uppförda i vår budget, finns väl ingen annan utväg än att intaga ställning till det och det anslaget för sig. Och för min del får jag säga, att ett av de viktigaste skälen, varför man icke kan halka över ett halvt år här, är det, att om man så gör, så riskerar man, att denna rörelse tager skada av det. Och när man nu som försvarsministern icke vill intaga en bestämd ståndpunkt utan endast vill avvakta det slutliga resultatet från försvarsrevisionen, då synes det mig, att det är ganska oklokt, att man

Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

samtidigt gör någonting, varmed kan riskeras, att rörelsen tager skada. Det är på det sättet med litet av varje av dylika saker, att om man icke underhåller dem, så går det i alla fall till skada. Och jag känner mig övertygad om, att försvarsministern skall komma att finna detta beträffande en hel mängd av sådant, som lyder under det departement, i vars spets han står. Man märker det icke så mycket genast, men utan tvivel har försvaret tagit betydande skada, både det levande och det döda materialet, genom det ovisshetstillstånd, under vilket försvaret befunnit sig i under de sista åren. Att nu ytterligare utsträcka detta ovisshetstillstånd även till detta område kan jag icke finna vara klokt. Och man får väl till sist blott ha det hoppet, att man möjligen får påskynda det resultat som man väntar från försvarsrevisionen.

Endast ett ord till, herr talman. Låt oss tänka på alla de människor, som oegennyttigt verka i den frivilliga skytterörelsens tjänst och därpå nedlägga mycket arbete och intresse i tron på att de därmed bidraga till något för landet nyttigt. Låt oss tänka på, att man kan icke utan vidare bortse från *deras* intresse härvidlag, utan man får även tänka på den sidan av saken.

Herr Paulsen: Herr talman, mina damer och herrar! Det har sagts här i debatten, att den frivilliga skytterörelsen har så stor betydelse för försvaret. Jag tror icke på den saken, och jag tror icke, att kammaren eller riksdagen heller tror på den. Ty hade riksdagen ansett, att den frivilliga skytterörelsen hade någon betydelse för vårt försvar, så hade väl riksdagen givit de värnpliktiga, som deltagit i denna rörelse, någon kompensation för den saken, nämligen genom att bevilja dem motsvarande lindring i själva värnpliktstjänstgöringen. Men jag har aldrig hört talas om, att riksdagen bekymrat sig om det. Nej, den frivilliga skytterörelsen är nog, som herr Olofsson i Digerås uttryckte saken, en ren nöjesrörelse, eller en idrottsrörelse, om man så vill. Somliga människor tycka om dem, därför att därigenom kan folk få tillfälle att komma tillsammans, och det är ju roligt att kunna träffa prick när man skjuter på en tavla; ja, man tycker kanske allra mest om den, därför att man, som sagt, där träffar andra människor, som man vill träffa. Och så kommer det unga damer och det blir dans och litet annat ovanpå. Men skall denna rörelse ha ett anslag, så skall den icke ha det som en försvarsrörelse utan som en idrottsrörelse. Jag har ingenting att invända mot anslag till idrotten, om vi ha råd till det, men vill absolut icke i det här sammanhanget vara med på att bevilja medel till något, som jag icke anser vara värdefullt för försvaret.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Jönsson i Revinge, samt 3:o) avslag å utskottets hemställan om bifall i stället till den vid

punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen änyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 1:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i punkten 26 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 121 ja mot 97 nej, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 27—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkten 45, angående anslaget till truppförbandens övningar.

*Ang.
truppförbandens
övningar.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 39 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att upptaga ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,822,463 kronor, med 701,321 kronor.

Uti en inom andra kammaren av herr *Starbäck m. fl.* väckt motion, nr 38, hade vidare hemställts, att riksdagen ville till frivilliga övningar med landstormen under första halvåret 1923 anvisa ett anslag å 47,955 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, upptaga ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,822,463 kronor, med 686,017 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Swartz, Johan Nilsson* i Skottlandshus, *Widell, Johan Bernhard Johansson, Anton Pettersson, Norman* och *Holmgren*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslög och herr *Starbäck*s m. fl. i ämnet väckta motion måtte upptaga ordi-

Ang. truppförbandens övningar. narie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,822,463 kronor, med 711,017 kronor.

(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr S t a r b ä c k: Herr talman jag förstår ju alltför väl, att det icke finns någon förhoppning att komma till något bifall till det lilla anslag, som här är fråga om, på grund av den reservation, som är anmäld i statsutskottet. Det gäller 25,000 kronor. Jag förstår ju alltför väl, att det icke ens är lönt att hoppas på något intresse för denna till synes så obetydliga fråga. Men det är ett par saker här, som gör att jag icke vill avstå från ordet. Det gäller dels försvarsministern och dels utskottets majoritet. Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet säger, då han kommer till dessa frågor, på sidan 170 i 4:de huvudtiteln: »För frivilliga övningar med landstormen under första halvåret 1923 har icke av arméförvaltningen ifrågasatts någon medelsanvisning. Icke heller jag finner anledning föreligga att i sådant hänseende göra någon hemställan.» Ja, det där kan jag naturligtvis icke förneka, att det äger sin fullständiga riktighet. Men jag förmodar, att utskottet sin plikt likmätigt har tagit reda på — utskottet har ju grundlagsenligt alla handlingar till bedömande av frågan — i alla fall, om icke arméförvaltningen haft något att säga. Det har naturligtvis herr statsrådet gjort. Jag har också gjort det — det är ju en offentlig handling — och jag finner då till min, jag vill säga icke så precis ringa förvåning, att arméförvaltningen anser sig böra inför Kungl. Maj:t framhålla det beklagliga uti riksdagens beslut förra året, då man indrog anslaget till frivilliga övningar med landstormen. Beloppet, som det då var fråga om, 95,000 kronor ungefär, är ju icke i och för sig så betydande, men den moraliska vinsten av att statsmakterna hittills visat sig behjärta landstormsmännens obestriddiga behov av någon övning får ej underskattas. Härigenom har också intresset för frivilliga övningar sporrats på ett glädjande sätt. Så komma de med, att det har från vissa håll inom riksdagen givits uttryck för ett visst misstroende, huru ifrågavarande övningar bedrivits, och föreslå, för att skingra detta misstroende, en öppen undersökning om förhållandena. Och så säger arméförvaltningen slutligen: »I avvaktan på undersökningens resultat och alldenstund de frivilliga övningarna för landstormen i regel torde hava varit förlagda till andra halvåret, synes för första halvåret 1923 inga medel böra av riksdagen äskas för dylika övningar.»

Således kommer arméförvaltningen till det resultatet; det är ju alldeles riktigt, som herr statsrådet säger. Men det förefaller mig, som att, om herr statsrådet hade haft något intresse eller åtminstone velat för riksdagen visa något intresse för landstormen, så har arméförvaltningens yttrande inbjudit till för det första att göra en undersökning om den sak, arméförvaltningen själv framhåller, nämligen om misstroendet till huru övningarna bedrivs är berättigat. Någon sådan undersökning tror jag icke har företagits. För det

andra tror jag icke, att det skulle ha skadat, om herr statsrådet eller i alla händelser utskottet, som haft att yttra sig om detta, velat taga reda på, om det är sant, vad arméförvaltningen påstår, nämligen att övningarna för landstormen i regel förlagts till andra halvåret, ty det är på detta sakförhållande, som utskottsmajoriteten fotat sitt resonemang. Det är ytterst märkvärdigt — d. v. s. för en försvarsvillig utskottsmajoritet är det mycket naturligt — men för den majoritet, som, när det gällde anslaget till den frivilliga skytterörelsen, var med om att bevilja 656,000 kronor, är detta, enligt vad jag kan förstå, ingenting annat än en ofrånkomlig logisk kullerbytta. Ty när man säger på det sättet med avseende på skytteanslaget, att det kan hända, att denna frivilliga organisation nästa år kommer att ingå som ett led i vårt härväsende, och att man då icke bör fördärva dessa övningar för att sedan börja om igen med en organisation, som då kommer att kosta mer, än vad den skulle göra, om vi nu låta den bestå, då tycker jag verkligen, att när man säger detta om något, som kan inträffa, borde man också hava den synpunkten på denna rörelse, som faktiskt redan är ett lagstadgat led i vår härorganisation. Efter de bestämmelser, som nu gälla, skall landstormen icke, som större delen av allmänheten föreställer sig, i sista hand vara skyldig att rycka ut till hembygdens försvar, utan den skall mobiliseras i första hand. Den skall mobiliseras för att utgöra ett skydd för linjens mobilisering och för att lösa flera andra uppgifter. Den är således ett led i härorganisationen. Men vad bekymrar det statsrådet, och vad bekymrar det utskottsmajoriteten! Den säger så här, den senare nämligen — herr statsrådet säger ingenting och det är ju mycket skönt att komma ifrån en sak på det sättet — »Ett ytterligare skäl att icke nu bevilja medel härför synes utskottet vara, att frågan om landstormsövningar i allmänhet torde komma att föreläggas 1923 års riksdag i samband med spörsmålet om härorganisationen i dess helhet», och skulle det då behövas ett anslag för år 1923, vore det tids nog att bevilja det då. Detta synes mig stå i samband med arméförvaltningens påstående, att övningarna äro förlagda till sista halvåret. Men enligt de upplysningar, jag förskaffat mig, hava dessa övningar i allmänhet förlagts till första halvåret, och sådana övningar behöva väl planläggas. I samma mån utskottet avstyrker detta lilla anslag, som begäres för landstormens frivilliga övningar, har det emellertid för den frivilliga organisationen undanryckt möjligheten att räkna med detta anslag. Är det verkligen rimligt detta?

Jag skall icke, hur frestande det än vore, giva mig in på att tala om denna landstormsrörelsens betydelse, att den liksom den frivilliga skytterörelsen i alla fall manifesterar förekomsten av en verklig försvarsvilja inom stora lager av vårt folk. Därför behövs åtminstone för mig icke mera bevis än den anslutning denna rörelse fått. Och det må förlåtas mig — herr försvarsministern torde ursäkta, att jag säger det — att när jag i början av riksdagen fann, att varken den frivilliga skytterörelsen eller den frivilliga landstormsrörelsen hade att vänta något anslag av herr statsrådet, tänk-

Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)

Ang.
trupperförban-
dens övningar.
(Forts.)

te jag, att där ha vi ett hugg av vår försvarsminister, som anser det vara det modigaste och ärofyllaste för vårt land att gå avrustningens väg, där ha vi ett hugg, som träffar djupare och farligare än indragningen av en del andra anslag. Vi ha nämligen här ett hugg mot försvarsviljan, där den ännu glädjande nog finnes kvar här och var i landet, d. v. s. det är en ansats att verkligen på det radikalaste sätt fullfölja det program, som herr Per Albin Hansson senast förra året, tror jag, många gånger proklamerade som det enda riktiga, det modigaste och ärofyllaste för vårt land.

Jag tycker, att det är ganska beklämmande att veta, att denna landstorm, som Kungl. Maj:t har rätt att, så fort mobilisering beslutats, inkalla i första ledet, lämnas fullständigt utan stöd av statsmakterna. Ty förhållandet är det, att den lilla organisation, som byggdes upp för denna landstorm efter 1914, nu är fullständigt sönderbruten. Vilket intresse för övrigt landstormsmobiliseringen 1914 skapade då man fann, vilken villervalla det var vid denna mobilisering, det framgår bland annat av den stora tillökningen i den frivilliga skytterörelsen omedelbart efter denna mobilisering, vilken tillökning berodde på att landstormsmännen, 35 å 40 års män, strömmade in i den frivilliga skytteorganisationen i känsla av att de icke hade den utbildning, som de behövde för att fylla sin plats i landstormen. Då bestämdes en del övningar för denna organisation, dels obligatoriska och dels frivilliga, kaderövningar och befälsövningar. Men hur ser det ut nu? Sedan 1915 har ingen landstormsbefälskurs ägt rum, sedan 1917 ingen kaderövning, och sedan samma år äro de obligatoriska 5-dagarsövningarna inställda. De medel till ammunition för landstormsmännens frivilliga skjutningar, som Kungl. Maj:t enligt landstormsförordningen skall anvisa, hava aldrig utgått. De enda övningar, som under senaste åren kunnat anordnas, hava varit frivilliga, men från och med innevarande år äro även dessa omöjliggjorda på grund av 1921 års riksdags beslut, att anslaget till landstormens frivilliga övningar icke vidare skall utgå. Det tycks vara herr statsrådets och jag förmodar även statsutskottets mening, att landstormen som en länk i vår försvarsorganisation skall vara en pappersorganisation. Konungen skall ha rätt att utkommendera detta uppåd, men att det vore av vikt att lämna landstormsmännen något tillfälle till övning i ena eller andra formen, att verkligen förse dem med befäl, som kan taga hand om dessa män i sina bästa år, som skola ut att försvara hembygden, det faller icke herr statsrådet eller utskottsmajoriteten in. Det är en pappersorganisation eller, för att använda ett starkt uttryck, det är en bluff. Vår landstormsorganisation såsom försvarsmedel är ingenting annat. Jag tycker, att det är bäst att tala om det. Att inbilla andra och sig själv, att man fått en bit av ett försvar, ett dyrbart försvar, genom att sätta dit några rader i en förordning men sedan icke sörja för att det är verkligt försvarsdugligt, det är ett sätt, som jag icke skall närmare beteckna, men det förefaller mig, att man skulle kunna ha rätt att använda ganska starka ord om den saken.

Nu är det en sak till, som jag måste fästa uppmärksamheten vid här, ty den är rätt förvånande. Den har åtminstone förvånat mig. Det är så, att herr statsrådet — om han funderat på saken eller haft någon anledning att komma till ett annat resultat, vet jag icke — nu visat sig synnerligen välvillig mot den frivilliga landstormen, och det är jag den förste att tacka honom för. Det förefaller mig — förlåt liknelsen för övrigt — som om herr statsrådet hade ett litet janusansikte emellanåt. Ibland tittar han med en avvärande gest utåt den avrustningens väg, som han själv betecknat som den riktiga, och ibland är han ganska vänlig. Han har av till förfogande stående medel beviljat rätt mycket till den frivilliga landstomsorganisationen, och jag undrar, om jag har rätt att hälsa detta på något sätt såsom innebärande en förhoppning, att vi nästa år, om försvarsrevisionen då kommer, skola från Kungl. Maj:t få ett genomtänkt förslag om stöd åt landstormen, ty att ha det ställt som nu, är ungefär, som om vi beviljade några miljoner till inköp av ammunition, men däremot sade nej, när det gällde att skaffa ammunitionen. Vi hava en landstorm, men vi bry oss icke om att se till, att den kan användas. Emellertid som sagt, de inge en viss förhoppning dessa 8,000 kronor till centralförbundet m. m., jag skall icke ingå på detaljer, som landstormen fått, och jag vill gärna tro, att den förhoppningen, hur ringa den än är hos mig, skall komma att bli realiserad.

Jag skall, herr talman, utan att längre uppehålla tiden, be att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt är avgiven av herrar Swartz, Nilsson i Skottlandshus m. fl.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Norman*.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet *Hansson*: Vad som här föreligger, vore kanske mera att beteckna som en liten uppgörelse mellan statsutskottets ledamöter, men jag förmodar att herr Starbäck med sitt ganska kryddade anförande hade till syfte att bringa mig att taga till orda, och jag gör detta så mycket hellre, som jag därmed kan få möjlighet att något belysa det missförstånd, varpå tydligen herr Starbäcks hela anförande var byggt, nämligen att indragandet av anslaget till den frivilliga landstomsrörelsen skulle vara något uttryck av misstroende eller avoghet mot denna samma frivilliga landstomsrörelse.

När denna indragning av understödet till landstomsövningar i fjol beslöts, skedde det visserligen utan någon särskild motivering från riksdagens sida. Det skedde på grund av en av ett par liberaler avgiven blank reservation till statsutskottets utlåtande — i denna kammare hade man som bekant beslutat en större minskning av själva övningsanslaget. Men såväl vid detta tillfälle som vid tidigare tillfällen har jag icke funnit annat, än att motiveringen för yrkandet om indragning av detta understöd har varit de statsfinansiella synpunkterna. Man har velat spara, och man har ansett, att

*Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)*

Ang.
trupperförban-
dens övningar.
(Forts.)

det här var ett område, där man utan någon större risk kunde göra en besparing.

Nu har herr Starbäck emellertid icke hållit sig till en diskussion om den frivilliga landstormen utan vidgat ut denna och betecknat hela vår landstomsorganisation som en bluff, en sanning som han ansåg borde sägas ut. Jag skulle vilja replikera på den saken, att om vår landstomsorganisation vore en bluff, så vore det väl närmast de herrar från 1914, med vilka herr Starbäck är ganska nära lierad, som bure ansvaret för att icke landstormen i den bestående härordningen givits en bättre organisation och att man därvid sört för en sådan tilldelning av befäl, som kunde garantera en vid mobiliseringstillfällen fullt brukbar organisation.

För min del tror jag, att man 1914 icke valde den bästa formen för en organisation av landstombsbefälet, och det visade sig väl också under mobiliseringen 1914, att det sätt, varpå man försökte uttaga befälet, icke var fullt lyckligt, och att ofta samhällsställning fick betyda mer än skicklighet, när det gällde befälets uttagning. För min del hoppas jag, att när försvarsrevisionen framlägger sitt förslag, därvid också landstormens organisation skall hava blivit allvarligt prövad, och att de förslag, som av revisionen anses böra framläggas, skola visa sig vara sådana, att i den mån vi skola bygga vissa försvarsuppgifter på landstormen, den också erhåller en organisation och icke minst en befälsorganisation, som gör den skickad för dessa uppgifter. Därom tror jag icke, att någon tvekan råder, att i den mån landet anser sig böra och kunna upprätthålla en försvarsorganisation, skall man se till, att utgifterna för denna organisation bli på bästa sätt använda och att organisationen sålunda också blir den bästa.

Mot slutet kostade herr Starbäck på sig en vänlighet mot mig för den vänlighet jag skulle ha visat den frivilliga landstormsrörelsen under den tid jag suttit såsom försvarsminister. Det är alldeles riktigt, att jag detta år föreslagit Kungl. Maj:t att, i likhet med vad tidigare varit fallet, av tillgängliga medel anvisa 8,000 kronor till landstomsförbundet. Jag har också ansett det rimligt, att man från statens sida lämnade ett bidrag till firandet av det landstomsjubileum, som nu förberedes och som kommer att äga rum i maj. Jag har därvid resonerat precis som jag gjorde här i början: det föreligger icke från statsmakternas sida någon avoghet mot landstormen eller mot den frivilliga landstomsorganisationen, och där det funnits möjlighet, har därför också från Kungl. Maj:ts sida hjälp lämnats. Jag betraktar icke detta som ett utslag av någon speciell vänlighet, utan jag har här handlat utifrån den ståndpunkt, som jag trott och tror vara statsmakternas vid behandlingen av frågan om den frivilliga landstomsrörelsen. Tror sedan herr Starbäck, att detta är ett bevis på att jag har ett janusansikte, kan jag icke göra något åt den saken. Det är ju f. ö. väl, att det åtminstone någon gång är möjligt visa ett sådant ansikte, att till och med herr Starbäck kan se glad ut.

Herr Paulsen: Herr talman, mina damer och herrar! När jag såg, att herr Starbäck motionerade om anslag till frivilliga övningar med landstormen, undrade jag, hur pass mycket kändedom herr Starbäck kunde ha om dessa övningar, och jag tänkte med det samma, att han fått sina upplysningar från landstormsföreningar. Nu är jag ytterligare styrkt i denna tanke. Herr Starbäck vill ha övningar för landstormsbefälet. Det behövs sannerligen alltför väl, men såsom grunden är lagd, är det både hopplöst och lönlöst att hålla några övningar för detta befäl. Vad är det för människor, som användas till landstormsbefäl, såsom bataljons-, kompani- och plutonbefäl? Det är kontorschefer, kamrerare, ingenjörer, lantbrukare, fabriksdisponenter o. s. v. De äro säkert mycket duktiga människor var på sitt område, jag känner åtskilliga av dem, men som militärer — du milde himmel! Det var innerligt väl, att vi icke drogos med i kriget 1914, att döma av de landstormsövningar, som herr Starbäck talade om. Det hade icke blivit gott för de människor, som skulle komma under dessa herrars befäl. Vi ha ju andra kategorier, som äro lämpliga för ändamålet; alla dessa f. d. militärer, som varit befäl under flera år, vore mycket lämpliga att utöva dessa högre befäl inom landstormen. Varför använder man icke dem? Man svarar, att deras sociala ställning är icke sådan, att de lämpa sig för högre befäl. Då skall man hellre till befäl uttaga dessa människor, som icke duga till det, och de andra skola vara underordnade, och så går det hela itu. I likhet med herr Starbäck tycker jag, att det är väl, om vi kunna öva landstormen, som ju skall stå i första skottlinjen, om det skulle hampa sig så — något som jag hoppas icke kommer att ske — men då skall det vara sådant folk, som har möjlighet att utöva detta befäl. Som det nu är, är det icke lönt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Starbäck: Jag är mycket glad och tacksam över det yttrande, som jag nyss hörde av statsrådet Hansson, och ingenting skulle glädja mig mera, än att han verkligen efter att ha funnit en lucka i beslutet av 1914 vore den, som skulle tilltäppa denna lucka, rätta det fel, som begicks, och bygga upp en sådan organisation, att landstormen verkligen blir ett uppåd, som duger till försvar. Som det nu är, vågar jag vidhålla min mening, att landstormen icke är försvarsduglig. Jag hoppas således verkligen uppriktigt och ivrigt att nästa riksdag får se gå i uppfyllelse det, som jag här vill för min del tyda som ett löfte från herr Per Albin Hanssons sida.

Vad herr Paulsens anförande beträffar, vill jag säga, att det finns ingenting i detta land för närvarande, som är så förfärligt som att göra gällande, att någon försvarsvilja manifesterar sig på ett eller annat sätt, helst om den visar sig vara vad man kan kalla demokratisk och visar, att folket har försvarsvilja. Då får man

Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)

Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)

som i detta fall höra, att det är disponenter och direktörer och konsulter, som få befäl på grund av sin sociala ställning, och man letar fram en massa exempel på att man icke givit befälet åt dem, som skulle ha passat mycket bättre. De, som skola utse dessa befäl, ha de reda på dugligheten och lämpligheten hos de frivilliga landstormsmännen? Men att deltaga i de frivilliga landstormsövningarna kostar pengar, det kostar tid och personliga uppförfingar. Därför kan det hända, att en hel del gott folk, som man litet föraktligt och hånfullt giver en överklassbetoning, synes vara de bästa att ha som befäl, därför att de i sin dagliga gärning äro verk samma som arbetschefer, ha att göra med att kommendera, ha att göra med organisation och därför måste anses som verkligt lämpliga. För att råda bot på det fel, som, jag skall gärna medgiva det, kanske ligger i organisationen, behövas just dessa övningar, för att det i fredstid för mobiliseringsbehov utsedda befälet skall lära känna och veta, vad landstormsmännen var och en i sin stad duga till, och sedan kunna placera dem på riktiga platser. Jag hör av min kamrat, herr Poppius, att han är bataljonschef i landstormen. Jag förmodar, att herr Paulsen anser det ytterst olämpligt; herr Poppius är naturligtvis överklassare. Men det förhållandet, att han kanske har så och så många tusen kronor i inkomst, kan jag icke finna diskvalificerar honom att bekläda ett visst befäl vid landstormens mobilisering.

Nu gäller det, mina herrar kamrater i denna kammare, 25,000 kronor för att visa intresse för en folkrörelse, som är av sådan vital vikt för att ingjuta duglighet i något, som annars måste anses som en död bokstav. Naturligtvis komma vi, som tala för detta anslag, lika väl som de, som talat för den frivilliga skytterörelsen, att betecknas såsom förfärliga slösare, och här kommer hela arbetslöshetsattiraljens grova sparsamhetsartilleri att köra fram både från press och talarstolar. Vi få nog höra talas om nödvändigheten av sparsamhet redan i kväll, men 25,000 kronor för att verkligen visa sitt intresse för att denna landstorm skall bli något mera än en död bokstav på papperet, tror jag även ur sparsamhetssynpunkt icke är för mycket begärt.

Jag skall be att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman, mina herrar! Min ärade vän på Skånebanken, herr Paulsen, hade nyss ett anförande, vari han började med att understryka behovet av ytterligare övningar för landstormen. Han övergick sedermera till att kritisera det sätt, på vilket befälet uttages, och framhöll, att det var nästan blott en överklassinstitution. På denna punkt har herr Starbäck nyss bemött honom, och jag har egentligen ingenting att tillägga utom i ett enda litet avseende, nämligen när herr Paulsen gör gällande, att vi ha överflöd på f. d. militärer, som mycket bättre skulle kunna lämpa sig till landstormsbefäl än dessa disponenter och kontorister m. fl. Jag är benägen att giva herr Paulsen rätt på den punkten, att det vore mycket önskligt, om man kunde utta-

ga landstormsbefäl efter bättre grunder än hittills kunnat ske, men förhållandet är, att inom vår armé ha vi en betänklig brist på befäl av alla grader vid mobilisering. Dessa f. d. militärer, som herr Paulsen vill stoppa in i landstormen, har redan Kungl. Maj:it och kronan tagit hand om genom att sätta in dem i linjen. De skola under hela sin tjänstetid stå kvar i linjen, därför att de varit militärer i ungdomen. Sålunda är hela denna personal redan engagerad för linjens behov, och vi ha icke tillgång till den för landstormens räkning. Det återstår då ingenting annat än att söka befäl på andra håll, och då har man naturligtvis den utvägen att söka upp dem, som äro lämpligast för ändamålet. Men jag frågar: hur skall man kunna avgöra, om en person är lämplig att vara befäl inom en landstormstrupp, om man icke bereder honom tillfälle att visa vad han duger till? Alla de argument, som här ha framförts mot anvisande av detta anslag, äro för mig så talande för att bevilja anslaget, att jag, herr talman, i korthet hemställer om bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen i ämnet.

*Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)*

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Holmgren sade, att de värnpliktiga, som varit befäl, stå kvar i linjen under hela sin beväringstid. Det är naturligtvis alldeles riktigt, men i och med att de värnpliktiga överföras till landstormen, överföras även dessa f. d. militärer till landstormen. Sålunda har även landstormen tillgång till f. d. militärer såsom befäl, om man vill begagna sig av dem.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag föreställer mig, att den motivering, som statsutskottets majoritet har åvägabragt, kan vara ganska tillräcklig, därest kammarens ledamöter vilja läsa vad som står i betänkandet. Jag tror dessutom, att vi böra akta oss för att till principdiskussion upptaga frågan om hur landstormen skall vara eller icke vara beskaffad, på vilket det föreföll mig, att herr Starbäck vill föra in diskussionen. Det gäller ju här frågan, om man skall bevilja ett litet anslag på 25,000 kronor, som herr Starbäck behagade kalla det, till landstormsövningar.

Jag vill på denna punkt säga några ord till min vän kommandörkapten Holmgren. Jag förstår uppriktigt sagt icke, hur han som militär kan så varmt förorda dessa övningar, som äro allt annat än rationella och systematiska. Det har jag sagt till honom i utskottet, och det säger jag nu, och jag måste uttala min förvåning över det.

Herr talman! Jag tror, att det är alldeles tillräckligt att peka på det ringa antal reservanter, som man inom utskottet lyckats uppdruva för sin mening. Jag tror, att det är ett lika gott skäl som något annat för att kammaren gör klokt i att följa utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Holmström i Gävle: Herr talman! Jag skall endast be att beträffande herr Paulsens yttrande få påpeka, att han verkligen har orätt gentemot herr Holmgren. Officerare och underoffice-

*Ang.
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)*

rare gå icke med åldern in i landstormen, utan kvarstå efter pensions- tiden såsom befäl vid mobilisering i skilda befattningar bl. a. reserv- trupper, etapper o. s. v. Såsom det har påpekats, råder det verkli- gen utomordentligt stor brist på befäl vid mobiliseringsformationerna.

Herr P a u l s e n : Ja, herr talman, jag har aldrig bestritt, att officerare och underofficerare tillhöra linjen. Jag vet mycket väl, att de stå kvar i reserven, men alla andra, som i sin ungdom varit mili- tärer, alla dessa meniga och f. d. korpraler, komma att överföras till landstormen på samma gång som andra värnpliktiga. Jag vidhåller på det allra bestämdaste, att det förhåller sig på det sättet.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets me- ning för sig. Som votering likväl begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 45 av utskottets förevarande utlåtande nr 4 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 134 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 46—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Punkten 74.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

Punkterna 76 och 77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79 och 80.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 81.

Lades till handlingarna.

Punkterna 82—137.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 138.

Lades till handlingarna.

Punkterna 139—145.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 146.

Lades till handlingarna.

§ 3.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 4 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkterna 1—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28 och 29.

Lades till handlingarna.

Punkterna 30—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 35 och 36.

Lades till handlingarna.

§ 4.

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 251, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderätts-havare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.; och nr 257, med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd av luftfart.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 5.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

*Ang. anslag
till utrikes-
departementet.*

Vidare upptogs till behandling statsutskottets memorial, nr 51, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 2 (utrikesdepartementet) i statsutskottets utlåtande nr 3 A.

I den till riksdagen den 7 januari 1922 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under tiden 1 januari—30 juni 1923 hade Kungl. Maj:t under punkten 2 av tredje huvudtiteln, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för förstnämnda dag, föreslagit riksdagen att dels höja det i staten för utrikesdepartementet ingående förslagsanslaget å högst 40,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare med 3,000 kronor till 43,000 kronor, dels ock för tiden den 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till utrikesdepartementet, nu 470,000 kronor, med 236,500 kronor.

Vid föredragning av statsutskottets utlåtande nr 3 A punkten 2, angående Kungl. Maj:ts ovanberörda framställning, hade båda kamrarna återförvisat nämnda punkt till utskottet för ny behandling.

Uti nu föreliggande memorial hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga det ordinarie förslagsanslaget till utrikesdepartementet, nu 470,000 kronor, med 236,500 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om, att de till kabinettssekreteraren nu utgående lösen-

avgifterna för passvisering skulle från den dag Kungl. Maj:t bestämde, dock senast den 1 januari 1923, av honom till statsverket redovisas; och

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.

(Forts.)

c) medgiva, att efter det de i mom. b) omförmälda lösenavgifterna indragits till statsverket, kabinettssekreterare, som vore gift, skulle fr. o. m. år 1923 äga såsom bidrag till representationskostnader åtnjuta ett årligt belopp av 6,000 kronor, att utbetalas i den ordning, som beträffande lön vore stadgat.

Reservation hade avgivits av herrar *Johan Bernhard Johansson, Nilsson* i Landeryd och Norman, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs. Därefter yttrade:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Det föreliggande ärendet omfattar två olika saker, nämligen dels frågan om anställande av en chaufför i utrikesdepartementet och bekostande av hans avlöning, dels också frågan om kabinettssekreterarens sportelinkomster. Statsrevisorerna ha beträffande båda dessa saker gjort uttalanden och ansett förhållandena anmärkningsvärda. Jag skall icke ingå närmare på frågan angående den mycket omtalade automobilen och chauffören. Av utskottets motivering framgår, huru utskottet behandlat detta ärende, och att statsrevisorernas anmärkning icke varit utan befo-genhet.

Jag har emellertid till detta ärende fogat en reservation, som rör utskottets motivering.

Utskottet säger på sidan 4, sista punkten i det stora stycket: »Då emellertid det till ministern för utrikes ärendena för innevarande år utgående representationsbidraget möjligen kan anses vara något knappat tillmätt och prövning av denna fråga icke lär kunna ske vid innevarande års riksdag» o. s. v., vill utskottet gå med på att driften och underhållet för bilen och lönen till chauffören skall få fortfa-ra att utgå till den 1 juli 1923.

Jag har sålunda ingen erinran mot utskottets förslag beträffan-de den ifrågakvarande bilen och chauffören, men anser utskottets motivering mindre lämplig. Det synes mig vara otvetydigt, att ifall riksdagen bifaller denna motivering oförändrad, så ligger däri ett indirekt uttalande om att man framdeles, möjligen redan under år 1923, skulle framkomma med förslag om att utrikesministerns representationsbidrag, som nu utgår med 6,000 kronor, skulle höjas. Jag vill erinra om att lönerna för statsråden reglerades så sent som 1920, och att då detta representationsbidrag av 6,000 kronor plus bostad beviljades utrikesministern utöver lönen som är 30,000 kronor. Det kan möjligen råda olika uppfattning om, huruvida detta representationsbidrag skall anses tillräckligt eller icke tillräckligt; det är en fråga, som man bör pröva, när ärendet kommer upp under riksdagens bedömande. Men jag tycker ändå, att när lönen är reglerad så sent som 1920, så bör icke riksdagen göra ett förhandsuttalande om

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

att ytterligare bidrag bör utgå, i händelse anslag till denna bil och chaufför framdeles icke kommer att anvisas av statsverkets medel. Det är med anledning av detta och för att icke föregripa en framtida prövning av frågan, som jag inom utskottet yrkat, att denna del av motiveringen skulle ur betänkandet utgå.

Vad vidare kabinetssekreteraren beträffar, har jag intet annat yrkande på den punkten än om bifall till utskottets hemställan. Men jag kan ändå icke underlåta att här med några ord redogöra för den behandling, som statsutskottet och riksdagen fått röna, när det gällt reglering av lönen för denna kabinetssekreterare. Det var nämligen så, att vid 1921 års riksdag förelåg en kungl. proposition, grundad på en utredning, som skett genom en särskild kommitté rörande avlöningen för den diplomatiska och konsulära personalen inom utrikesrepresentationen. Av denna kommittés utredning framgick icke med ett ord, att kabinetssekreteraren hade några sportelinkomster, utan lönen för kabinetssekreteraren var däri endast föreslagen till ett visst belopp, som skulle utgå av statsmedel. Propositionen var ju grundad på detta kommittébetänkande. Den remitterades till statsutskottet och av statsutskottet till första avdelningen. Inom första avdelningen i statsutskottet valdes en subkommitté, bestående av tre personer, som hade den förberedande behandlingen av detta ärende, och under vilken behandlingen en genomgripande omläggning av det framlagda löneförslaget skedde. Vid behandlingen inom subkommittén tjänstgjorde två tjänstemän från utrikesdepartementet, men det framkom dock icke ett ord om, att sportler utgingo till kabinetssekreteraren. Och detta oaktat han hade sportelinkomster, som under kristiden uppgingo till så väsentliga belopp som ända till mellan 25- och 30,000 kronor om året.

Jag vill i detta sammanhang påpeka, att det förekom en ganska ingående diskussion inom subkommittén om kabinetssekreterarens löneställning. Vi ville givetvis jämföra honom med statssekreterare inom övriga departement. Det skedde också, men samtidigt framhölls vikten av att han finge en något högre löneställning, dels på grund av den representationskyldighet han hade, dels också på grund av att man möjligen behövde säkerställa en cirkulation mellan den inre och den yttre karriären. På grund av dessa skäl föreslogs, att han utöver statssekreterarelönen, 17,000 kronor, skulle få åtnjuta ett representationsbidrag av 3,000 kronor, och detta blev även riksdagens beslut.

Nu ha emellertid statsrevisorerna under sitt arbete uppmärksammat, att denna sportelinkomst utgår till kabinetssekreteraren, och det är detta, som gjort, att man framställt dessa anmärkningar. Utskottet föreslår nu, att hans representationsersättning skall höjas till 6,000 kronor eller till samma belopp, som utgår till departementschefen.

Det är en annan sak, som tilldrager sig uppmärksamhet, när det gäller utrikesdepartementets lönegrunder. När det är fråga om reglering för den inre förvaltningen, så säger man: »De böra ovillkorligen ställas i sådan löneställning, att det är möjligt att få in folk

från den yttre karriären. Därför bör det vidtagas en höjning av lönerna.» Och när det gäller en löne reglering för den yttre karriären, säger man: »De böra ha en sådan löneställning, att det är möjligt att kunna få ut folk från tjänsten i hemlandet.» På det sättet förekommer det en växelverkan och lönerna pressas därigenom i höjden.

Jag kan icke anse annat, än att denna behandling av statsutskottet och riksdagen i en så pass stor och viktig fråga som denna är ganska exempellös. Under det arbete, vari jag deltagit under flera år beträffande utredningar angående tjänstemännens löner och reglering av dessa, har det aldrig förekommit, att man icke inom vederbörande kommitté försökt få fram och klarlägga alla de synpunkter, som kunnat läggas på en lönefråga, liksom att man påvisat, vilka inkomster, som i verkligheten åtnjutas i tjänsten. Detta är sålunda synnerligen anmärkningsvärt, både vad kommittén beträffar och beträffande de tjänstemän, som tillhandagått statsutskottets avdelning vid behandlingen av detta ärende.

Jag har, herr talman, endast velat uttala dessa synpunkter beträffande kabinetssekreteraren. Men beträffande utskottets motivering rörande utrikesministerns representationsersättning tror jag, att de skäl, som jag anfört för att utesluta denna punkt i motiveringen, är så pass bärande, att icke andra kammaren genom ett bifall till majoritetens förslag bör föregripa en framtida behandling av detta ärende, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till herr J. B. Johanssons m. fl. reservation.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina damer och herrar! Den föregående ärade talaren har biträtt utskottets kläm. Det är endast mot motiveringen, som han riktat några erinringar och rörande vilken han framställt ett särskilt yrkande. Den passus i betänkandet, som han riktade sig emot, lyder så här: »Då emellertid det till ministern för utrikes ärendena för innevarande år utgående representationsbidraget möjligen kan anses vara något knappt tillmätt och prövning av denna fråga icke läser kunna ske vid innevarande års riksdag, vill utskottet icke motsätta sig, att medel till avlöning åt chauffören ävensom kostnaderna för automobilens underhåll och drift må intill den 1 juli 1923 beredas på samma sätt som hittills.» Jag tycker verkligen, att den punkten är så pass försiktigt avfattad, att kammaren med gott samvete skulle kunna biträda densamma.

Herr Nilsson i Landeryd har ju själv varit med om, att man skulle höja kabinetssekreterarens representationsbidrag ifrån 3,000 till 6,000 kronor. Men detta skulle ju innebära, att kabinetssekreteraren skulle få precis samma representationsbidrag som hans förman, utrikesministern. Och man kan väl näppligen ställa dessa båda statsfunktionärens representationsskyldighet i paritet med varandra, utan det är alldeles givet, att utrikesministerns kostnader härför måste komma att uppgå till högst betydligt större belopp än motsvarande kostnader för kabinetssekreteraren. Jag tycker sålunda, att när man går med på att höja kabinetssekreterarens representa-

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

tionsbidrag till 6,000 kronor eller detsamma som utrikesministern nu har, så bjuder konsekvensen, att man jämväl höjer utrikesministerns representationsbidrag, ty att göra dem precis likställda i detta avseende har aldrig tillförne varit meningen, och det kan kanske icke heller vara så lämpligt i fortsättningen.

Beträffande den anmärkning, som riktades gent emot utrikesdepartementets behandling av frågan om kabinettssekreterarens sportler, så är jag fullkomligt ense med herr Nilsson i Landeryd om att riksdagen, och då i första hand statsutskottets första avdelning, blivit förd bakom ljuset. Men det är icke bevisat, att detta berodde på kabinettssekreteraren själv, utan det har sagts av dem, som känna till förhållandena, att han var i god tro, och att ansvaret härvidlag närmast måste läggas på den tjänsteman, som var kommitténs sekreterare och som sedermera tjänstgjorde som sekreterare och sakkunnigt biträde hos första avdelningen, då vi behandlade utrikesdepartementets omorganisation.

Jag kan sålunda icke finna annat, än att kammaren nu bör biträda utskottets förslag i dess helhet och ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr N o r m a n: Herr talman! Då jag tillsammans med herrar Johansson i Fredrikslund och Nilsson i Landeryd reserverat mig i förevarande ärende, skall jag be att få yttra några ord. Jag kunde visserligen helt enkelt inskränka mig till att instämma med herr Nilsson i Landeryd i hans anförande. Men jag vill ytterligare understryka, att det förtäckta löfte om en ny lönereglering för utrikesministerns vidkommande, som nära nog ligger i statsutskottets uttalande, är av den art, att jag för min del icke kan vara med om detsamma.

Jag vill erinra om att det var så sent som den 12 juni 1920, som riksdagen med anledning av professor Reuterskiölds i första kammaren motion beslöt en avsevärd utökning av statsrådets löner. Och detta beslut hade retroaktiv innebörd. Det trädde i kraft från och med den 1 januari 1920 och beslutet gällde åren 1920 och 1921. Statsrådets löner höjdes då från förutvarande för statsministern 24,000 kronor till 30,000 kronor, för departementschefer från förutvarande 17,000 till 24,000 kronor och för konsultativa statsråd från förutvarande 15,000 kronor till 20,000 kronor samt för utrikesministern till 36,000 kronor. På dessa belopp utgingo därjämte sedvanliga dyrtidstillägg, vilka exempelvis under 1920 uppgingo till cirka 14,000 kronor per år. Föregående års riksdag fastställde en definitiv lönereglering för statsråden och höjde därvid de konsultativa statsrådets löner till samma belopp som för departementschefer eller till 24,000 kronor. Statsministerns lön skulle utgöra 30,000 kronor, och utrikesministern erhöll samma lön samt därutöver 6,000 kronor i representationsbidrag, eller sammanlagt 36,000 kronor, vartill kommer fördelen av fri bostad jämte därutöver för dem alla sedvanliga dyrtidstillägg.

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.

(Forts.)

När nu riksdagen så sent som förra året gick in för denna rätt så genomgripande lönereglering, så synes det mig, särskilt inför dessa tider och med det nödtvång till sparsamhet på alla möjliga områden, varom även riksdagens beslut tidigare i dag bär vittne, som om vi här icke gärna kunna gå in på en väg, som inom en nära liggande framtid innebär en betydande förhöjning.

Jag erinrar också om hurusom statsutskottet enhälligt har funnit anledning att säga ifrån om att den åtgärd, som från regeringens sida vidtagits, nämligen att låta avlöningen till den chaufför, det är fråga om, utgå på huvudtitelns allmänna besparingar, *icke kan anses stå i god överensstämmelse* med de av rikets ständer den 12 maj 1841 angivna grunder för dispositionen av besparingar å huvudtitlarna.

Här är sålunda en ganska amper anmärkning mot regeringens tillvägagångssätt, som utskottet enhälligt ansett icke stå i god överensstämmelse med gällande författning. Men för att saken nu skall kunna avvecklas, har det pekats på att den må för tillfället kunna ordnas på det sätt, som hittills skett. Utskottet vill därför icke motsätta sig, »att medel till avlöning åt chauffören ävensom kostnaderna för utomobilens underhåll och drift må intill den 1 juli 1923 beredas på samma sätt som hittills». Men så skall då riksdagen nästa år taga under omprövning, huruvida icke vid en avveckling av detta en möjlig höjning av utrikesministerns representationspengar då skulle behöva tillkomma.

När som sagt en lönereglering för såväl utrikesministern som för samtliga statsråd så sent vidtagits, så synes mig sannerligen icke tiden vara inne att gå på en sådan linje, och därför ber jag, herr talman, i sparsamhetens intresse, varför riksdagen förut i dag har uttalat sig, yrka avslag på statsutskottets hemställan i den form den har och bifall till den av herr Johansson i Fredrikslund m. fl. avgivna reservation.

Herr R y d é n: Herr talman! Jag skall icke gå långt in i detta ämne. Det har varit föremål för ingående utredning och långa överläggningar inom statsutskottet; och i den form, som utskottets betänkande har, föreligger här en kompromiss emellan olika meningar, som gjort sig gällande, en kompromiss, som jag tror är ganska tillfredsställande med hänsyn till de olika meningar, som här brutit sig emot varandra.

Jag vill först och främst emellertid gentemot herr Norman erinra om att då han angrep den nuvarande regeringen för det sätt, på vilket ärendet om bilen och chauffören blivit handlagt, så är det icke fullt rättvist, då ju denna regering eller nuvarande stats- och utrikesministern icke vidtagit berörda åtgärd, utan densamma tillkommit på en tidpunkt, då en annan person, låt vara av samma parti, förestod utrikesdepartementet, och det kan ju icke rimligen riktas någon anmärkning mot den nu sittande regeringen, då den efter min uppfattning lojalt och riktigt har lagt fram saken för riksdagen. Skall klander riktas emot någon, så bör det riktas emot den tidigare socialdemokratiska regeringen och den då sittande utrikesministern.

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.

(Forts.)

Beträffande därefter frågan om, huruvida det kan finnas skäl eller icke för att göra det uttalande, som står här angående utrikesministerns representationsbidrag, vill jag slå fast som min uppfattning, att uttalandet här, som det är skrivet, icke förbinder till något annat än till en prövning av ärendet om utrikesministerns representationspengar, men en sådan prövning är efter min uppfattning av förhållandena påkallad bl. a. på grund därav, att det skett mycket stora förändringar, sedan detta representationsbidrag fastställdes på sin tid till sitt nuvarande belopp. Vi skola komma ihåg, att numera kräves det av utrikesministern att bo i utrikesministerhotellet, och kanske det kan finnas många skäl för den önskan, som uttryckts från högsta håll, att han skall bo där, sedan det blivit så många beskickningar som för närvarande i Stockholm, och vi skola också komma ihåg, att i och med det att utrikesministern skall bebo utrikesministerhotellet följer, att det ju icke kan anses som en förmån, utan det är en ganska stor ekonomisk börda att bebo ett så stort och dyrbart hus och hålla all den betjäning och sådant, som följer med en sådan ställning. Det är det ena, och det andra är det, att antalet utländska beskickningar ha ju, sedan detta representationsbidrag fastställdes, ökats i hög grad. Jag skulle tro, att antalet beskickningschefer här fördubblats, sedan detta fastställdes, genom att alla småstater och nya stater, som uppstått i Europa, inrättat beskickningar här, och det medför givetvis avsevärt större representationskostnader för utrikesministern, än vad som var förhållandet på den tid, då antalet beskickningschefer inskränkte sig till knappt ett tiotal som före världskriget. Sålunda, jag har den uppfattningen, att en omprövning av frågan, huruvida utrikesministerns representationsanslag är tillräckligt eller icke, är fullt befogad, oavsett denna bilfråga, på grund av de förändringar, som inträffat under de allra senaste åren efter världskriget. Om nu den omprövningen kommer att medföra en höjning eller icke, det tar jag icke ställning till, förrän jag får se vad i det avseendet blir ådagalagt.

Varför jag emellertid närmast begärde ordet var därför, att ett bifall till herr Nilssons i Landeryd reservation skulle, för såvitt jag förstår saken, åstadkomma en effekt, som han icke har avsett själv. Om nämligen första kammaren, som jag antar på grund av den hållning dess representanter intogo i statsutskottet, följer utskottet och andra kammaren bifaller herr Nilssons i Landeryd yrkande, skulle vid avfattandet av riksdagens skrivelse hela den mening, som avslutar utskottets yttrande på sid. 4, komma att utgå, och följaktligen skulle riksdagen egentligen icke hava gjort något som helst uttalande angående den fråga, varom vi dock allesammans äro överens, att det skulle få gå på det sättet, som det gått hittills, till den 1 juli 1923.

Sålunda, även av denna anledning tror jag, att det finnes goda skäl att bifalla statsutskottets hemställan, och jag yrkar därför bifall till densamma.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord.

Då jag inom utskottet gick med på den ifrågavarande kompromissen, vill jag i vad den avser första delen, nämligen chauffören och bilen, helt uppriktigt bekänna, att det var därför, att jag hellre föredrager det säkra för det något osäkra. Jag ville vara med om det uttalande, som vi gjort i motiveringen, därför att jag har haft den erfarenheten, att kommer man in i en bil, så kommer man sällan ut ut därifrån utan kostnader. Nu hade vi kommit in i denna bilhistoria, och det var icke utan, att jag skymtade en hel kortege av biler bakom den, och därför var jag beredd att göra en uppoffring. Det var för att komma ifrån de där bilerna, som sannolikt komme att följa, — och ett sådant uttalande förekom även inom utskottet, att så kunde ske. Det ligger så för mig, att jag går hellre med på en säker utgift, om jag kan hindra en stor utgift, som skymtar, och det är just därför som jag har stått och vill stå för det, att jag är beredd att taga i övervägande, huruvida utrikesministerns representationspengar skulle behöva ökas.

Nu säger man ju visserligen, att man har nyligen reglerat dennes avlöningsförmåner — det var två talare från utskottet, som starkt ströko under detta. Ja, det har man, men just därför att herrarna icke sågo upp tillräckligt, när det gällde kabinettsekreteraren, så måste ni vara med om att reglera på nytt, det kan ni icke komma ifrån. Det är så många gånger, då man icke tillräckligt noga ser sig för, som det blir ekonomiska följder därav.

Jag vill icke säga, att jag med stor förtjusning går med på den kompromiss, som utskottets förslag innebär, men när jag gjort det, står jag för den, och jag tror, att det är klokast för kammaren att antaga densamma, ty eljest kunna andra saker komma till, som man ännu mindre önskar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Då jag inom utskottet uttalade mina betänkligheter angående ifrågavarande formulering, som utskottets motivering fick, framhölls det mycket starkt, och herr Rydén framhöll det också nyss i sitt anförande, att detta uttalande icke skulle behöva anses prejudicerande, när man framledes komme att behandla ett eventuellt förslag beträffande höjt representationsbidrag till utrikesministern. Detta underströks starkt i utskottet, men jag påstod från min sida, att när frågan komme upp, skulle detta med all säkerhet bliva fallet. Denna farhåga har också besannats genom herr Jönssons i Revinge anförande. Han säger, att det icke kan vara rimligt, att utrikesministern icke skall hava större representationsbidrag än kabinettsekreteraren i utrikesdepartementet, och med den motiveringen vill han givetvis företaga en höjning. Nu vill jag inom parentes säga, att detta icke är riktigt, ty chefen för utrikesdepartementet har sin våning, som kabinettsekreteraren icke har motsvarighet till.

Jag vill emellertid, med anledning av vad herr Rydén yttrade, be att få fastslaget till kammarens protokoll, att detta uttalande i

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.
(Forts.)

Ang. anslag
till utrikes-
departementet.

(Forts.)

motiveringen icke förbiuder till annat än till en prövning av ärendet, det var hans yttrande angående detta, och jag hoppas, att ifall kammaren nu, som jag antar, kommer att besluta i enlighet med utskottets förslag, kammaren icke lägger in något annat i detta beslut, än att en prövning skall ske, och det sedan får stå fullt öppet, huruvida resultatet skall gå i den ena eller andra riktningen.

Herr Rydén vände sig vidare gentemot herr Norman, därför att det icke var denna regering, som man kunde anse klandervärd beträffande chauffören och automobilen, och jag vill vitsorda, att detta uttalande är alldeles riktigt. Det menade naturligtvis icke herr Norman, utan han åsyftade givetvis den dåvarande regeringen och den utrikesminister, som då satt. Den nuvarande utrikesministern har fullt lojalt behandlat ärendet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den vid memorialet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya byggnader för folkskoleseminariet i Linköping; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredning och möblering av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blinda jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen den 3 februari 1922 avlåten proposition, nr 84, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

I sammanhang med förevarande proposition, vilken hänvisats till statsutskottet utom i vad den avsåge pensionsväsendet samt jordbruksärenden, hade utskottet till behandling förehåft

dels följande i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 109 av herr *N. J. Martin Svensson*, nr 110 av herrar *Frändén* och *Johan Carlsson*, nr 111 av herr *Schedin m. fl.* och nr 112 av herrar *Julin* och *Winberg* samt

inom andra kammaren nr 200 av herr *Karlsson* i Gasabäck, nr 201 av herr *Carlström* i Helgagård m. fl., nr 202 av herr *Kinmanson*, nr 204 av herr *Jonsson* i Hökhult m. fl., nr 205 av herr *Månsson* i Backa m. fl., nr 206 av herrar *Lovén* och *Hage*, nr 207 av herr *Lovén*, nr 208 av herr *Wiklund* m. fl. samt nr 209 av herr *Hage*;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

dels ock en före propositionens avlåtande i första kammaren av greve *Lagerbjelke* väckt motion, nr 82, däri föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående ändring av grunderna för dyrtidstilläggen vid statens affärsdrivande verk samt till innevarande års riksdag inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å de av herrar N. J. Martin Svensson, Frändén och Johan Carlsson, Schedin m. fl., Julin och Winberg, Karlsson i Gasabäck, Kinmanson, Jonsson i Hökhult m. fl., Månsson i Backa m. fl., Lovén och Hage (II: 206), Lovén (II: 207), Wiklund m. fl. samt Hage (II: 209) i ämnet väckta motionerna, måtte

1) godkänna vid utlåtandet fogat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst med undantag dock i vad anginge dels de under jordbruksdepartementet hörande befattningshavare, dels ock befattningshavare vid flottans pensionskassa och statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. (Bil A);

2) medgiva, att till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk dyrtidstillägg för år 1922 och första halvåret 1923 finge utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes;

3) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid nedannämnda verk och institutioner å tilläggsstat för år 1922 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservations-
slag å kronor 55,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen ett reservations-
anslag å kronor 38,000,
att direkt utgå av bidrag till bankspektionen och av bidrag till
fondinspektionen;
för postsparbanken ett reservationsanslag å .. kronor 220,000,
att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen;
för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden an-
gående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å kronor 24,000,
att direkt utgå av denatureringsavgifter;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 19,000,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å kronor 290,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifternas medel;
för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 28,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;
till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å tilläggsstat för år 1922 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	3,050,000
» tredje »	»	825,000
» fjärde »	»	15,000,000
» femte »	»	8,850,000
» sjätte »	»	280,000
» sjunde »	»	6,350,000
» åttonde »	»	8,725,000
» tionde »	»	2,025,000

samt

4) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 vid nedannämnda verk och institutioner å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 20,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 14,000,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;
för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å kronor 9,000,
att direkt utgå av denatureringsavgifter;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 7,500,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å kronor 100,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifternas medel;
för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 10,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;

till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,075,000
» tredje »	»	300,000
» fjärde »	»	5,000,000
» femte »	»	3,125,000
» sjätte »	»	100,000
» sjunde »	»	1,900,000
» åttonde »	»	3,250,000
» tionde »	»	800,000;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

samt

B) att de av herrar Carlström i Helgagård m. fl., samt greve Lagerbjelke i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt.

Den i punkten A) 1) åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag

till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Mom. 1. Befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga, där ej bestämmelser i annan ordning äro eller varda meddelade, med nedan i denna författning angivna begränsningar och undantag uppbära dyrtidstillägg å följande i avlöningen ingående slag av kontanta förmåner, nämligen:

lön och lönetillägg;

tjänstgöringspenningar;

vikariatsersättning;

ortstillägg, dyrortstillägg och kallortstillägg;

arvode;

ålderstillägg och därmed jämförlig avlöningsförhöjning;

extra avlöningstillägg;

extra lönetillägg;

provisoriskt avlöningstillägg;

tillfällig löneförbättring;

tillfälligt lönetillägg;

ersättning för bostad, bränsle, lyse, inkvartering och beklädnad;

inkvarterings- och servisbidrag;

lönetillägg för tjänstehästar;

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

dagavlönning och dagavlöningsstillägg vid armén och marinen samt portionersättning för underofficerare vid flottan, beräknad efter 62 öre per dag;

häradsbrukares och landsfiskals förvaltningsbidrag; uppmuntringspenningar och tillfällig arvodesförhöjning för lot-sar, kvarstående på gammal stat; docentstipendium vid statens högskolor;

tantiem till överdirektör vid statens vattenfallsverk och kraft-verksdirektör enligt 5 § 2 mom. samt gottgörelse till lokomotivförare, som bestrider tjänst såsom lokomotivmästare, enligt 38 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postver-
ket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (nr 343).

Mom. 2. Åtnjuter befattningshavare, som i mom. 1 omförmåles, i och för tjänsten efter vederbörande myndighets bestämmande be-
klädnadsersättning eller annan kontant ersättning, må jämväl å så-
dan ersättning dyrtidstillägg utgå, om och i den mån myndigheten,
med hänsyn särskilt till efter ingången av augusti månad 1914 till
följd av stegringen i levnadskostnaderna beviljad förhöjning av er-
sättningen, prövar sådant av omständigheterna påkallat.

Detsamma skall gälla i fråga om arvode till stenograf enligt 36 §,
till föreståndare för växeltelefonstation jämlikt 37 §, till tågdirigent
enligt 38 § 1 mom. samt i fråga om ersättning för beredskapstjänst
enligt 38 § 3 mom. i ovannämnda avlöningsreglemente den 19 juni
1919 för tjänstemän vid postverket m. fl. ävensom i fråga om arvode
till stenograf jämlikt 28 § i avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för
tjänstemän vid domänverket (nr 493).

Mom. 3. Dyrtidstillägg utgår icke å det särskilda belopp, som
i samband med övergång till systemet med avlöningens utbetalande i
efterskott enligt medgivande av riksdagen kan komma att utbetalas
till befattningshavare, vilka erhålla definitiv löneroglering.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare
stadgas, i visst förhållande till ett grundtal, som av Kungl. Maj:t
fastställles.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom
socialstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter in-
gången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostna-
der, av Kungl. Maj:t fastställts det tal, som skall anses motsvara lev-
nadskostnadsökningen, nämnda tal minskas med 15 enheter, varefter
i förekommande fall det då erhållna talet jämnas till närmaste 5-tal.

Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas all-
männa läge därtill giva anledning, fastställer Kungl. Maj:t, med led-
ning av de av socialstyrelsen senast verkställda beräkningar rörande
ökningen i levnadskostnader, nytt grundtal att äga tillämpning från
och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till
den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att på grund av
ånyo inträdd förändring fastställa annat grundtal.

Närmare föreskrifter angående de beräkningar rörande ökningen av levnadskostnader, som skola av socialstyrelsen verkställas, meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

Där annorlunda icke är i § 4 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget, räknat efter den för månad uppburna avlöningen, på följande sätt.

Till befattningshavare med en familjemedlem, som här nedan sägs, utgår å avlöningsförmåner, som icke överstiga 60 kronor i månaden, dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger avlöningen 60 kronor men icke 1.250 kronor i månaden, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 60 kronor, på sätt nyss är sagt, samt för den del, som överstiger 60 kronor, efter ett procenttal lika med femtiofem hundradelar av grundtalet. Har befattningshavaren mera än en familjemedlem, ökas den del av månadsavlöningen, för vilken dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, med 15 kronor för varje familjemedlem utöver en. Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

Såsom familjemedlem räknas hustru och på grund av försörjningsplikt underhållet barn, som icke uppnått 16 års ålder. I sådant avseende är förhållandet vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, grundläggande för dyrtidstilläggets beräkning. Härvid tages dock ej hänsyn till hustru eller barn, som i egenskap av befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens eller såsom pensionär äger åtnjuta dyrtidstillägg av statsmedel. Barn, vars föräldrar båda äro såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning som nyss sagts berättigade till dyrtidstillägg av statsmedel, räknas endast till den av föräldrarna, som åtnjuter den högsta avlöningen, eller, om avlöningarna äro lika, till fadern. Gift kvinnlig befattningshavare, vilkens man icke såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, äger tillgodonjuta dyrtidstillägg för barn endast om mannen är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndsatt att bidraga till familjens underhåll.

Till annan befattningshavare (icke-familjeförsörjare) utgår dyrtidstillägg, därest befattningshavaren vid början av det kvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, uppnått 25 års ålder, med nio tiondelar och eljest med fyra femtedelar av det belopp, som, enligt vad ovan är stadgat, för motsvarande avlöning tillkommer befattningshavare med en familjemedlem.

Uppgår avlöningen till mera än 1,250 kronor i månaden, utgår å den del, som överstiger nämnda belopp, icke dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg utgår ej å i avlöningen ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.

(Forts.)

§ 4.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Mom. 1. Till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid nämnda verk, till befattningshavare vid domänverket, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1920 för tjänstemän vid domänverket samt kungörelsen den 3 juni 1921 angående förlängd giltighetstid av samma reglemente m. m. (nr 286), så ock till befattningshavare, vilka åtnjuta lön eller arvode enligt avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (nr 451) eller enligt avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen (nr 388), skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

att dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av de sammanlagda avlöningsförmåner, på vilka sådant tillägg må beräknas, dock högst å ett belopp av 1,250 kronor för månad, samt

att det grundtal, som Kungl. Maj:t jämlikt § 2 bestämmer, skall i varje särskilt fall minskas med 20.

Vad nu är sagt skall jämväl äga tillämpning å sådana i avlöningsreglementena för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. samt för officerare och underofficerare m. fl. avsedda icke-ordinarie befattningshavare, till vilka arvode utgår med i vederbörande stater angivna belopp.

Mom. 2. Därest för befattningshavare, som i mom. 1 avses, löneinkomsten jämte dyrtidstillägg enligt samma mom. understiger vad som skulle utgjort befattningshavarens löneinkomst närmast före övergången till den nya lönestaten jämte dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3, äger befattningshavaren åtnjuta gottgörelse härför i form av personligt dyrtidstillägg.

Sådant personligt dyrtidstillägg må av befattningshavaren tillgodonjutas allenast i den mån han icke genom avlöningsförhöjning vare sig i samma tjänst eller efter förflyttning till annan befattning, erhåller en löneinkomst, som jämte dyrtidstillägg enligt mom. 1 uppgår till den inkomst, han vid motsvarande tidpunkt skolat åtnjuta, om han då kvarstått med den avlöning, han innehaft närmast före övergången till den nya lönestaten, och därå uppburit dyrtidstillägg enligt bestämmelserna i § 3.

Med löneinkomst enligt detta mom. förstås i varje särskilt fall de sammanlagda avlöningsförmåner, vilka i av Kungl. Maj:t utfärdade övergångsbestämmelser till den nya lönestaten medräknas för bedömande av huruvida befattningshavaren lidit avlöningsminskning genom övergång till den nya lönestaten, ävensom i förekommande fall personligt lönetillägg, som uppbäres på grund av sagda övergångsbestämmelser.

§ 5.

Dyrtidstillägg beräknas endast å avlöningsförmåner, som utgå af statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del därav, som utgår af statsmedel; dock att *dels* dyrtidstillägg åt befattningshavare vid universiteten, de allmänna läroverken och navigationsskolorna samt till lantbruksakademiens sekreterare beräknas å hela det belopp, vartill i § 1 angivna avlöningsförmåner författningsenligt utgå, utan avseende därå, att till bestridande av nämnda institutioners utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel, *dels* beträffande biträdande lärare vid musikaliska akademien, till vilkens avlöande akademien lämnar tillskott av egna medel, dyrtidstillägg beräknas jämväl å sådant tillskott, i den mån ersättningen icke utgår efter högre belopp för undervisningstimme i veckan än som tillkommer ordinarie lärare vid akademien, *dels ock* till vikarie för häradshövding samt till andre notarie i domsaga och vikarie för andre notarie dyrtidstillägg bestridas af statsmedel även å den del av utgående arvode, som gottgöres statsverket genom avdrag å häradshövdingens avlöningsmedel, skolande därvid till vikarie för häradshövding med förordnande enligt 34 § domsagostadgan eller därmed likställt förordnande dyrtidstillägg utgå å en antagen inkomst av 9,000 kronor om året.

Till häradshövding utgår dyrtidstillägg å en antagen inkomst av 11,500 kronor om året.

I fråga om notarie vid domkapitel likställes med de avlöningsförmåner, varå dyrtidstillägg enligt § 1 mom. 1 skall utgå, så stor del av vederbörandes övriga inkomster i tjänsten, att det belopp, varå dyrtidstillägg beräknas, uppgår till 2,500 kronor utöver enligt stat utgående avlöningsförmåner.

Dyrtidstillägg beräknas även å författningsenligt utgående inkvarterings- och servisbidrag, som gäldas av andra medel än statsmedel.

Befattningshavare vid allmänt läroverk, vid högre lärarinne-seminariet och vid folkskoleseminarium åtnjuta dock icke dyrtidstillägg å hyresersättning eller hyresbidrag. Ej heller utgår dyrtidstillägg å den del av arvodet till föreståndaren för yrkespedagogiska centralanstalten, som beräknas motsvara dylik ersättning.

§ 6.

Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas dyrtidstillägg under iakttagande i tillämpliga delar av ovan meddelade bestämmelser.

§ 7.

Till innehavare av sådan befattning i statens tjänst, för vilken avlöningen icke till siffran bestämts av Konung och riksdag eller av Kungl. Maj:t och ej heller utgår efter av riksdagen prövade grunder, skall den myndighet, som äger bestämma avlöningen, lämna dyrtids-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

tillägg, om och i den mån sådant finnes påkallat, därvid ovan meddelade bestämmelser skola äga motsvarande tillämpning, med iakttagande *dels* att dyrtidstillägg icke skall utgå å sådan del av avlöning, som må vara föranledd av efter ingången av augusti månad 1914 inträdd ökning i levnadskostnaderna, och att det å avlöningen i övrigt belöpande dyrtidstillägget minskas med belopp, motsvarande sagda del av avlöningen, *dels ock* att i intet fall till sådana icke-ordinarie befattningshavare, som för sitt arbete i statens tjänst åtnjuta så kallade gratifikation eller flitpenningar, dyrtidstillägg må utgå med mera än hälften av vad dyrtidstillägg å dem tilldelade belopp enligt berörda bestämmelser skolat utgöra.

§ 8.

För befattningshavare, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, beräknas dyrtidstillägget å de sammanlagda avlöningsförmånerna och utbetalas vid den befattning, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, vid den befattning, till vilken han först blivit befordrad.

Dyrtidstillägg utgår ej å i de särskilda avlöningsbeloppen ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

§ 9.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till dyrtidstillägg befattningshavare vid flottans pensionskassa och vid statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., indelt manskap vid krigsmakten, reservofficersaspiranter vid flottan, reservmarinintendentsaspiranter samt den vid vitterhets-, historie- och antikvitetssakademien anställde s. k. Hjertbergska antikvarien.

§ 10.

Från åtnjutande av dyrtidstillägg undantagas:

1:o arbetarpersonalen vid telegrafverkets linjedistrikt och vid telegrafverkets verkstad,

2:o arbetarpersonalen vid statens järnvägars byggnadsarbeten för nya linjer, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag samt

3:o arbetarpersonalen vid statens vattenfallsverk.

§ 11.

Om befattningshavare under året avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stjärnhuset.

§ 12.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 13.

Dyrtidstillägget utbetalas månadsvis i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1922, från och med vilken dag kungörelsen den 29 juni 1921 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (nr 344) upphör att gälla.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Lindblad, Oscar U. B. Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Bergqvist, Carl Johansson, Anderson* i Råstock, *Eriksson* i Grängesberg, *Rydén, Waldén, Jansson* i Falun och *Carlsson-Frosterud*, vilka ansett, att utskottet bort med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställa, att riksdagen med avslag å samtliga i ämnet väckta motioner måtte

- 1) godkänna vid reservationen fogat förslag till kungörelse — — — folkskollärare m. fl. (Bil. A.);
- 2) medgiva — — — bestridas;
- 3) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid nedannämnda verk och institutioner å tilläggsstat för år 1922 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 60,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 40,000,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;
för postsparbanken ett reservationsanslag å kronor 235,000,
att direkt utgå av inkomster av postsparbanksrörelsen;
för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å kronor 25,000,
att direkt utgå av denatureringsavgifter;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 20,000,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registeringsverket ett reservationsanslag å kronor 310,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;

<p><i>Ang. dyrtidstillägg åt befattnings- havare i statens tjänst m. m. (Forts.)</i></p>	<p>för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 30,000, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen; till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å tilläggsstat för år 1922 såsom förslagsanslag anvisa</p>
	<p>under andra huvudtiteln kronor 3,250,000 » tredje » » 875,000 » fjärde » » 16,500,000 » femte » » 9,500,000 » sjätte » » 300,000 » sjunde » » 6,800,000 » åttonde » » 9,250,000 » tionde » » 2,175,000</p>

samt

4) till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg under första halvåret 1923 vid nedannämnda verk och institutioner å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa

under sjunde huvudtiteln:

för mynt- och justeringsverket ett reservationsanslag å kronor 25,000,
att direkt utgå av inkomst av myntning och justering;
för bank- och fondinspektionen ett reservationsanslag å kronor 16,000,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen;
för kontrollstyrelsens avdelning för ärenden angående skattefri sprit m. m. ett reservationsanslag å kronor 10,000,
att direkt utgå av denatureringsavgifter;

under åttonde huvudtiteln:

för statens biografbyrå ett reservationsanslag å kronor 8,500,
att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

under tionde huvudtiteln:

för patent- och registreringsverket ett reservationsanslag å kronor 120,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel;
för försäkringsinspektionen ett reservationsanslag å kronor 12,000,
att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen;
till bestridande av motsvarande kostnader för befattningshavare vid verk och institutioner, som icke här ovan särskilt angivits, å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	1,300,000
» tredje »	»	350,000
» fjärde »	»	6,500,000
» femte »	»	3,775,000
» sjätte »	»	120,000
» sjunde »	»	2,350,000
» åttonde »	»	3,800,000
» tionde »	»	950,000

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

samt

av herr Nilsson i Landeryd.

Den i punkten 1) av förstnämnda reservation åberopade bilagan var av följande lydelse:

Förslag

till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Häri genom förordnas som följer:

§ 2.

Dyrtidstillägg — — — fastställles.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom socialstyrelsens försorg verkställa beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader, av Kungl. Maj:ts fastställts det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, nämnda tal minskas med en tiondel, varefter i förekommande fall det då erhållna talet jämnas, därest det med högst $2\frac{1}{2}$ överstiger närmast lägre 5-tal, till sagda tal men eljest till närmast högre 5-tal.

Allt efter som — — — Kungl. Maj:t.

§ 3.

Där annorlunda — — — sätt.

Till befattningshavare med en familjemedlem, som här nedan sägs, utgår å avlöningsförmåner, som icke överstiga 85 kronor i månaden, dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger avlöningen 85 kronor men icke 1,250 kronor i månaden, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 85 kronor, på sätt nyss är sagt, samt för den del, som överstiger 85 kronor, efter ett procenttal lika med femtiofem hundradelar av grundtalet. Har befattningshavaren — — — tal.

Denna — — — gälla.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställen föredragits anförde:

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Som kamarens ledamöter ha funnit av utskottsbetänkandet, står statsutskottet delat i två nästan lika stora delar. Majoriteten har gjort en nedprutning i Kungl. Maj:ts förslag, och minoriteten, d. v. s. reservanterna, ha yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Kungl. Maj:ts förslag utgår från samma grunder, som beslutades vid fjolårets riksdag. Den skillnad, som uppstår mellan förutvarande löner och de nuvarande, beror på sänkning av levnadskostnaderna.

Om vi se tillbaka ett ögonblick på, hur denna fråga behandlats av riksdagen, erinra vi oss, att statstjänarna först på hösten 1919 fingo ett dyrtidstillägg, som något så när motsvarade levnadskostnadernas ökning. Det som dessförinnan lämnats, var till en början mycket ringa. Sedan höjdes det något, men var i alla fall synnerligen knappt tillnått intill nämnda tid. Under fjolårets riksdag ändrades grunderna, vilket medförde en sänkning. Statstjänarna fingo icke behålla, vad riksdagen så nyligen beslutat, och nu går statsutskottets majoritet och vill ännu en gång göra en förändring, en försämring av dyrtidstilläggen.

Skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag är den, att, i stället för att, som Kungl. Maj:t föreslår, grundalet skall finnas, genom att man sänker den av socialstyrelsen uträknade indexsiffran med $\frac{1}{10}$, skall grundalet enligt utskottsmajoritetens förslag finnas genom att denna indexsiffra skall sänkas med 15 enheter. När man tänker sig, att man kommer ner till ett indexantal av 150, d. v. s. 50 % ökning av levnadskostnaderna år 1913, innebär en minskning med en tiondel endast 5 enheter, under det att utskottet föreslagit 15. Det blir sålunda i detta fall enligt utskottets förslag tre gånger så stor sänkning av indexsiffran, för att man skall komma till grundalet. Vid den indexsiffra vi nu ha, 195, blir skillnaden icke så stor.

Detta är den ena skillnaden.

Den andra skillnaden består däri, att det lönebelopp, varför befattningshavarna få åtnjuta dyrtidstillägg efter ett procenttal, motsvarande hela grundalet, har sänkts från 85 kr. pr månad i den kungliga propositionen till 60 enligt utskottets förslag. Om man nu ser efter, hur dessa förändringar verka för den enskilde statstjänaren, säger den enklaste eftertanke, att de gå svårast ut över de lägsta befattningshavarna. De, som ha så låg inkomst pr månad, att den endast höjer sig upp till det tal, för vilket de få full täckning, få naturligtvis den allra största reduceringen. Sedan blir reduceringen mindre och mindre i förhållande till lön och dyrtidstillägg, allteftersom lönen stiger. Om man tar bara ett enda exempel, endast ett par siffror, som lämnats i den utredning, som framlagts för statsutskottet, finner man följande. Om man tar slutlönen för en expeditivakt i Stockholm, d. v. s. den lägst avlönade manliga ordinarie befattningshavare, så är dennes slutlön 268 kr.

i månaden. Hans dyrtidstillägg blir enligt utskottsmajoritetens förslag minskat med omkring 15 kr. i månaden. Det gör 6 %. Om vi taga en sekreterare, som har 755 kr. i månaden, får han en minskning av 26 kr., då den andra fick en minskning av 15 kr. Det blir ej mera än $3\frac{1}{2}$ %. Man kan icke säga, att det är rimligt, att det är resonligt att bygga en jämkning av dyrtidstilläggen efter sådana grunder, att de träffa hårdast den, som har det största behovet.

Nu har det alltid varit en tvist om, hur dessa dyrtidstillägg skulle utgå, om de skulle utgå proportionellt eller i förhållande till levnadsbehoven, och riksdagen har stannat för, att då man icke kan ge alla befattningshavare proportionellt tillägg, så skall man ge de befattningshavare som ha de minsta inkomsterna, det högsta dyrtidstillägget. Ty det är uppenbart, att de få använda större del av inkomsten till oundgängliga utgifter, såsom för mat, kläder och husrum. Den som har en större lön, en ganska betydande lön, i dennes budget ingår proportionsvis mindre belopp av det, som är mest nödvändigt, såsom mat, kläder och dylikt, än vad som är fallet beträffande den, som har den lägsta lönen. När man nu godkänt den principen, har det synts oss, som hålla på Kungl. Maj:ts förslag, att det icke kan finnas skäl, icke vara rimligt, att man i år gör en försämring av själva skalan till nackdel för de lägst avlönade befattningshavarna. Man gjorde en sådan försämring i fjol, och att nu åter göra en sådan försämring kan jag för min del ej finna vara motiverat eller rimligt.

Det är den ena sidan av saken.

Vi kunna heller icke för vår del finna, att det är tillbörligt eller nödvändigt ur statsfinansiell synpunkt, att man gör vare sig på ena eller andra sättet en sänkning av dyrtidstilläggen utöver Kungl. Maj:ts förslag. Nu är det så, att Kungl. Maj:ts förslag ingalunda innebär, att löneinkomsterna för statens befattningshavare skola vara desamma under detta år som under fjolåret. Genom levnadskostnadsindexens sänkning har endast från sista kvartalet i fjol till andra kvartalet i år dyrtidstillägget sänkts för vissa grupper av befattningshavare med icke mindre än omkring 20 %. Genom indexens sänkning undan för undan komma befattningshavarna att få vidkännas en väsentlig sänkning i sina löneinkomster, utan att man gör någon förändring i grunderna.

Om jag tar en stationskarl här i Stockholm i normal lönegrad, så hade han år 1920 i december en månadslön med dyrtidstillägg, som uppgick till 428 kronor. Den lön, som samma stationskarl får andra kvartalet i år, både lön och dyrtidstillägg, uppgår till 294 kronor. Det är sålunda en sänkning på $1\frac{1}{2}$ år med icke mindre än 134 kronor i månaden eller ungefär 31 % av den lön, han hade år 1920 i december.

Nu har man ju gjort vissa beräkningar, hur det skall ställa sig ur kostnadssynpunkt för staten enligt de olika alternativen. När Kungl. Maj:ts proposition framkom, kände icke regeringen något närmare, hur levnadskostnadsindexen skulle komma att ställa

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

sig för framtiden. Och om man därför utgår från den beräkning av kostnaderna för dyrtidstillägg innevarande år och första halvåret 1923, som Kungl. Maj:t gjort i propositionen, och ser efter, hur den ställer sig med nuvarande faktiska förhållanden, finner man, att om man följer Kungl. Maj:ts proposition, så medför levnadskostnadsindexens sänkning en mindre utgift för statsverket för dyrtidstillägg, än Kungl. Maj:t beräknat, på icke mindre än 24,000,000 kronor. Det är sålunda en besparing, som statsverket gör på detta belopp, även om man följer reservanternas. Den besparing, som ytterligare vinnes, om man följer statsutskottets majoritet, anges till 22 miljoner kronor. Tillsammans blir det alltså 46 miljoner kronor. Detta är naturligtvis icke alldeles exakta tal. Men beräkningen är gjord så långt man kan komma fram. Det är sålunda icke riktigt, om någon i kammaren skulle, utan att noggrant ha satt sig in i frågan, tänka sig, att striden här står därom, huruvida det för innevarande år och första halvåret 1923 skall beviljas 46 miljoner kronor mer eller mindre. Det står icke strid om den saken, utan det gäller, om det skall beviljas *några och tjugu* miljoner mer eller mindre. Redan reservationen innebär, som nämnt, en besparing på över 20 miljoner, en besparing, som uppstått genom att levnadskostnadsindexen gått ned.

Nu kan man naturligtvis icke veta, vad framtiden bär i sitt sköte, och därför kan det gentemot oss sägas, att de beräkningar statsutskottet gjort och den indexsiffra, från vilken man utgått, inte komma att stå sig. Det kan tänkas, att indextalet kommer att höjas. Ja, detta är möjligt, men sannolikheterna äro väl större för att indexsiffran ytterligare sjunker och därigenom medför besparing för statsverket, än att den kommer att stiga.

Vi som reserverat oss i denna fråga ha, när vi före utskottets slutliga prövning av ärendet noga övertänkt den ekonomiska situationen och tagit hänsyn till de olika på frågan inverkan omständigheterna, inte kunnat komma till annat resultat, än att det synts oss rätt och riktigt, att riksdagen nu icke frångår de principer för dyrtidstillägg, som fastställdes i fjol, utan att man fullt och helt tager konsekvenserna av det då fattade beslutet och alltså går att bevilja de medel, som i detta avseende äro nödvändiga. Väl vet jag — och vi veta det allesamman — att det statsfinansiella läget är synnerligen bekymmersamt: statens inkomster minskas dag från dag, skatteinkomsterna bli mindre, inkomster av tullar och acciser och andra indirekta skatter bli till följd av den minskade köpkraften reducerade. Men vi få å andra sidan inte, då vi se på denna mörka bild, glömma, att även om förhållandena och läget något förändrats, sedan denna proposition framlades i vintras, så innebär, såsom jag påpekade, ett bifall till propositionen — för vilket vi ha reserverat oss — en betydande besparing.

Även om det förhåller sig så, att det statsfinansiella läget är mörkt, så har det synts oss icke vara riktigt, att detta i första hand skall gå ut över statstjänarna. Vi böra se tillbaka på, hur statstjänarna behandlats under kristiden. Under de första åren efter

krigets utbrott, när alla livsförnödenheter våldsamt höjdes i pris, fingo statstjänarna rätt länge stå kvar på sin gamla lönenivå. De fingo visserligen så småningom tillskott till sina löner, men dessa tillskott stodo ingalunda i proportion till de ökade levnadskostnaderna. Man kan naturligtvis peka på, att befattningshavare i enskild tjänst i olika grader och kategorier — och i första hand lönearbetarna — fått sina löner kolossalt nedpressade. Ja, jag påstår bestämt, att lönenedpressningen i många fall gått överhövan långt. Men att taga detta som utgångspunkt för ett yrkande om att statens befattningshavare skola behandlas precis på samma sätt, kan jag icke finna vara riktigt. Man får inte glömma, att den enskilda industriens och det enskilda näringslivets löntagare och arbetare ändå under uppgångstiden hade en viss möjlighet att anpassa sin lönenivå efter levnadskostnaderna på ett helt annat sätt, än vad statens befattningshavare hade tillfälle till. Statens befattningshavares löner komma, när det gällde höjningen, långsammare efter än andra. Så skedde under kristidsperiodens första del. Det är då fullt tillbörligt, att de som ha statsanställning även vid sänkningen skola komma något långsammare efter än vad fallet är för de i enskild tjänst anställda. Det är sålunda enligt vårt sätt att se icke riktigt att göra en jämförelse och säga: se på industrien och dess anställda, se på jordbruket och dess anställda! Man får taga hänsyn till även de synpunkter, som jag här tillåtit mig framställa.

En fråga, som naturligtvis ligger oss utomordentligt varmt om hjärtat, är frågan om tillräckliga anslag för arbetslöshetens lindrande. Regeringen har ju därvidlag framlagt en proposition, som efter mitt sätt att se ingalunda begär för mycket — skulle man göra någon anmärkning mot den, bör det vara i det motsatta avseendet, att man borde gått längre, om det varit möjligt att tänka sig få ett beslut genomfört i denna riktning. Men även om man nu har en stor arbetslöshet i landet, får man ändå lov att inse, att staten bör söka gå så långt som möjligt är, när det gäller att se till, att dess egna befattningshavare icke skola erhålla en oskäligen minskning i sina inkomster, detta oaktat man nödgas och oaktat det är ens plikt att göra det mesta man kan för att hjälpa de arbetslösa. Detta är nämligen en synpunkt, som det har synt mig man inte bör lämna alldeles åsido. Man får inte ställa i missgynnad position statens befattningshavare, därför att det är ens skyldighet att göra det mesta möjliga för dem, som lida nöd inom samhället.

Herr talman! Det torde säkert bli tillfälle för mig att komma igen i debatten. Jag har med detta anförande i korthet velat motivera, varför vi reser vanter inte kunnat biträda utskottets hemställan utan yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag ber att än en gång få hemställa till kamraterna här i kamraren, att de betänka, att det inte gäller endast att få en prutning, en beskärning av utgifterna till stånd, som innebär en besparing på något mer än 20 miljoner kronor, utan att man också bör taga i betraktande, att denna beskärning i första hand går ut över de lägsta statstjänarna. Den går kraftigast ut över dem, som ha den minsta avlöningen, så-

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattningshavare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.

lunda dem, som i första hand behöva statens bistånd, då lönen är för knapp i förhållande till levnadsomkostnaderna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. vid utskottets betänkande fogade reservationen.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Pettersson* i Köping, *Anderson* i Råstock, *Eklund*, *Norling*, *Jansson* i Falun, *Sävström*, *Olsson* i Gävle, *Olovson* i Västerås, *Carlsson-Frosterud*, *Vahlstedt*, *O. Nilsson* i Örebro, *Molin*, *Hedvall* och *Höglund*, fru *Thüring*, herrar *Paulsen*, *Andersson* i Höör, *Blomquist*, *Leo*, *Svärd*, *Kloo*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Wagnsson*, *Andersson* i Igelboda, *Andersson* i Tungelsta, *Andersson* i Katrineholm, *Bärg* i Katrineholm, *Jonsson* i Eskilstuna och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Eriksson* i Stockholm, *Ericson* i Boxholm, *Lindqvist* i Halmstad, *Strid* och *Knutsson*.

Herr *Lindskog*: Herr talman! Frågan om statstjänstemännens dyrtidstillägg tyckes ha en allvarlig tendens att återkomma till riksdagen varje år. Statstjänarnas löner få med andra ord en karaktär, som är raka motsatsen till vad egentligen borde vara förhållandet. Förr har ju den principen gällt som den riktiga, att statstjänarna skola ha små men säkra löner: »kronans kaka skall vara liten men säker». — Ett ständigt återkommande av denna fråga gör naturligtvis, att de skäl, som kunna anföras för och emot, äro så stötta och blötta, att det egentligen ej kan i princip sägas någonting, varken för eller emot, som inte har sagts åtskilliga gånger förut. Men hur det än är: för varje år kommer liksom en ny slags känslobetoning in i läget, och det nya moment, som spelar in i år, är, att det statsfinansiella läget nu är än mörkare, än det var i fjol. Det är överhuvud taget så dystert, som gärna är tänkbart, och därför har denna nya känslobetoning liksom skapat nya uttrycksformer.

När jag ser på de privata diskussionerna och på vad som säges i pressen, finner jag, att det vanliga argumentet nu formuleras på det sättet: Varför skulle statstjänstemännen vara den egentligen enda samhällsklass, som inte så där riktigt hårt tryckes av dyrtiden. Inga andra samhällsklasser få några slags dyrtidstillägg — varken indutriidkarna eller lantmännen och snart inte arbetarna heller — varför skulle då statstjänstemännen erhålla sådana?

Det förefaller mig, att denna formulering, så bestickande den än vid första ögonkastet kan verka, ändå inrymmer en fullkomlig felaktighet i tankegången — snarast en dubbel felaktighet. Till en början tror jag, att man skulle kunna lägga saken på ett rakt motsatt sätt och i stället säga som så: alla andra samhällsklasser begära, med eller utan framgång, hjälp av samhället eller staten. Industrien, lantbruket och arbetarna önska hjälp i form av nödhjälpsmedel eller i form av tullar eller på annat sätt, t. ex. genom sänkta frakter. Alla begära de hjälp, och enligt min mening med full rätt, ty det är de olika samhällsklassernas plikt att så mycket som möjligt efter förmåga bistå varandra. Statstjänstemännen däremot ha aldrig, så vitt jag vet, begärt egentlig hjälp av staten, utan de ha begärt *sin lön*

av staten. De ha begärt att få den lön, som staten en gång för alla har lovat dem. Det är ju klart, att lönen begäres i den myntsort, det myntvärde, som var det gängse den gången, då den stadfästes. Man kan ju göra ett enkelt tankeexperiment — jag lägger vikt vid att det bara är ett tankeexperiment, och jag hoppas det aldrig blir något annat. Vi kunna tänka oss, att den svenska kronan skulle rutscha ned på ett sådant sätt som t. ex. den ryska rubeln, så att man finge köpa en miljon kronor för att väga upp en enda amerikansk dollar. Då skulle det vara omöjligt att föreställa sig, att staten skulle komma och säga: ja, vi ha lovat 5.000 kronor i avlöning för denna statstjänst, vi ha endast lovat 5,000, vi kunna inte hjälpa, att det har gått på det sättet, att de blir en avlöning på bara 2 öre om året, ty detta beror på utvecklingens gång. Nej, staten har lovat och utfäst sig att betala vissa löner i en bestämd myntsort, i ett bestämt myntvärde. Om värdet går ned till hälften eller tredjedelen, det gör detsamma; principiellt kunna statstjänarna dock ha rätt att begära sin fulla lön, med andra ord full kompensation. Detta har också uttryckligen medgivits av riksdagen för ett par år sedan bl. a. i ett statsutskottsutlåtande.

Nu är det klart, att under nuvarande läge finnes det ingen statstjänsteman, som verkligen begär full kompensation. Vi känna fullkomligt det ansvar, som statstjänstemännen ha gentemot staten i detta nödläge, så att vi äro fullt beredda — och jag har sagt det även inför kretsar av statstjänstemän — att bära vår anpart i denna oerhörda ekonomiska kristids vedermodor.

Det finns ännu en punkt, som jag skulle lägga tonvikten vid, och detta är den andra felaktigheten i den tankegång, jag nyss berörde. Industrien och lantbruket och även delvis arbetarna ha under de första krigsåren dock verkligen fått dyrtidstillägg, ja, de ha t. o. m. på de flesta håll blivit rikligt överkompenserade. Den gången fingo emellertid statstjänstemännen inte alls någonting med av konjunkturstejningen eller erhöilo åtminstone en ytterst obetydlig kompensation i förhållande till penningens sjunkande värde. Vad har detta åstadkommit för statstjänarna? Jo, det har åstadkommit, att stora massor statstjänare fingo sätta sig i stora skulder och dessa skulder skola nu återbetalas i ett annat penningvärde än det som gällde den gången: d. v. s. i den mån indexen sjunker, ökas i realiteten statstjänarnas under dessa år samlade skuldbelopp.

Det höjes nu åtskilliga invändningar mot statstjänstemännens begäran att få bibehålla de nuvarande tilläggen. Det heter för det första: ni kunna väl inte tänka er att få behålla dem, så okristligt många som ni äro. Jag medger gärna, att vi äro alltför många. Ämbetsverken äro för många och statstjänarna inom dessa äro också enligt min mening för många. Men jag vill dock fråga: vem bär skulden till detta? Är det statstjänarna? Om icke, är det då rätt, att de skola taga ansvaret härför? Man säger för det andra, att statstjänarna få lov att sänka sin levnadsstandard, de som alla andra samhällsklasser. Ja, därtill vill jag svara, att statstjänarna fullt ut äro beredda härtill, men det är verkligen så, att den levnadsstandard,

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjäns-
m. m.
(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
till befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

som statsmakterna en gång, genom en viss lön, skänkt en samhällsklass, kommer man inte så lätt ifrån, även om man aldrig så mycket anstränger sig. Det är, som om staten på detta sätt hade satt ett smäckelås för en viss levnadsstandard. Vi behöva blott tänka på hyrorna. Det finns massor av familjer, som intet högre önska än att lämna de dyrare bostäderna och flytta in i mindre, men därtill finns det ingen möjlighet. På samma sätt är det med skatter och liknande poster, som skola betalas ur sänkta inkomster. Så kan man undan för undan finna, att utgifterna i viss mån äro fastlåsta.

Så kommer den stora frågan. Man säger till oss: ni kunna väl begripa detta, att staten inte har råd att betala er på det sätt, som vi gärna skulle önska! Ja, jag upprepar än en gång, att detta är ett skäl, som naturligtvis är utomordentligt vägande. Det är ett skäl, som vi verkligen böja oss för; vi böja oss, om det kan visas, att staten inte har råd. Jag vill dock fråga, om staten ändå inte kunde haft tillfälle att kompensera sina statstjänstemän den gången för några år sedan, då inkomsterna strömmade in i statskassan. Fanns det då icke den gången statsutgifter, som voro skäligen onödiga, som staten företog sig att göra, under det man icke kompenserade statstjänstemännens löner? Och nu föreligger dock en av regeringen framlagd budget, och där räknas dock med de siffror, som här föreslagits av reservanterna.

Jag vill, innan jag slutar, blott och bart påpeka en sak, som härvidlag synes mig vara av utomordentlig vikt, och det är den moraliska synpunkten. Statstjänarna i vårt land stå dock — de må aldrig så mycket klandras från olika håll — på en ståndpunkt, som vårt land kan vara stolt över. Man behöver icke resa mycket i utlandet för att vid en jämförelse mellan utlandets statstjänstemän och våra egna finna, att vi kunna vara glada över att ha en sådan statstjänstemannakår, som den vår är. Vi behöva exempelvis bara resa på våra järnvägar för att finna, vilken tillfredsställelse det ger att se dessa underordnade befattningshavare, som uppträda på en gång med självständighet och med älskvärdhet mot allmänheten. Eller tänk på tullen och på posten, och jämför allt detta med förhållandena utrikes.

Nu är det alldeles klart, att det skulle vara en förolämpning från min sida att säga, att, om vi sänkte statstjänarnes löner, så skulle det genast inverka på den höga ståndpunkt, som våra statstjänstemän ha. Långt därifrån; statstjänstemännen tåla nog vid en sänkning både i första och andra omgången. Men det finns dock ovillkorligen ett visst samband mellan den ekonomiska ställning, den säkra ställning en samhällsklass har, och den självständighet, som den kan utveckla i livet. Och vår statstjänstemannakår är dock i visst avseende ryggraden i det svenska samhällslivet, och den ståndpunkt, varpå vår svenska tjänstemannakår står, den är, det skulle jag vilja säga, en av svenska folkets största tillgångar, en tillgång, som icke kan växlas i pengar. Om vi kunna hoppas på bättre läge kanske snart nog, på uppåtgående tider, så kan det vara riskabelt

att nu under en kort misströstans period alltför mycket sänka våra statstjänarens levnadsstandard.

Jag ber därför för min del att få yrka bifall till reservationen med betonande just av den stora vikt det är för samhället och staten att söka upprätthålla statstjänstemännen på den ekonomiska och moraliska ståndpunkt, som de nu nått.

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.

I detta yttrande instämde herr *Pehrsson* i Göteborg.

Herr *Kinmansson*: Herr talman, kammarledamöter! Då man genomläser den kungl. propositionen nr 84, angående statstjänarnas dyrtidstillägg, så frapperas man ovillkorligen utav den omsorg, som den föredragande departementschefen har nedlagt på att kraftigt framhålla, hurusom dyrtidstilläggens utveckling för statstjänstemännen under de gångna krisåren varit i allra högsta grad ofördelaktig. Och med denna motivering slutar då den kungl. propositionen med ett mycket moderat förslag att i huvudsak bibehålla de föregående årens riksdagsbeslut beträffande dyrtidstillägg åt statstjänstemännen, jag säger »i huvudsak», ty även några smärre ändringar föreslås. Men då är att märka, att beträffande dessa smärre ändringar framhålles särskilt kraftigt, att även dessa äro till statstjänstemännens nackdel, till deras disfavor.

Man hade då kunnat tro, att ett sådant förslag under sådana förutsättningar skulle något så när helskinnat ha passerat igenom den skärself, som motionstiden och statsutskottets behandling innebära, men vi veta ju alla, att så icke varit fallet. Dels ha motioner sett dagen, som påyrkat en liten blygsam förhöjning i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, dels ha också motioner framkommit, som velat kraftigt beskära dyrtidstilläggen för statstjänarna, och jag kan icke avhålla mig ifrån ått uttala att åtminstone några av dessa varit av en, jag vågar säga, mot statstjänstemännen nog så brutal och hänsynslös karaktär.

Det förslag, som nu föreligger i statsutskottets utlåtande, skiljer sig såväl från Kungl. Maj:ts förslag som från flertalet av de avgivna motionerna — om jag då undantager greve Lagerbjelkes i första kammaren — därutinnan, att statsutskottet givit sig in på att, samtidigt som det haft för händer att reglera statstjänstemännens löner med hänsyn till penningvärdets fall, jämväl söka smussla in en slags realreglering av den verkliga löneskalan för statstjänstemännen. Jag vill inte underlåta att redan nu kraftigt understryka för dem av kammarens ledamöter, som reflektera på att följa utskottet, att, såsom jag har påvisat i min motion — för dem som läst den — det är ett i allo synnerligen förkastligt sätt att gå tillväga att använda sig av denna socialstyrelsens levnadskostnadsindex för att samtidigt realreglera statstjänstemännens löner.

Om man sedan övergår till statsutskottets motivering för det slut, vartill det kommit, så säger utskottet först, mycket vackert och snällt mot tjänstemännen, att det anser, att det är ett samhälleligt önskemål, att de skola få en skäligen gottgörelse för sitt arbete och att

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

det beredes dem en tillfredsställande kompensation för dyrtiden. Det där ordet »önskemål» gör, att jag kommer in på samma tankegång som den föregående ärade talaren. Det säges alltså, att det är ett önskemål, vilket måste anses innebära, att det är lämpligt och bra, om staten kan betala sina tjänstemän, men kan den det icke, så kan å andra sidan ingen människa hjälpa det. Det finnes icke ett ord i detta, som står här, som går ut på att staten skulle ha ett visst ansvar och en viss plikt som arbetsgivare i förhållande till tjänstemännen såsom arbetstagare; detta saknas fullständigt. Jag förmenar likväl, att det förefinnes ett visst arbetsavtal och att det förefinnes en viss rätt från tjänstemännens sida att här bli tillgodosedda. Man kan peka på många fall, där en dylik uppfattning blivit styrkt av statsmakterna själva. Jag vill endast i det sammanhanget föra i minnet, hursom i avlöningsreglementena för vissa verk, särskilt kommunikationsverken, då det är fråga om att en tjänsteman — givetvis utan eget förvållande — blir förflyttad till en tjänst i lägre lönegrad. d. v. s. om statsnyttan påfordrar det och staten där har bättre behov av honom, är tydligt och klart utsagt, att statstjänstemannen under sådana förhållanden ovillkorligen är tillförsäkrad sin lön i den högre lönegraden. Däri ligger, så vitt jag förstår, ett visst erkännande av att ett arbetsavtal är ingånget mellan staten, arbetsgivaren, och statstjänstemannen, arbetstagaren.

Det har alltid, då dessa frågor behandlats av riksdagen, kommit in ett moment av att här är fråga om understödsverksamhet, och av dem, som äro mycket outrerade, säges det t. o. m., att det är ett slags fattigvård, som tjänstemännen äro föremål för. Tjänstemännen äro givetvis mycket lojala och mycket förstående här i landet, och de begripa mycket väl, att de äro tvungna att underkasta sig vissa uppoffringar. Men att det med avseende å den »hjälp», som lämnas dem, icke ges ett erkännande av att den dock motsvaras av en viss rätt å deras sida, det kan icke annat än beklagas. Givetvis är det ett faktum, att genom penningvärdets fall, som naturligtvis statstjänstemännen på intet sätt varit vållande till, det har skett rent ut sagt en konfiskation av deras avlöningar, och för närvarande må det icke stic-kas under stol med att deras ställning är synnerligen brydsam i många, för att icke säga de flesta fall. De veta icke, hur deras löner komma att utmätas under det år, som stundar, men så mycket veta de, att de komma att kraftigt beskäras, och vad de vidare veta är, att de under årets tolv månader ha att var fjärde månad betala hyra — som de, enligt vad som redan blivit framhållet, svårigen kunna frigöra sig ifrån, utan vid vilken de äro fastlåsta — och under fyra månader av året ha de skatter att betala, en månad kronoskatt, tre månader kommunalskatt, summa alltså åtta månaders in-teckningar på deras avlöningar. Slutligen ha de pensionsavgifter, som, om de ej utgå månadsvis, taga de fyra återstående månaderna i anspråk. Varje månad ha de sålunda klart för sig att deras inkomster äro på förhand kraftigt reducerade. De ha icke, det vågar jag påstå, den fördel som industriidkaren, affärsmannen, jordbrukaren och som t. o. m. den arbetslöse har, att han ser hoppets gröna lanterna möjligen lysa under det år

som kommer. Det kan i regeln icke statstjänstemannen göra. Industriadkaren, som har ett lager, har åtminstone hoppet att det skall bli en ljusning, och att han skall kunna realisera det under bättre förhållanden. Likaså kan affärsmannen hoppas på att kunna göra något så när goda affärer och klara sin ställning. Jordbrukaren kan hoppas på en god skörd och därigenom skönja någon ljusning. Men för statstjänstemannen ter det sig i dessa dagar, när alla resurser äro slut, kläderna förnötta, bohaget likaledes förnött, inkomsterna dala, möjligheterna äro borta, då ter det sig, mina damer och herrar, mycket kallt och mycket grått.

Om man går vidare för att se på den motivering, som statsutskottet här har levererat, då det förklarar sig icke kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag, så möter man först den vanliga motiveringen angående den starka ökningen av statens löneutgifter och den på grund av den starka depressionen och de statsfinansiella svårigheterna mörka situationen. Ja, detta tal hör man oupphörligt nu för tiden, att statens utgifter äro så förfärligt stora. Men aldrig har jag sett, att statsutskottet eller något annat utskott samtidigt på något sätt velat antyda, hur statens inkomster varit under den tid som gått. Är den berättigad, denna ständiga klagan angående utgifterna, speciellt nu, då det gäller statstjänstemännen? Om man gör en undersökning i detta hänseende, finner man, att statens verkliga inkomster under den kristid, som varit från 1914 till 1920, ha stegrats i nog så starkt tempo. 1914 voro statens inkomster — jag menar nu de verkliga inkomsterna, sådana som härflyta av skatter, de affärsdrivande verken och andra reella inkomster — 261 miljoner, 1915 364 miljoner, 1916 413 miljoner, 1917 635 miljoner, 1918 765 miljoner, 1919 819 miljoner och 1920 891 miljoner. Betraktar man nu staten här som arbetsgivare, såsom föreståndare för rikshushållet med sina statstjänstemän såsom sina hembiträden, så kan man fråga, hur staten begagnat sig av möjligheten att hushålla under dessa tider på sådant sätt som varje enskild får göra, då han har att se till att hans hembiträden få den avlöning, som de skola ha, då man skall och vill och måste behålla dem. Ja, det visar sig då, att staten haft en överkompensation som uppgick redan 1915 till 16 %, således är det icke blott icke full kompensation, som här erhållits, utan staten har som arbetsgivare blivit, jag vågar säga, kolossalt överkompenserad. Procenttalet för överkompensationen uppgick, om man jämför med socialstyrelsens levnadskostnadsindex, under 1917 till 84 %, 1918 till 68 % och 1919 till 82 %.

Man frågar sig då: hur har staten stått sig under dessa tider? Ja, staten borde ha stått sig ganska bra. Det är inte hållbart detta ideliga tal, som speciellt är riktat mot statstjänstemännen, att det ekonomiskt ställer sig så trötlöst svårt för staten, varför statstjänarnas uppmanas rätta munnen efter matsäcken. Detta ha de granneligen också gjort, och de äro villiga att göra det i fortsättningen också. Men man frågar sig ovillkorligen: bör inte även staten söka rätta munnen efter matsäcken, innan det påfordras, att dess egna tjä-

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.

(Forts.)

nare i alltför stor utsträckning skola pressas och tvingas att vackla under tidens tunga?

Det märks nu i fortsättningen av utskottets motivering, att man insett, att det allmänna talet om de rysliga statsfinansiella svårigheterna kanske inte har tillräckligt med bärkraft, därför att man ideligen använder det, så fort det förekommer ett anslagsäskande. Utskottet kör då fram med sitt tunga, grova artilleri och gör gällande, att nya anspråk på statskassan icke böra ställas under den rådande arbetslösheten. Ja, det är för lustigt med denna arbetslöshet. Den användes som argumentation för hart när varenda fråga av allra minsta ekonomiska innebörd i såväl stat som kommun, och alltid användes den på det sätt, som passar bäst för det fall, som är ifråga. Vi ha särskilt i dag åhört ett anförande, där arbetslösheten i mycket högstämnda ordalag framdrogs för att bortargumentera ett visst anslag — i det fallet användes den för att *förhindra* att staten skulle göra en viss utgift. I morgon eller övermorgon kommer man fram med arbetslösheten för att motivera, att staten bör åtaga sig en viss större utgift. Jag hänvisar t. ex. till ostkustbanemotionen, där åtminstone några av statsutskottets ledamöter pekat på arbetslösheten till stöd för förslag om ökade statsutgifter för att vissa arbeten skola sättas i gång, då man nämligen därigenom givetvis indirekt bidrager till arbetslöshetens avhjälpan. Jag tycker, att denna slags argumentation av statsutskottet i detta sammanhang inte är alltför stark. Jag tror, att vi i allmänhet inte i fortsättningen skola draga fram denna arbetslöshet i *varje* ärende — vi kunna åtminstone inskränka oss till vartannat eller vart tredje. I varje fall har denna synpunkt inte bärighet och beviskraft nog för att motivera sådana framställningar, som dem statsutskottet här kommit med.

Statsutskottet säger vidare rent ut, att man avser att åvägbringa en sänkning av den reallön, som statstjänarna för närvarande åtnjuta, och man yttrar, att det bör uppmärksammas, att för statstjänarnas del en lönesänkning i allmänhet torde bli mindre kännbar än för vissa andra samhällsklasser, särskilt på grund av de nyligen vidtagna lönergleringarna. Jag erkänner, att jag har svårt förstå, vad statsutskottet menar med detta påstående, då vi alla veta — och detta har ju redan förut i dag understrukits — att statstjänarna äro den enda samhällsgrupp så att säga, som ända sedan början av kriget fått bära dyrtidens tunga utan att någonsin ha kommit i åtnjutande av dess fördelar. Likaså vågar jag påstå, att det inte är riktigt att såsom statsutskottet gör framhålla, att lönergleringarna skulle ha någon större betydelse i detta avseende. Jag vill i det avseendet framhålla, att genom dessa regleringar har det ålagts statstjänarna arbetsprestationer, som i mycket stor utsträckning förut icke funnos, t. ex. sjutimmarstjänstgöring o. dyl.

Det är ytterst hänsynen till de andra samhällsgrupperna, som är kärnan och kärnpunkten i det hela. Från dessa samhällsgrupper höres i dessa dagar ett härskri, att bara statstjänarnas löner gå ned, skall allting bli bättre. D. v. s.: på statstjänarnas löner beror inflationen, beror, att jordbruket går med förlust, att handel och näringar

stå stilla och att industriens hjul icke rulla. Jag bara frågar, om det är någon som tror, att genom denna nedprutning, som i sig innebär en minskning t. ex. för skrivbiträden av 11 kronor per månad och för en byråchef av 35 kronor per månad, vår stora sociala fråga på något sätt kommer närmare sin lösning.

Slutligen har utskottet kommit med sitt definitiva förslag. I stället för en minskning av levnadskostnadsindexen med en tiondel har det föreslagits en minskning av femton fasta enheter. Man säger, att därigenom skall hela systemet med dyrtidstillägg avvecklas. Så vitt jag förstår, har emellertid riksdagen aldrig någonsin, när dessa dyrtidstillägg under föregående riksdagar bestämts, tillämpat något »system». Än mindre gäller detta här, när med användning av denna godtyckliga utgångspunkt, sänkning med femton fasta enheter, statsutskottet vill förmå riksdagen att gå med på ett förslag av den innebörden, att vid ett indextal av 115 för oreglerade och 135 för reglerade verks räkning, dyrtidstillägget helt och hållet skulle komma att bortfalla. Jag frågar då: vad har utskottet för motive-ring att anföra till stöd för dessa tal, 115 och 135? Här borde givetvis en utredning föreligga, som visar, att dessa tal äro de riktiga. Varför inte lika väl 110 resp. 130? Såvitt jag förstår, har riksdagen eller utskottet aldrig gjort klart för sig det inbördes sammanhanget mellan användandet av levnadskostnadsindexen och hänsynen till det basår, från vilket beräkningen av socialstyrelsens levnads-kostnadsindex utgår, jämfört med det resp. basår, i förhållande till vilket respektive avlöningsstater för statstjänstemän äro uträknade. Jag vågar påstå, att om statsutskottet här lyckas förmå kammaren att besluta den sålunda föreslagna, som det säges tillfälliga, regle-ningen av dyrtidstillägg, beslutas det på samma gång ett nytt fastslående av löner för reglerade och oreglerade verk, utan att den där-för erforderliga utredningen föreligger på kammarens bord. Kam-maren vet inte, vad den gör i detta fall. Den rätta vägen hade varit att först undersöka, vid vilket indextal dyrtidstillägget för reglerade och oreglerade verk borde bortfalla, och att sedan, med utgångspunkt från detta, föreslå, att så och så många fasta enheter borde avdragas. Denna utredning saknas här. Det är möjligt att man under den fort-satta diskussionen här i kammaren kan få upplysning och försäkran från statstutskottets sida, att en sådan utredning verkställts, något som åtminstone inte är mig bekant.

Man har nu, som nyss nämnts, under föregående riksdagar aldrig använt ett rationellt system för dessa dyrtidstilläggs utmätande, utan man har ideligen i samband med användandet av indextal i syfte att reglera penningvärdets fall företagit vissa reallöneregleringar. Jag har i min motion påtalat, hur irrationellt detta är, och jag har hän-visat på förhållandet beträffande Stockholms stad, där en god lös-ning har erhållits, genom att man på ett förståndigt sätt kombinerat kännedomen om hur levnadskostnadsindexen skall behandlas med in-sikten om hur löner för kommunala och statstjänstemän böra be-räknas med hänsyn till vissa utgångspunkter. Jag har även — som

Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänsv
m. m.

(Forts.)

Ang.
dyrtidstillägg
åt befättnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)

jag strax skall komma till — i min motion gjort en hemställan om denna sak, men detta har statsutskottet icke på något sätt tagit upp.

Huvudsaken är i alla fall, att statsutskottets förslag innebär, att dyrtidstilläggen på detta sätt skola avtaga betydligt hastigare än själva indexen. D. v. s.: statstjänstemännen skola vid kurvans uppåtgående endast sakta få sin ersättning men däremot vid dess nedåtgående hastigt berövas densamma. De skola under alla förhållanden förlora. Vilken annan samhällsklass har varit utsatt för ett dylikt öde, om jag så får kalla det?

Slutligen vill jag påtala den inkonsekvens som, så vitt jag förstår, ligger i statsutskottets framställning i den sammanfattning, som till slut göres. Man uppger här till kammarens kännedom, att enligt Kungl. Maj:ts förslag de ifrågavarande kostnaderna skulle uppgå, såsom redan här omnämnts, till 246 miljoner kronor, men däremot enligt utskottets förslag endast till 200. Jag vågar göra gällande, att denna framställning är minst sagt vilseledande, ty det är därvidlag att märka, att utskottet utgått från olika indextal vid denna beräkning. I det ena fallet har man följt Kungl. Maj:ts indextal, i det andra utskottets egna. Utskottet borde, om det verkligen velat upplysa om, hur denna sak ligger till, framfört fyra olika tal. Man skulle ha hänfört jämförelsen såväl till den av Kungl. Maj:t tillämpade indexen som till den av utskottet antagna.

Summa summarum: jag har velat för kammaren påpeka, att den utredning och motivering, som från utskottets sida är presterad, enligt mitt förmenande ur inga synpunkter är hållbar. Detta är också anledningen till, att jag inte kan ansluta mig till annat än ett bifall till reservationen, trots att jag i min motion gjort hemställan om en viss förbättring i förevarande avseende, ett förslag, som givetvis inte har några utsikter att nu gå igenom i kammaren.

Jag vill, herr talman, ytterligare nämna några ord om en hemställan, som jag gjort i min motion men som icke av utskottet bevärdigats med något som helst omnämnande, för så vitt nämligen icke ett visst uttalande i utlåtandet har avseende därpå, vilket dock icke kan vara möjligt. Jag har nämligen i min motion gjort hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t med det syftet, att riksdagen en gång i livet skall komma ifrån dessa ideligen återkommande trassliga dyrtidstilläggsförhållanden år efter år. Jag har nämligen begärt en utredning för att man skall slippa ifrån detta — jag vågar kalla det så — kvacksalveri, som år efter år förekommit vid denna frågas behandling och avgörande av statsmakterna. Det ligger så öppet och klart till, hur denna fråga skall behandlas, om man verkligen vill se efter, hur saken ligger och kosta på en utredning. Jag kan inte förklara utskottets underlåtenhet att upptaga min hemställan till behandling på annat sätt, än att utskottet inte kunnat bemöta den sak det här gäller. Man inser och förstår, att det är den enda raka vägen att göra som jag föreslår, men det anses icke opportunt. Då jag för min del är livligt övertygad om, att detta sätt är det enda riktiga, det enda, som någonsin kommer att medföra frågans verkliga lösning, så skall jag tillåta mig, herr talman, att hemställa, att riksdagen

mätte hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en utredning angående en sådan ändring i hittills tillämpade lönesystem för statens befattningshavare, att därigenom möjlighet beredes för ett fullt rationellt användande av levnadskostnadsindexen. Jag är så övertygad om att denna lösning, som nu beträffande Stockholms stad vunnit burskap och slagit igenom, är den enda möjliga, att jag tänker möjligen begära votering på denna punkt, för att nästa år kunna konstatera, om då inte bättre förståelse kan finnas för denna sak.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt befattnings-
havare
i statens tjänst
m. m.
(Forts.)*

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställen av herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen av förevarande utlåtande ävensom behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 9.

Herr *Billqvist* avlämnade en av honom och herr *Bäcklund* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, angående vissa lönefrågor vid armén och marinen m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 306, bordlades på begäran.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,28 e. m.

In fidem
Per Cronvall.